

Groenstructuurvisie Hattem

Een vrucht van het landschap
Maart 2021

gemeente

Hattem

Samen werken aan een prettige leefomgeving

**STARLING
STRUCTURES**

Algemene inleiding

- Aanleiding
- Het belang van een Groenstructuurvisie
- Samen met bewoners
- Samenvatting
- Leeswijzer
- Scope

DEEL A**Groenstructuurplan**

- Inleiding
 - Waarde van groen in Hattem
 - Behoud van huidige groene waarden
 - Landschap en stedenbouw
 - Ecologie en biodiversiteit
 - Beeld en beleving
- Landschapstypen
- Huidige groenstructuur
- Historische lijnen
- Structuurplan
 - Vlakken
 - Lijnen
 - Punten

DEEL B**Groenvisie**

- Inleiding
- Pijlers
 - Diversiteit
 - Identiteit
 - Beleving
 - Klimaat
 - Gebruikswaarde
- Succesfactoren

II

- II
- II
- III
- VI
- VII
- VII

DEEL C**Gebiedspaspoorten**

	C1
Inleiding	C3
Algemene inrichtings- en beheersuitgangspunten	C5
Vlakken & punten	
Oude binnenstad & singels + Stadsentrees	C7
Dijkzone + begraafplaats & rotonde	C9
Plan Noord & Vliegenstein + Wilhelminapark	C11
ABC - buurt	C13
Bedrijventerrein het Veen + rotonde	C15
Hogenkamp	C17
De Waa & bebouwing	C19
De Meenthe & Gaperslande	C21
Assenrade	C23
Plan Zuid	C25
Berg en Bos	C27
Veldweg en omgeving	C29
Lijnen	
Dorpsweg - Hessenweg	C31
Fietsroute Roseboomspoor	C33
Apeldoornseweg - Nieuweweg	C35
Overige cultuurhistorische groene lijnen	C37
Buitengebied	C39
Polders in de uiterwaarden	C41
Polders binnendijks & oeverwallen	C43
Kampenlandschap	C45
Veluwelandschap	C47
Bedrijvenpark H2O & rotonde	C49

A1

- A3
- A5
- A5
- A5
- A6
- A6
- A7
- A9
- A11
- A13
- A19
- A23
- A25

B1

- B3
- B4
- B5
- B9
- B13
- B17
- B21
- B25

DEEL D**Ontwerpvisie binnenstad & singels**

	D1
Binnenstad: Globale uitgangspunten op het groen	D3
Tinneplein	D5
Singels	D7

Algemene inleiding

De Groenstructuurvisie zet in op duurzame groenstructuren voor de openbare ruimte. Verschillende typologieën in het landschap worden afzonderlijk herkenbaar en door middel van (laan- en wegen-) structuren verbonden. Om deze ambitie waar te maken, wordt de Groenstructuurvisie uitgewerkt in een Groenstructuurplan (deel A), een Groenvisie (deel B) en Gebiedspaspoorten (Deel C). De Groenstructuur gaat in op de structurerende lijnen, vlakken en punten van Hattem. Deze kenmerken zijn gebaseerd op de landschappelijke en cultuurhistorische context en kwaliteiten van het gebied tussen IJssel en Veluwe. De Groenvisie gaat in op de belangrijke pijlers in het openbaar groen, waarbij (beheers-) maatregelen richting geven aan de ontwikkelingen en instandhouding van het groen. De Gebiedspaspoorten bieden handvatten per deelgebied voor kansen, concrete uitwerkingen en beheersbaarheid van het deelgebied.

Door deze aanpak en indeling is de Groenstructuurvisie een leidraad voor beleidsambtenaren, groenspecialisten, uitvoerders en beheerders van de gemeente Hattem. Ook geeft het document handvatten voor bewoners, gebruikers en beheerders van de Hattemse openbare ruimte.

Aanleiding

De gemeente Hattem heeft een zeer groen karakter. In totaal beheert de gemeente zo'n 140 hectare groen, waaronder heesters, bermen, gazonnen, bosplantsoenen, bos en bomen. Van dit areaal ligt het grootste deel buiten de bebouwde kom van Hattem.

De Nota Groenbeleid uit 2013 verdeelt dit groen in hoofd- en buurtgroen. De hoofdgroenstructuur bestaat uit een aantal kenmerkende plekken

en verbindingen, zoals de singels en de Waa. Het buurtgroen wordt per woonbuurt aangegeven. Soms hebben zij weinig omvang en kennen weinig samenhang in zowel uitstraling als beheer. Door deze gekozen opzet ontbreekt een samenhangende visie op het groen als ruimtelijke, biodiverse en duurzame openbare ruimte van Hattem.

De voorliggende Groenstructuurvisie werkt de huidige hoofdgroenstructuur verder uit en er wordt een verbinding gelegd tussen groengebieden op buurtniveau. Het doel van de Groenstructuurvisie is dat bewoners, gebruikers en gasten van Hattem het landschap zowel buiten als binnen de bebouwde kom ervaren. De bebouwde kom dient een logische, ruimtelijke, verbinding aan te gaan met het omringende landschap in het buitengebied. De groenbeleving van het omliggende landschap wordt op natuurlijke wijze binnen de woongebieden erfahrbaar.

Het belang van een Groenstructuurvisie

Het groen in Hattem is van ons allemaal. Groen is een van de belangrijkste stofferingen in de openbare ruimte. Een groene aankleding zorgt voor sfeer en beleving. Ook is groen van belang voor klimaatbestendigheid en een gezond leefklimaat in en om Hattem. Hattem ligt van origine tussen belangrijke Hollandsche landschappen, zoals stuwwallen, Jong Kampen, Polderlandschap en het Rivierenlandschap. De groenvisie is een van de plannen dat onderdeel uitmaakt van de omgevingsvisie en veelal praktische vertalingen kent voor het groen en welke bijdrage dit heeft aan de leefomgeving.

Vanuit de bouwbehoefte en door inbreiding van steden/dorpen ontstaat meer druk op de groengebieden. De kwaliteit en kwantiteit van het

groen wordt zo nog belangrijker voor de stedelijke leefbaarheid. Het groen in de openbare ruimte kan tenslotte bijdragen aan andere maatschappelijke doelen, zoals het verbeteren van de sociale cohesie door gebruik en het verbinden van mensen. Inwoners hebben dan ook benadrukt dat groen in de directe leefomgeving van groot belang is en dat er behoefte is aan maatwerk.

De gemeente Hattem kent al veel en fraaie groene gebieden in en om de stad. Groen creëert diverse gebruiksmogelijkheden en zorgt ervoor dat inwoners dichtbij huis kunnen recreëren en elkaar eenvoudig kunnen ontmoeten.

De groenstructuur en het groen vormen de basis. Vanuit dit groene netwerk wordt gezocht naar de mogelijkheden om doelen, wensen en ideeën zoveel mogelijk te realiseren. Dit alles binnen de beschikbare middelen.

De Groenstructuurvisie heeft een directe relatie met de nieuwe Omgevingsvisie van Hattem. De huidige kwaliteiten en ambities ten opzichte van het groene areaal, beschreven in de Groenstructuurvisie, worden opgenomen in de Omgevingsvisie. Hierdoor wordt het beleid ten aanzien van het groen ook integraal geborgd.

Samen met bewoners

De eerste stap in het opstellen van de Groenstructuurvisie is de ruimtelijke analyse van Hattem geweest. De ruimtelijke analyse geeft inzicht in de landschapstypen, huidig groenbeleid, en de historische context. Naast deze ruimtelijke analyse is in een beeldvormingssessie met betrokken (beleids-)ambtenaren geïnventariseerd wat de bepalende pijlers voor uitwerking van de Groenvisie zijn.

Ook is er met een aantal maatschappelijke en groene organisaties gesproken over hun visie en doelen en de relatie met de toekomstige Groenvisie. Deze organisaties zijn:

- Stichting Landschapsbeheer Gelderland
- Imkervereniging Wezep Hattem Oldebroek
- Natuurboer uit de Hoenwaard Jacob van Emst
- Buitengebied Hattem-Noord
- Vereniging Landschap en Milieu Hattem
- Knotgroep Hattem
- Stichting Stadskern Hattem

Zij onderstreept veelal de bepalende thema's die vanuit de gemeente werden benoemd.

Naast het openbaar groen, ingericht en beheerd door de gemeente, is het particulier groen, ingericht en beheerd door bewoners, een essentieel onderdeel van het groene karakter van Hattem. Voor- en zijtuinen, weilanden en erven bepalen dus voor een groot deel de groene uitstraling. De gemeente heeft in samenwerking met de provincie Gelderland een programma opgesteld dat groene en klimaatadaptieve ingrepen stimuleert door middel van subsidiering. Door dit stimuleringsprogramma probeert de gemeente de groene uitstraling (samen met klimaatdoelstellingen) te borgen en uit te breiden.

Als onderdeel van het opstellen van de Groenvisie Hattem is het van belang geweest om de mening van de bewoners te peilen. Het groen in de gemeente kan een grote impact hebben op beleving van de bewoners en op de kwaliteit van de omgeving in het algemeen. Het groen kan dus van invloed zijn op de bewoners en vice versa. Het is daarom vanzelfsprekend dat bij het vormgeven van een nieuwe groenvisie, de bewoners van Hattem betrokken zijn.

De bewonersenquête heeft voor een periode van ongeveer 3 weken online gestaan en is in die periode 140 keer ingevuld. Om tot dit aantal te komen is ten eerste een aantal personen benaderd, omdat zij zich hebben aangemeld om zich aan te sluiten bij een burgerpanel. Ten tweede is de enquête via de website van de gemeente en via de sociale media kanalen gedeeld, zodat het voor de rest van de inwoners beschikbaar was. Het doel van de enquête was om de mening van de bewoners te peilen

en deze af te zetten tegen de informatie en ideeën die zijn opgehaald bij de beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden. Al deze groepen vulden elkaar aan en hebben daarmee de inhoud van de groenvisie compleet gemaakt.

De informatie die we uit de bewonersenquête wilden halen is grofweg in drie groepen onder te verdelen, namelijk de algemene waardering van groen, de beleving van groen en de verschillende aspecten, doelen en waarden van groen.

Bij de algemene waardering van groen wilde wij achterhalen hoe het algemene sentiment is ten opzichte van het groen in Hattem.

Hoe gebruiken de bewoners het groen en zijn ze hier tevreden mee?

In diagram 1 is te zien dat het aandeel van mensen dat tevreden is, bijna gelijk is aan het aandeel van mensen dat ontevreden is.

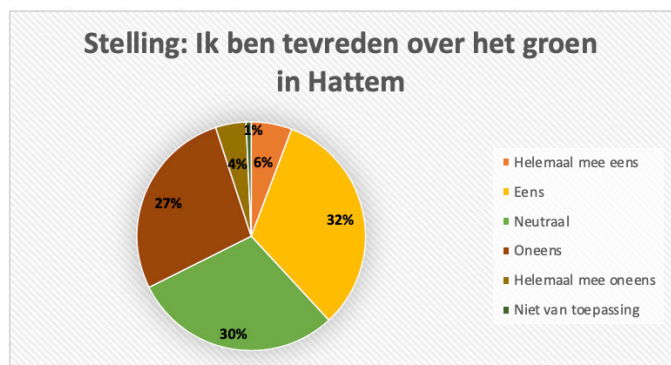

Diagram 1. Tevredenheid over groen in Hattem

Bij de beleving van groen wilde wij achterhalen welke plekken de bewoners als prettig ervaren en welke juist niet. Hierbij was het ook erg van belang om te achter waarom iets prettig/onprettig was en hoe dit eventueel verbeterd kan worden (bijvoorbeeld door meer of minder groen te realiseren, of een andere beheermethode toe te passen).

In diagram 2 is een gelijkwaardige uitslag te zien als bij de algemene waardering van het groen. Het aandeel dat tevreden is, is ongeveer gelijk aan de respondenten die ontevreden zijn.

Bij de laatste groep wilde wij achterhalen welke aspecten, doelen en waarden de bewoners het belangrijkste vinden aan het groen.

Daarnaast vonden wij het interessant om te vragen hoe het belang van groen zich dan verhoudt ten opzichte van andere beleidsdoelen die claim leggen op de beschikbare ruimte in de stad, zoals woningbouw en vervoer. Diagram 3 laat zien dat groen voor bijna de helft van de respondenten een prioriteit is.

Diagram 2. Tevredenheid over groenonderhoud

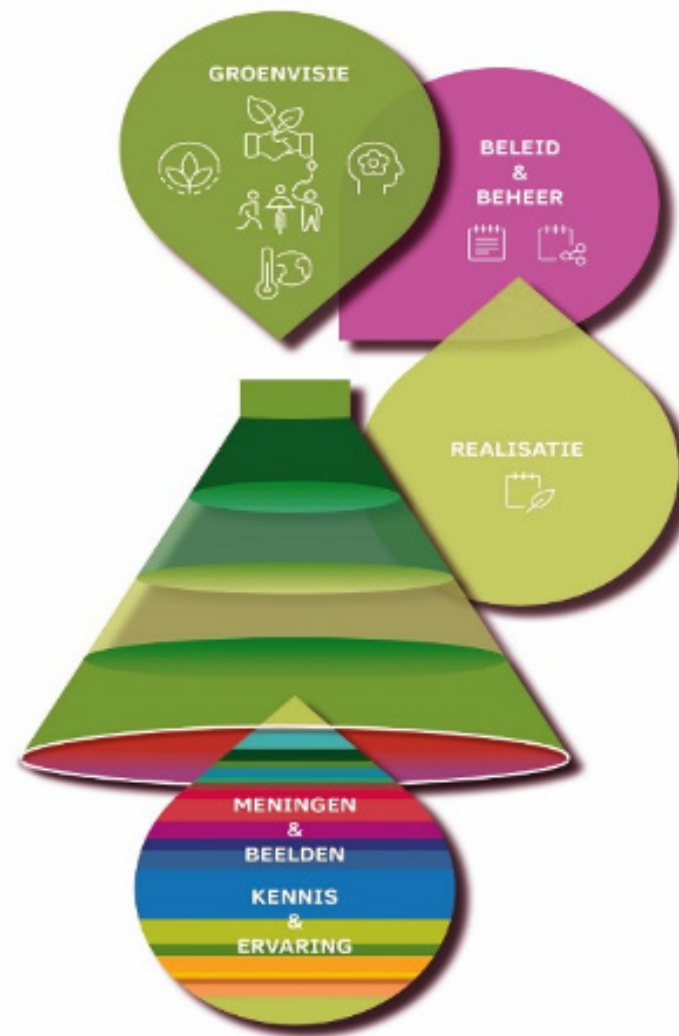
Diagram 3. Belangrijkste elementen leefomgeving

De belangrijkste resultaten van de enquête zijn:

- *Het groen is waardevol voor de woonomgeving zowel om deze aantrekkelijk te maken als voor een positieve bijdrage aan gezondheid en milieu.*
- *Inwoners kennen diverse waarden toe aan het groen. Ze vinden groen vooral waardevol voor de beleving van de natuur. Maar ook wandelen, sporten, spelen en recreëren zijn belangrijk. Ook ontmoeten in het groen is een belangrijke functie.*
- *Bij de inrichting van groen is het tegengaan van klimaatverandering een belangrijke factor. Ook vinden inwoners dat groen plek moet bieden aan vlinders, bijen en insecten en dat de biodiversiteit groter mag. Groen geeft structuur aan de stad en de wijken en daar hechten inwoners waarde aan, denk aan parken, bomenlanen en monumentale bomen. Het houdt oude landschappen en historische plekken levend.*
- *Het onderhoud kan in de beleving van inwoners beter en is ca. 50% ontevreden.*
- *Inwoners vinden bomen belangrijk voor de uitstraling, identiteit in de woonomgeving en bio-diversiteit. Er zijn regelmatig opmerkingen binnengekomen over de overlast van bomen. Over oplossingen en de aanpak daarvan verschillen de meningen.*

Om de samenwerking te stimuleren en de inbreng van inwoners en groene organisaties optimaal mogelijk te maken, gebruikten we het principe van een “omgekeerde trechter”. In dit proces zijn breed beelden en meningen opgehaald om die vervolgens te destilleren naar pijlers en die weer uit te werken in beleidsuitgangspunten en gebiedspaspoorten gericht op de kansen en dilemma’s en het beheer en onderhoud per gebied. Zo ontving de gemeente waardevolle input voor de visie en kwamen ook kansen voor samenwerkingen in beeld. Toekomstige 'ambassadeurs' voor de groene ruimte zijn hierdoor kansrijk geworden.

Proces

Samenvatting

Het groen in Hattem is een belangrijk component voor de uitstraling, beleving en leefbaarheid van de gemeente. Ook is een groene leefomgeving van belang voor klimaatbestendigheid, hittestress en een gezond leefklimaat binnen en buiten de bebouwde omgeving van Hattem. De positie van Hattem is bijzonder; ingeklemd tussen de oude stuwwallen en het rivierenlandschap.

De groenstructuurvisie zet in op duurzame groene structuren in de bebouwde kom en het buitengebied van Hattem. Deze visie is een update van het huidige beleid (groenstructuurplan, 2013) en maakt verbindingen met overige beleidsstukken (w.o. Omgevingsvisie) en trends. Het groenstructuurplan uit 2013 is getoetst bij betrokken ambtenaren en bewoners. Verbeter- en accentpunten zijn in deze groenstructuurvisie opgenomen.

De groenstructuurvisie is opgebouwd uit een aantal onderdelen; een Groenstructuurplan, een Groenvisie en Gebiedspaspoorten.

Deel A ,het Groenstructuurplan:

Dit onderdeel is een vervolg en update op de Nota Groenbeleid uit 2013. De voorliggende visie gaat nader in op de intrinsieke kwaliteiten verschillende wijken en landschappen (vlakken), van lanen en wegen (lijnen) en kenmerkende of kansrijke plekken (punten). Deze vlakken, lijnen en punten worden niet alleen kwalitatief beschreven, maar er worden ook kansen met betrekking tot biodiversiteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid aangegeven. De waarde van groen in Hattem zet zich in op ruimtelijke kwaliteiten, gebruikskwaliteiten en ecologische kwaliteiten. De ruimtelijke kwaliteiten uit zich in (cultuur-)historische lijnen en plekken, de verscheidenheid aan landschapstypen, en de huidige groenstructuur. De visie richt zich op de landschappelijke en cultuurhistorische lijnen, vlakken, en punten. De lijnen lopen langs oude verbindingswegen en kenmerkende lanen. De vlakken zijn opgebouwd uit stedenbouwkundige en landschappelijke eenheden (waaronder o.a. de binnenstad, bebouwde

schil, en landschappelijke puzzelstukken). De punten zijn o.a. opgebouwd uit kenmerkende groene plekken, waardevolle bomen, speelplekken, en stadsentrees.

Deel B, de Groenvisie, wordt gedragen door vijf pijlers. Deze pijlers ondersteunen de concrete ambities en richtinggevende beleidsuitgangspunten.

1. Diversiteit: Deze pijler gaat in op het versterken van de biodiversiteit, toevoegen van kleur en vergroten van klimaatbestendigheid.

2. Identiteit: Over tien jaar is de ruimtelijke identiteit van Hattem duidelijk herkenbaar door het samenspel van de stedenbouwkundige elementen, cultuurhistorische structuren en de groene structuren van de gemeente. Kenmerkende landschapselementen zijn hierdoor prominenter aanwezig.

3. Beleving: Per wijk zullen planten en kleuren sterk bijdragen aan een positieve uitstraling van de openbare ruimte, en geeft het aanwezige groen accenten aan bijzondere plekken. Ook worden bewoners gestimuleerd meer groen in hun tuin te realiseren.

4. Klimaat: Hattem zet zich in verder aan te passen aan een toekomst met meer extreme weersomstandigheden, door middel van opvang van regenwater, koesteren van bomen (schaduw) en groene daken. Samenwerking met bewoners en organisaties is hierbij essentieel.

5. Gebruikswaarde: Draag grote groengebieden een functie aan zoals sport en beweging, beleving en recreatie, hondenloosloopgebieden, etc. Dit zorgt er voor dat er voor iedere bewoner een reden is om naar buiten te gaan en zo kan de gebruiksdruk verspreid worden.

In Deel C, de Gebiedspaspoorten, worden de pijlers uit het Groenstructuurplan (deel A) en de Groenvisie (deel B) geconcretiseerd per deelgebied. Elk gebiedspaspoort start met huidige kwaliteiten en een gewenst beeld. Daarnaast worden inrichtings- en beheersuitgangspunten beschreven.

Het laatste deel, Deel D, gaat in op specifieke uitwerkingen van de Singels en de binnenstad. Uitgangspunten uit de groenstructuurvisie worden, wat betreft groen, concreet vertaald.

Leeswijzer

De Groenstructuurvisie bestaat uit drie onderdelen:

- Groenstructuurplan
- Groenvisie
- Gebiedspaspoorten

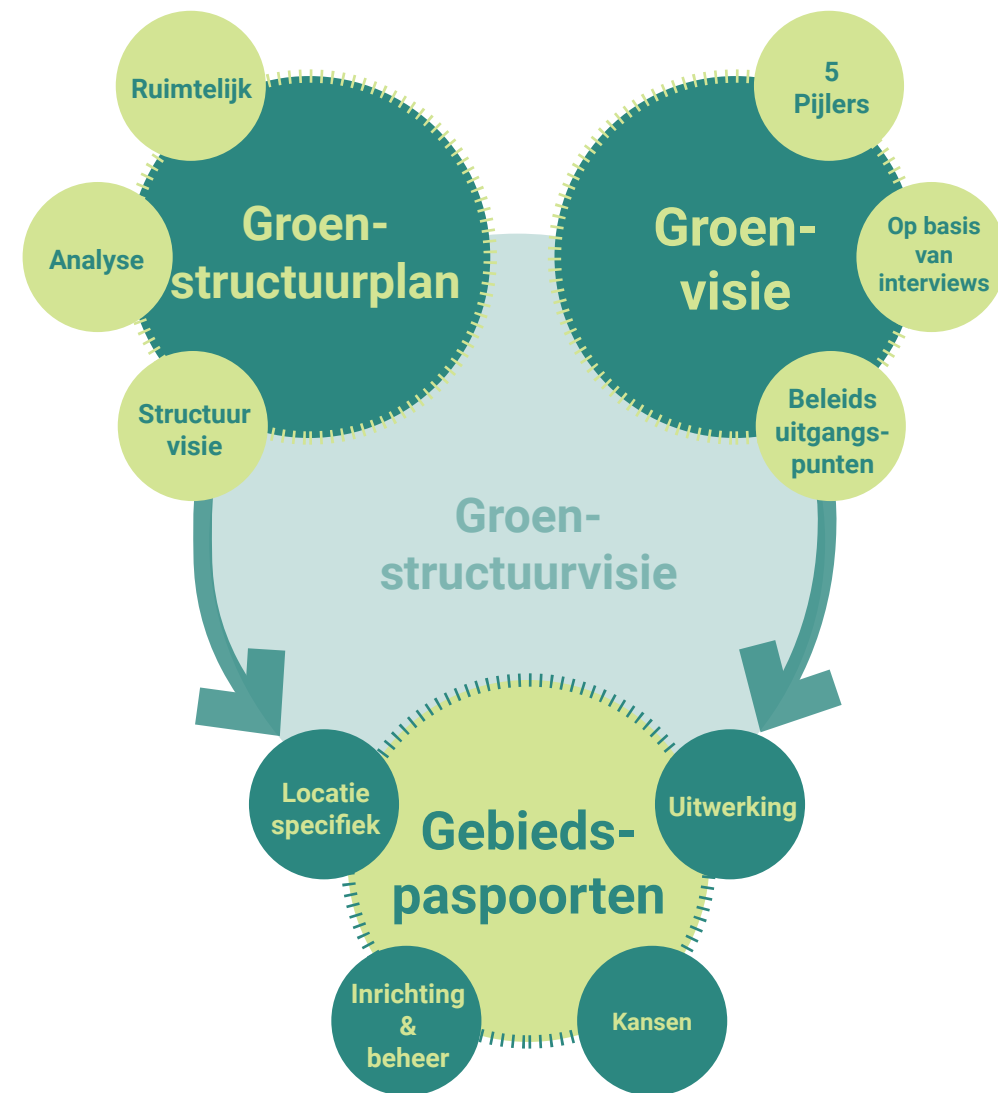
Het Groenstructuurplan gaat naar aanleiding van de inventarisatie en analyse in op een ruimtelijke visie op samenhang van het openbaar groen in Hattem. Middels kaarten worden structurerende lijnen, vlakken en punten aangegeven en toegelicht.

De Groenvisie gaat in op vijf pijlers die van toepassing zijn op het Hattemse openbaar groen, naar aanleiding van de beeldvormingssessies en interviews. Deze pijlers zijn nader beschreven en middels een visievorming uitgewerkt. Daarnaast wordt onder de noemer succesfactoren beschreven wat er nodig is om de visie na te streven. Denk hierbij aan vergunningen, communicatie en financiële middelen.

In de Gebiedspaspoorten komen de structuren (vlakken, lijnen en punten) uit de Groenstructuur en de pijlers uit de Groenvisie samen. Aan de hand van (beheers-)maatregelen, inrichtingsaspecten en kansen wordt het perspectief op het openbaar groen per deelgebied aangegeven en in beeld gebracht.

Scope

De Groenstructuurvisie geeft in de eerste plaats inzicht in waarden en kansen van het openbaar groen binnen de bebouwde kom. Omdat het landschap niet eindigt bij de laatste achtertuinen binnen de bebouwde kom zijn ook de kernwaarden van het omliggende landschap opgenomen in deze visie. De ambities en voorstellen die in deze Groenstructuurvisie zijn benoemd zijn realistisch en binnen een periode van tien jaar te bereiken.

Groen Structuurplan

Een vrucht van het landschap
Maart 2021

gemeente

Hattem

Samen werken aan een prettige leefomgeving

STARLING
STRUCTURES

DEEL A

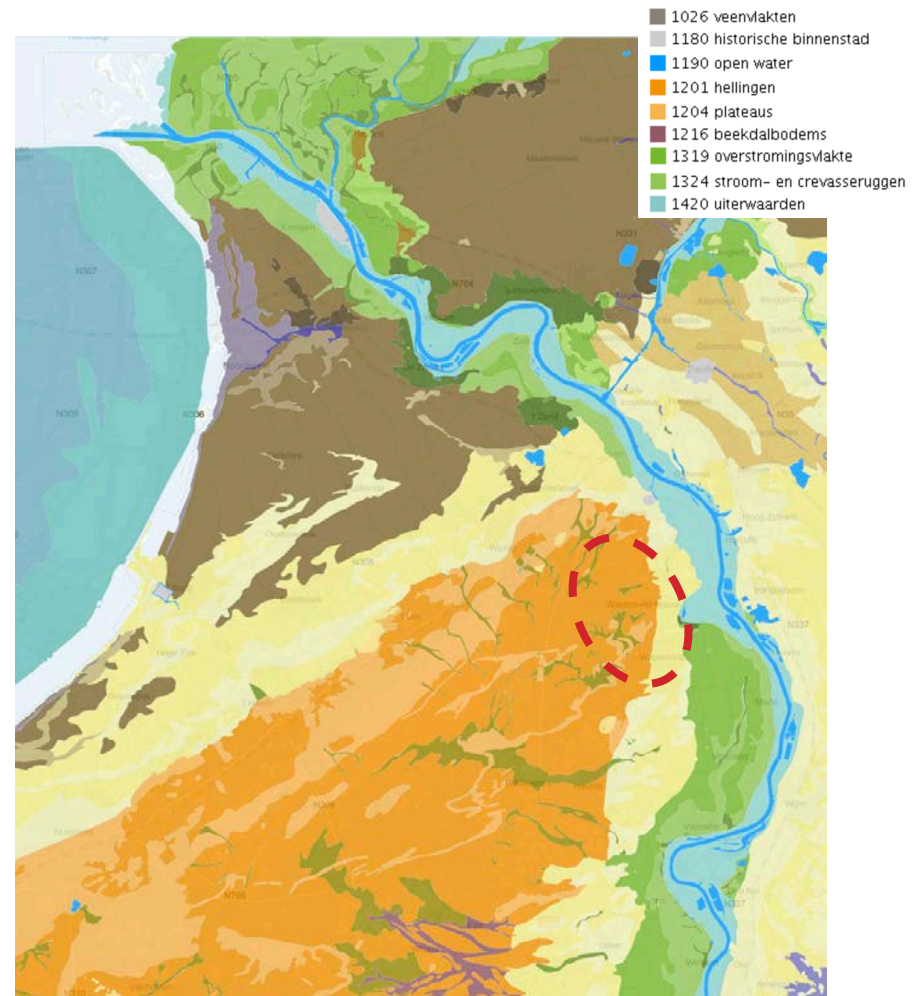
Inleiding

Groen is een essentieel element in de openbare ruimte van Hattem. Het openbaar groen in Hattem maakt de leefomgeving aantrekkelijk voor mens en dier. Ook kan het helpen bij klimaatdoelstellingen zoals klimaatadaptatie, wateropvang, afvang van fijnstof etc.

Groen in Hattem kent vele kleurschakeringen door de unieke ligging in het landschap. Hattem ligt op het snijvlak van de uiterwaarden van de IJssel, het noordelijke polderlandschap, het essen- en kampenlandschap en de zandgronden van de Hoge Veluwe. Elk van deze landschapstypologieën hebben hun eigen groene karakter en verschijningsvorm. Zo wordt het landschap van de uiterwaarden en polders gekenmerkt door openheid, strakke lijnen, dijken en lanen. Het Veluwelandschap ligt op de hogere zandgronden waarbij bebossing, losse kavelstructuur, boomgroepen en een wegenstructuur die de hoogtelijnen volgen kenmerkend zijn voor deze landschapstypologie. Te midden van deze landschappen ligt de oude vesting van Hattem dat zich vanuit cultuurhistorisch perspectief weinig aantrekt van deze groene diversiteit.

Dit groenstructuurplan is een vervolg en update op de Nota Groenbeleid uit 2013. De voorliggende visie gaat nader in op de intrinsieke kwaliteiten verschillende wijken en landschappen (vlakken), van lanen en wegen (lijnen) en kenmerkende of kansrijke plekken (punten). Deze vlakken, lijnen en punten worden niet alleen kwalitatief beschreven, maar er worden ook kansen met betrekking tot biodiversiteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid aangegeven.

Archeologische landschappen - landschapszones

Bron: Atlas van de Leefomgeving 2020

Bijzondere landschappelijke positie

Uiterwaarden, Kampenlandschap, Veluwelandschap

Waarde van groen in Hattem

Groen speelt op verschillende vlakken een belangrijke rol binnen de gemeente. Volgens de Nota Groenbeleid uit 2013 zijn de volgende onderwerpen van belang.

Ruimtelijke kwaliteit

Sfeer en identiteit

Groen bepaalt de sfeer en identiteit op straat. Het maakt de buitenruimte 'mooi om naar te kijken' en zorgt ervoor dat bewoners graag naar buiten komen om te recreëren, de hond uit laten en de kinderen te laten spelen. Het groen draagt op deze manier ook bij aan het karakter van Hattem waar jaarlijks duizenden toeristen op af komen.

Ruimtelijke structuur

Daarnaast heeft het groen een belangrijke rol in het bepalen van de ruimtelijke herkenbaarheid van de woonomgeving. Bewoners en bezoekers herkennen bijvoorbeeld de hoofdtoegangswegen en losliggende fietspaden aan de groene bomenlaanstructuur.

Gebruikskwaliteit

Recreatie en spelen

De groene gebieden en routes in de gemeente, zoals bossen, parkjes en speelplekken, bieden aantrekkelijke ruimten om buiten te spelen en te wandelen en te fietsen. Zowel voor een wat langere tocht als een ommetje in de directe woonomgeving.

Ecologische kwaliteit

Ruimte voor flora en fauna

Groen in parken, plantsoenen en tuinen biedt leefruimte aan vogels, vlinders en allerlei andere diersoorten. Het brengt de natuur in de woonomgeving.

Ecologische verbinding

Het groen in de woonomgeving van Hattem vormt een ecologische verbinding tussen de verschillende omliggende landschapstypes.

Via laanstructuren langs hoofdtoegangswegen en groenvegetatie langs waterpartijen kunnen plant- en diersoorten zich verplaatsen en verspreiden.

Behoud van huidige groene waarden

In de afgelopen periode zijn delen van het openbaar groen aan aangrenzende perceel-eigenaren verkocht. Delen van het groen die geen onderdeel zijn van hoofd- of buurtgroenstructuur zijn hierdoor onttrokken aan de openbare ruimte. Zoals in de algemene inleiding van dit document is beschreven, is een kenmerkende kwaliteit van Hattem het grote areaal aan openbaar groen. Dit openbaar groen is niet alleen te vatten in hoofd- of buurtgroen, maar de kleine 'overhoekjes' geven karakteristiek aan buurten en wijken. We gaan daarom terughoudend om met uitgifte van deze stukken groen. Van 'ja, mits ...' naar 'nee, tenzij ...'.

Landschap en stedenbouw

De stedenbouwkundige context van Hattem heeft een directe relatie met de openbare ruimte. De openbare ruimte tussen de woningen zijn veelal ruim bemeten waardoor er ruimte is voor bermen en doorzichten naar het achtergelegen landschap. Ook door het natuurlijk hoogteverschil zijn de uiterwaarden (als grote open ruimte) en de Veluwe (als bebost decor) altijd dichtbij en is het contact met het oorspronkelijk landschap 'voelbaar'. Profielen zijn, mede door de diversiteit van de landschappen, divers. Binnen de hoger gelegen wijken, op de Veluwse zandgronden en delen van het Kampenlandschap, liggen langs de verharding van de wegen brede bermen als overgang naar de bebouwde percelen. Dit is een kenmerkende landschappelijke kwaliteit dat tevens enerzijds functioneel is voor de verkeersveiligheid (overzicht), anderzijds kan het incidenteel ook functioneren als parkeerplaats.

De typisch Hattemse woning heeft een ruime (vaak versteende) voor- en achtertuin. Harde overgangen van trottoirs tegen woningen komen nagenoeg niet voor, maar zijn veelal 'zacht' door private beplanting in de voortuinen. De voortuinen geven een gedifferentieerd straatbeeld, samen met verspringende rooilijnen en erfafscheidingen.

Achtere tuinen welke grenzend zijn aan het landschap zijn gedifferentieerd. Soms wordt deze overgang vormgegeven door middel van (hoge) schuttingen, soms is het een geleidelijk middels een slotenstructuur of gaat het direct over in bos.

beheer kan de acceptatie van bewoners en gebruikers vergroot worden. In de Gebiedspaspoorten gaan we nader in op beheersmaatregelen per functie. Het spreekt voor zich dat het historisch centrum, toegangswegen en speelplekken een andere beleving hebben dan dijken, bermen langs polderwegen of recreatieve paden.

Ecologie en biodiversiteit

Ecologische waarden zijn tegenwoordig één van de belangrijke kernwaarden van de openbare ruimte. Vanwege de positie van Hattem te midden van verschillende landschapstypen en bijbehorende natuurtypologieën is er een grote verscheidenheid aan ecologische waarden. Ecologische 'dooradering' binnen de bebouwde kom stimuleert migratie van biodiversiteit waardoor de diversiteit van flora en fauna in de wijken zal verbreden. Toepassen van een grote diversiteit aan (boom-)soorten stimuleert biodiversiteit, en voorkomt grote uitbraken van ziektes. Bovendien, als er een ziekte op een specifieke (boom-) soort zal uitbreken, zal de (visuele) impact beperkt zijn. Nader onderzoek zal moeten plaatsvinden welke flora en fauna baat hebben bij specifieke maatregelen.

Beeld en beleving

Naast de ecologische en biodiverse waarden is de beleving van de openbare ruimte van groot belang. Als gevolg van ecologisch beheer, dat als doel heeft de biodiversiteit te vergroten, kan de openbare ruimte onverzorgd ogen. Door voorlichting en gedifferentieerd

Landschapstypen

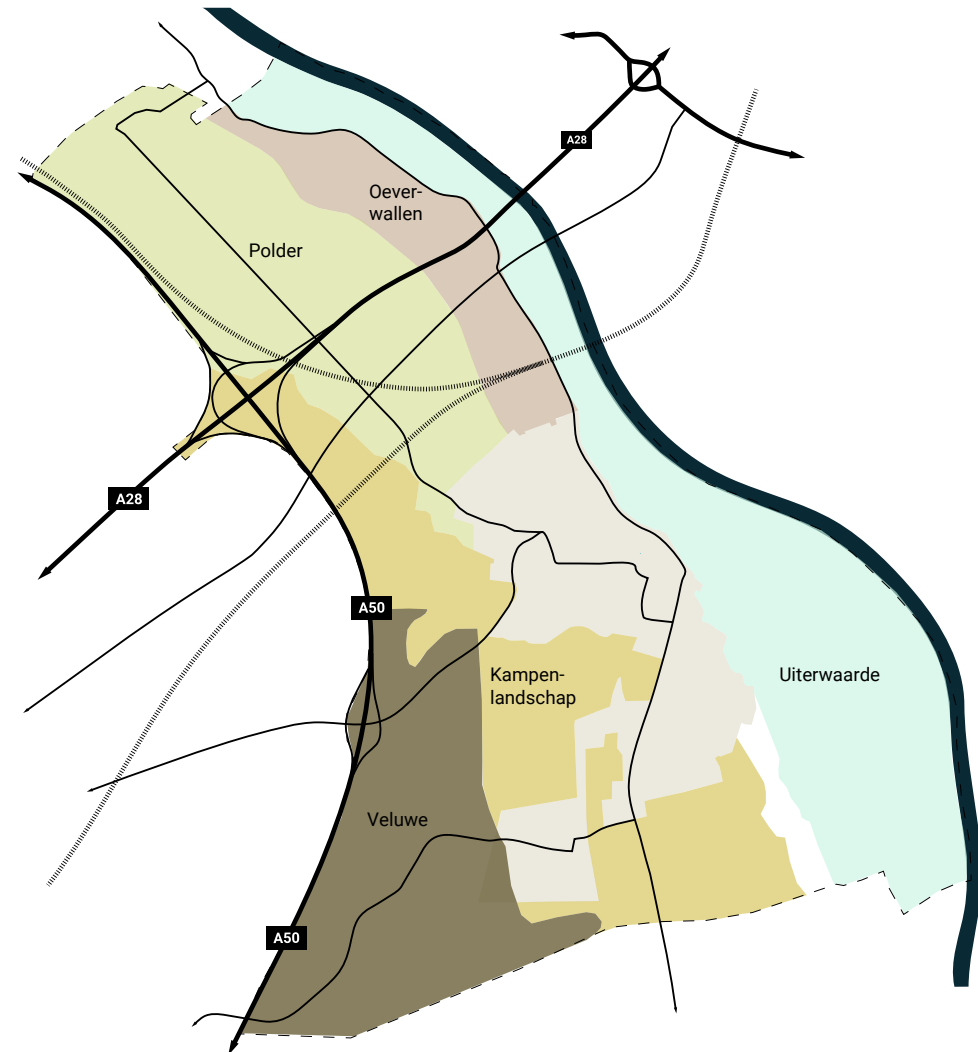
Om de kwaliteit van het groen binnen de bebouwde kom en het buitengebied van Hattem te waarborgen en te versterken en mee te kunnen groeien met het veranderende klimaat is een Groenstructuurvisie opgesteld.

In deze Groenstructuurvisie wordt een visie gegeven op de belangrijkste groenstructuren, worden kansrijke locaties aangeduid voor ecologische ontwikkelingen en wordt de connectie met het omliggende landschap versterkt. De structuurvisie is gebaseerd op de vele voorkomende landschapstypen binnen de gemeente Hattem, de bestaande hoofd- en buurtgroenstructuur en belangrijke historische plekken en verbindingen.

Het landschap binnen de gemeente speelt een belangrijke rol in de groenstructuur van de bebouwde kom. Het landschap grenst namelijk direct aan daar waar de woningen staan. Maar moet het landschap hier ook stoppen? Blijft het bij een mooi uitzicht voor de bewoners aan de rand van de bebouwde kom? Met deze structuurvisie wordt geprobeerd de grenzen van het landschap de woonwijken in te trekken.

Dit heeft niet alleen invloed op de mate van beleving van het landschap, maar ook op de ecologische verbindingen tussen bebouwd en natuur en de biodiversiteit binnen de woonwijken.

Gevarieerd landschap Hattem

Beeld: De Hanzeboog en uiterwaarden Hattem

Huidige groenstructuur

Het openbaar groen in de gemeente Hattem is onderverdeeld in verschillende typen groen met elk een eigen kwaliteit. De gemeente beheert circa 140 hectare groen. Meer dan de helft is bos (54%), 34% gazon en bermen en 12% beplantingen als heesters, bosplantsoen, hagen. In dit groen en langs wegen beheert de gemeente ook nog eens ruim 5400 bomen.

In de Nota Groenbeleid 2013 zijn de hoofd- en buurtgroenstructuur van de gemeente Hattem vastgelegd om het groene karakter van de gemeente in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren. Het waardevolle groen in de gemeente is verdeeld in drie categorieën:

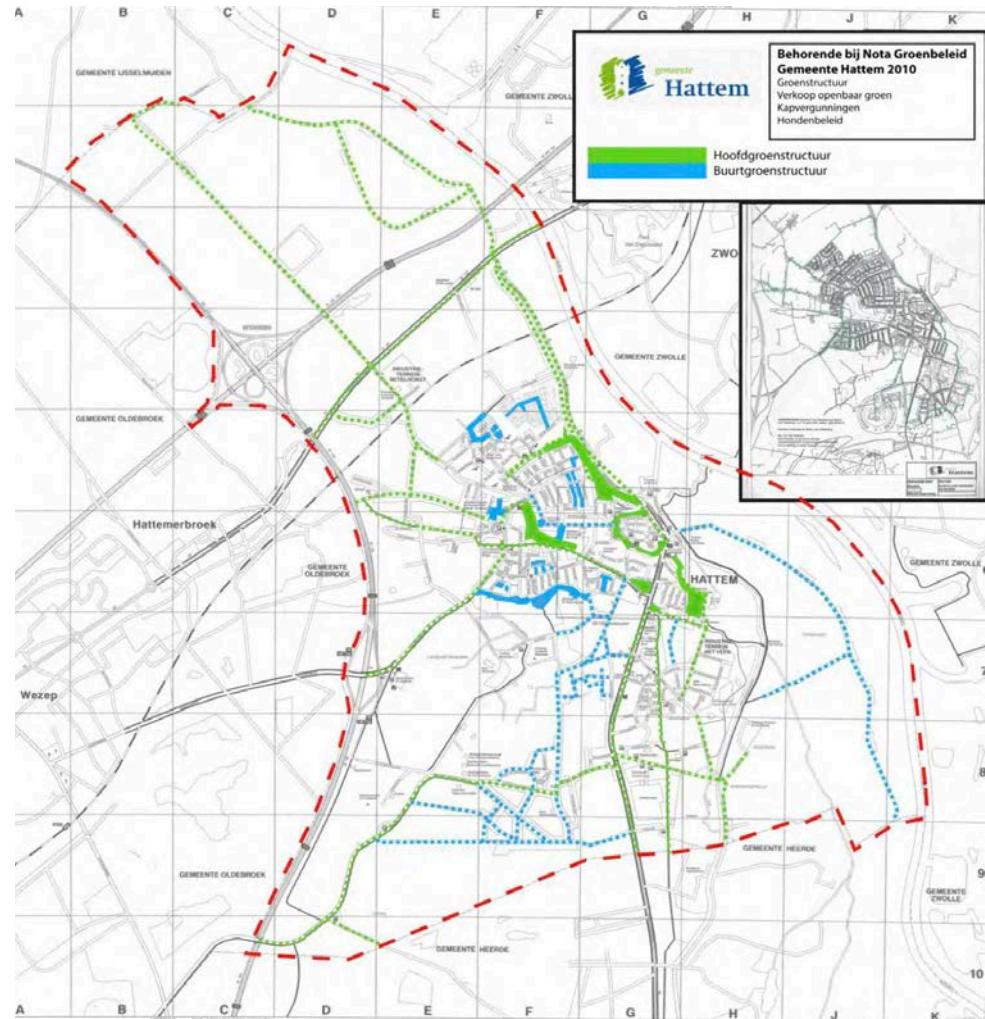
- De groene hoofdstructuur in de bebouwde kom;
- De buurtgroenstructuur, het kenmerkende groen in de woonomgeving;
- Het landschappelijk groen in het buitengebied.

Momenteel vormen de hoofd- en buurtgroenstructuur een belangrijk kader voor het beoordelen of groenstroken wel of niet in aanmerking komen voor verkoop en 'adoptie'. Het is de bedoeling dat deze structuur ook bij gaat dragen aan het verbinden van stad en landschap. Zodat Hattem meer kan halen uit de bijzondere ligging tussen de Veluwe en de IJssel.

De hoofdgroenstructuur wordt gebruikt als stevige basis voor deze groenstructuurvisie. Tot deze structuur behoren groene gebieden en groene aders. De volgende gebieden en aders komen terug in het Groenstructuurplan en de Gebiedspaspoorten:

- De wallen en singels rond het stadshart
- De Waa
- De Algemene Begraafplaats
- Wilhelminapark
- Dijkzone (De IJsseldijk + Zone Geldersedijk)
- Laanstructuren en accentpunten langs wegen binnen en buiten de bebouwde kom. (o.a. Apeldoornseweg, Dorpsweg-Hessenweg, Vijzelpad, Hilsdijk, Hezenbergerweg, Konijnenbergerweg, Hoenwaardseweg Eijerdijk-Koeweg-Molecaten, Schipsweg, Zuiderzeestraatweg)
- Fietspaden op het voormalige spoortracé van het Roseboomspoor.

Hoofd en buurt groenstructuur

bron: Nota Groenbeleid 2013

Historische lijnen

Het ontstaan van Hattem aan de IJssel

De gemeente Hattem heeft een lange geschiedenis. De oudste vermelding van Hattem dateert uit de negende eeuw. Na het ontstaan hebben er een hoop gebeurtenissen plaatsgevonden die bepalend zijn voor de huidige bestaansvorm van de gemeente. Het landschap heeft hier een grote rol in gespeeld.

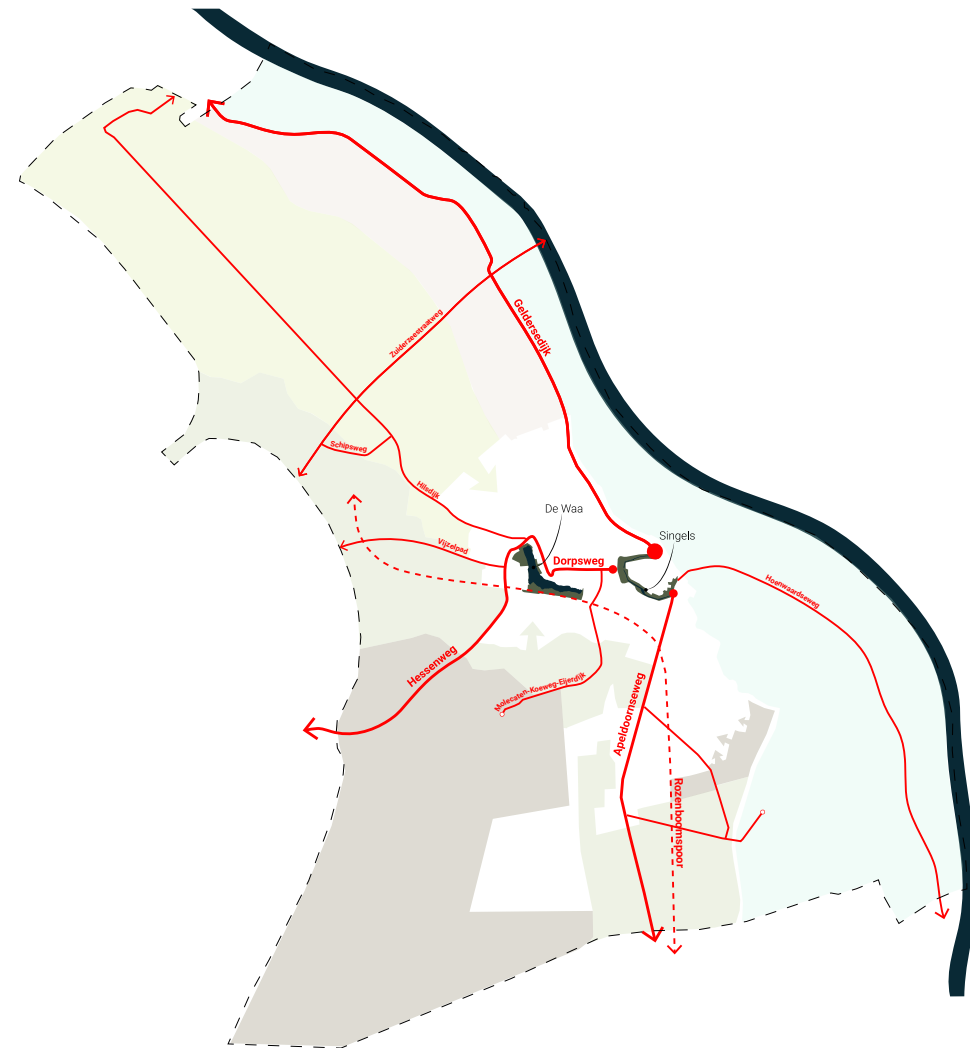
De eerste vestigingsplaats van Hattem was op de Gaedsbergh aan de Waa. In de negentiende eeuw zijn door stadsarcheoloog F.A. Hofer resten gevonden van een oud kerkje. De Waa was ooit een IJsselarm die is ontstaan bij een overstroming. Er bestaan geheimzinnige sages over de Waa die vertellen dat de kerktoren van het oude dorp ooit gezonken is in het oneindig diepe water.

Rond 1200 is de kern Hattem dichterbij de IJssel verhuisd. Vermoed wordt dat de Hattemers liever dichterbij de IJssel wilden wonen om hier handel te drijven. Op een natuurlijke hoogte is men begonnen aan de bouw van de Grote kerk en de markt. In 1299 gaf graaf Reinald I Hattem stadsrechten en een beschermende stadsmuur met poorten en torens werd gebouwd. De torens zijn, na een grondige renovatie, nog steeds te zien in Hattem. Samen met de singels accentueren ze als landmarks de contouren van de binnenstad.

Roseboomspoor (Baronnenlijn)

Tussen 1887 en 1889 werd door de Koninklijke Nederlandse Locaalspoorweg-Maatschappij een treinverbinding aangelegd tussen Apeldoorn en Zwolle. In de plaatsen langs dit spoor woonden veel mensen van adel, vandaar de naam 'Baronnenlijn'. De spoorlijn speelde een belangrijke rol in de ontwikkeling van de industrie in de Noord-Veluwse dorpen. Personenvervoer werd minder belangrijk, dus vanaf 1950 reden er enkel nog goederentreinen. Ook dit werd na 1972 gestaakt. Momenteel ligt er op het oude spoortracé een groene fietsroute. Deze heeft een grote waarde voor het doorgaande fietsverkeer, recreatieve waarde en verbindt de gemeente met het omliggende landschap.

Belangrijke historische routes Hattem

Belangrijke historische plekken en verbindingen

Dijkpoort Hattem, bron: Stichting Microtoerisme InZicht & Geneanet.org

Station Hattem op de Baronnenlijn, bron: RTV Hattem

De Waa, geschilderd door Cornelis Vreedenburg (1880-1946)

Hattem in 1823, bron: Topo Tijdschrift

Structuurplan

Deze groenstructuurvisie richt zich op het creëren van een groene overgang van stad naar landschap en andersom. Doel is om het landschap ook binnen de bebouwde kom beter ervaarbaar te maken. Bij het opzetten van de groenstructuurvisie is gebruik gemaakt van de huidige ruimtelijke structuur van Hattem. Hierin zijn een aantal deelgebieden te herkennen. Binnen het structuurplan wordt Hattem gezien als een vrucht van het landschap. Het landschap speelt namelijk een grote rol in de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente.

De vrucht heeft als kern een historische binnenstad met veel verharding, een uitzondering hierin zijn de groene singels om de binnenstad heen. Hier omheen ligt de bebouwde schil die met haar dorps uitstraling een grovere groenstructuur kent, ook ligt hier een van de weinige parken binnen de gemeente.

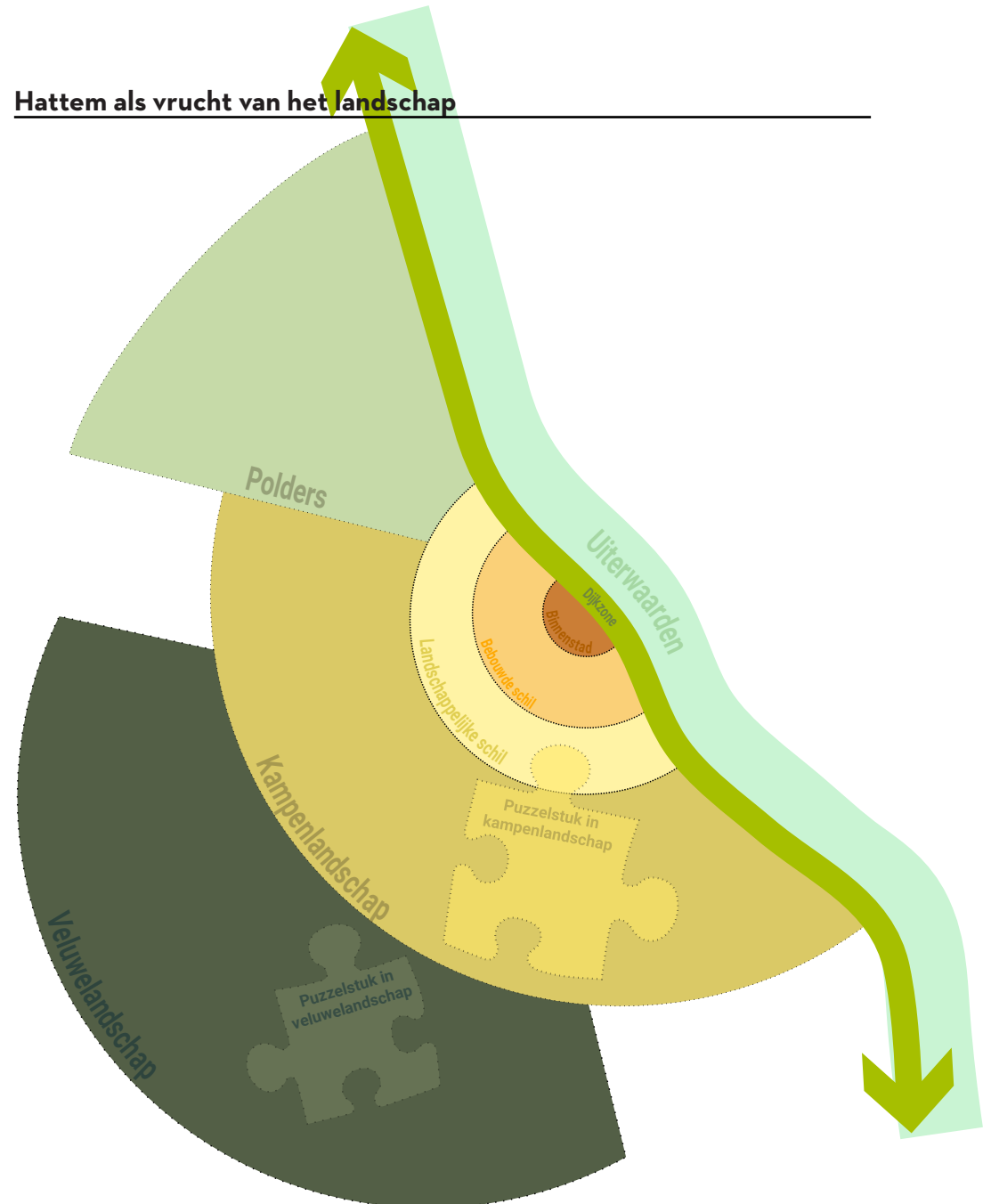
De buitenste schil is de landschappelijke schil, hier ligt de groenstructuur meer versnipperd door de wijken. Omdat deze schil de overgang vormt naar het omliggende landschap, is juist hier een stevige groenstructuur gewenst. Aan de buitenste schil liggen twee groene woongebieden die als puzzelstukken een nauwe verbinding aan gaan met het kampen- en veluwelandschap. Dan heb je nog de dijkzone, die de binnenstad en schillen verbindt met de uiterwaarden van de IJssel.

De structuurplankaart

De structuurplankaart laat naast deze deelgebieden ook zien welke verbindingen en kenmerkende plekken belangrijk zijn binnen de groenstructuur.

Ook worden er plekken uitgelicht waar kansen liggen om de structuur uit te breiden of te versterken, waar ecologische ontwikkelingen mogelijk zijn en waar de huidige speelplaatsen liggen. Al deze onderdelen zijn vertaald naar vlakken (deelgebieden), lijnen (verbindingen) en punten (plekken). Later in dit hoofdstuk zal voor deze onderdelen de huidige situatie verder uitgelicht worden. In de Groenvisie en Gebiedspaspoorten zal een meer uitgebreide visie gevormd en uitgewerkt worden voor de belangrijkste locaties.

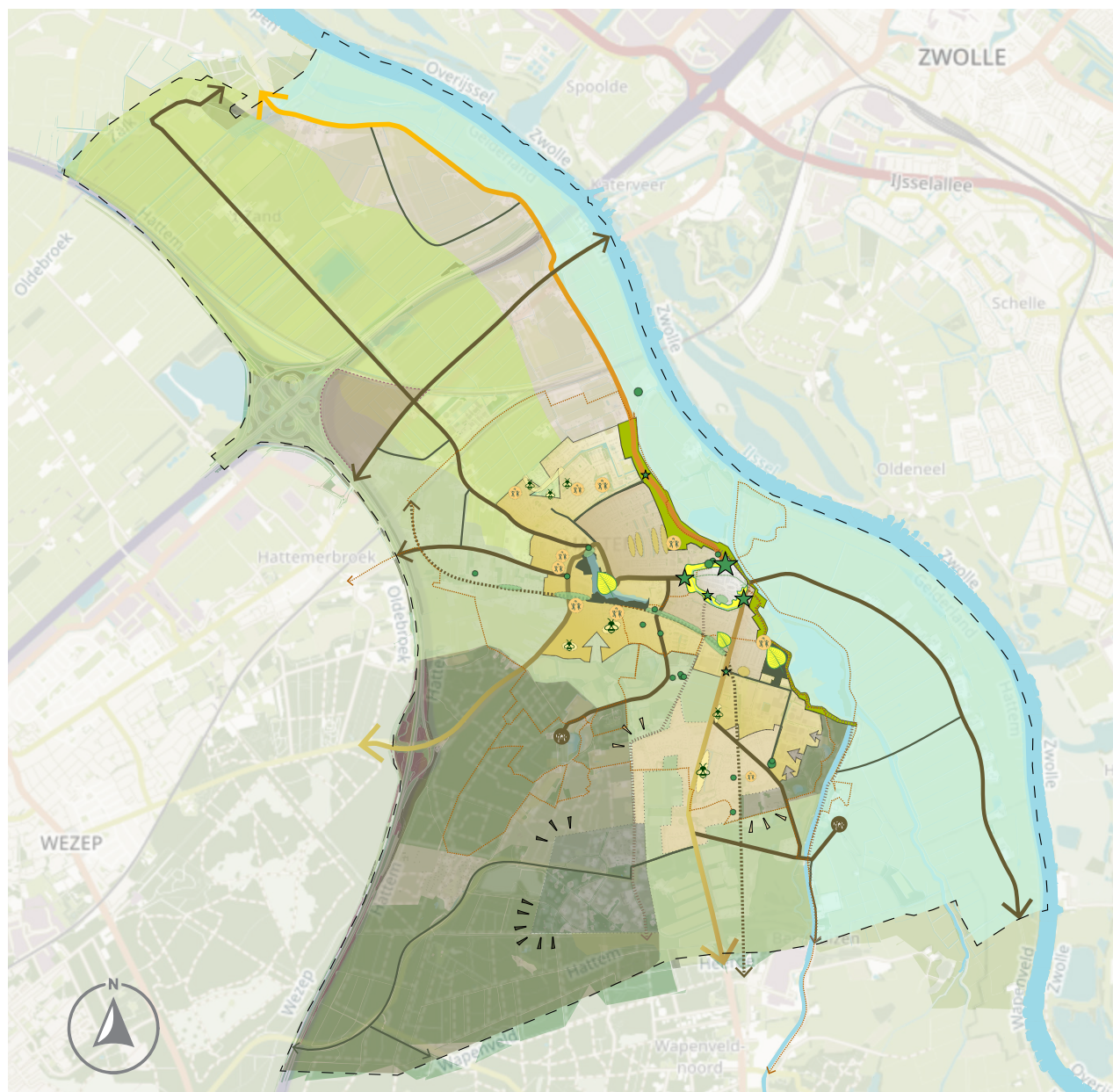
Hattem als vrucht van het landschap

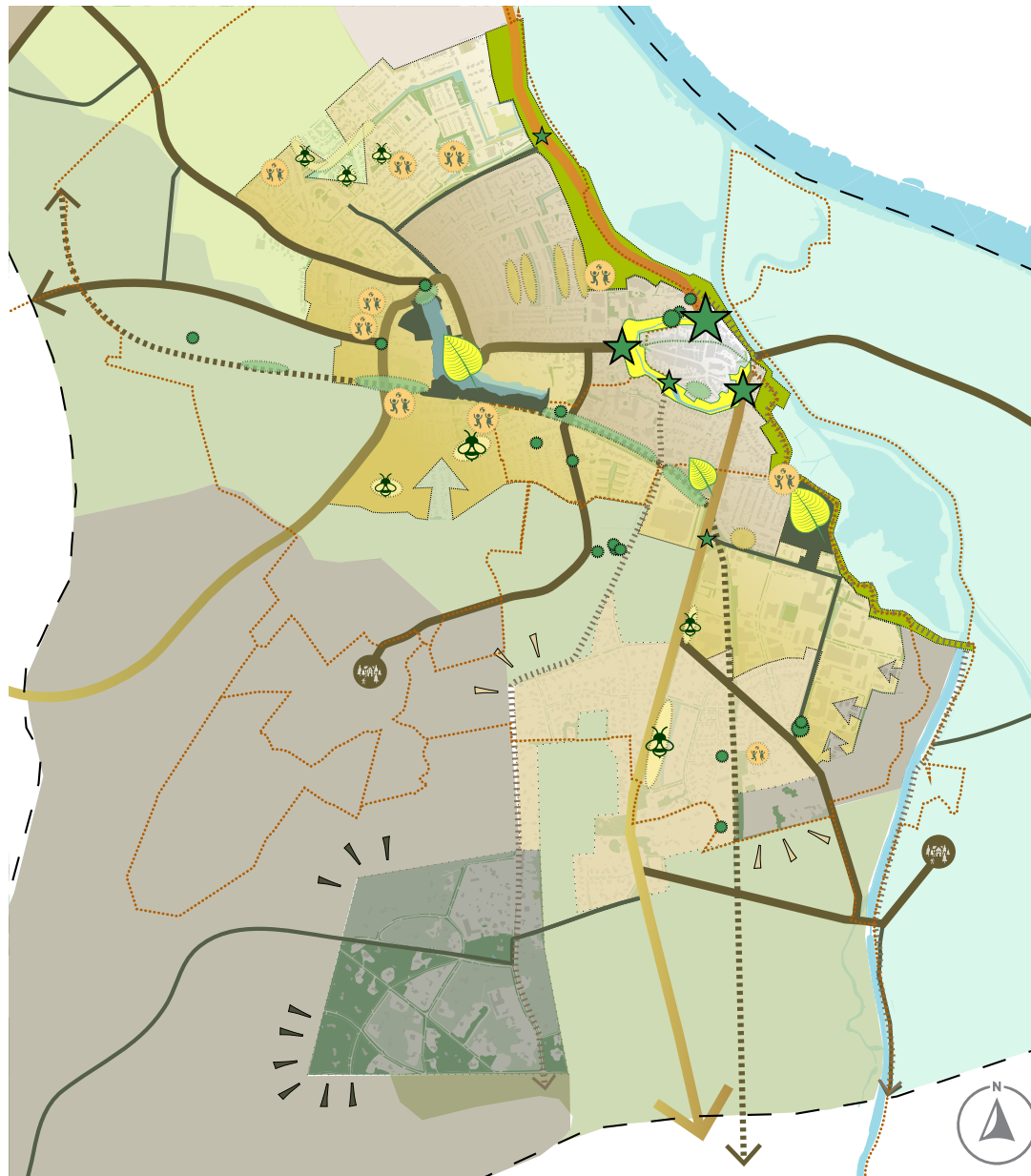

Beeld. Zicht op de Dijkpoort

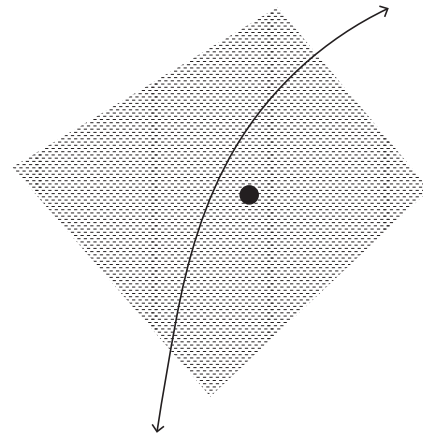
Groenstructuurplan Hattem

- Waardevolle particuliere bomen
- Stadsentrees & Rotondes
- Kenmerkende groene plekken
- Spelen
- Kansrijke locatie: versterken groenbeleving
- Kansrijke locatie: gebruiksfunctie versterken
- Kansrijke locatie: creëren diversiteit
- Recreatieve fietsroute
- Fietsroute Roseboomspoor
- Klompenpad
- Apeldoornseweg - Nieuweweg
- Dorpsweg - Hessenweg
- Geldersedijk
- Overige cultuurhistorische groene lijnen
- Hoofdgroenstructuur
- Stadskern
- Bebouwde schil
- Landschappelijke schil
- Dijkzone
- Puzzelstuk in kampenlandschap
- Puzzelstuk in veluwelandschap
- Uiterwaarde
- Polderlandschap
- Kampenlandschap
- Oeverwallen
- Veluwelandschap
- Bedrijvenpark H2O

Groenstructuurkaart bebouwde kom

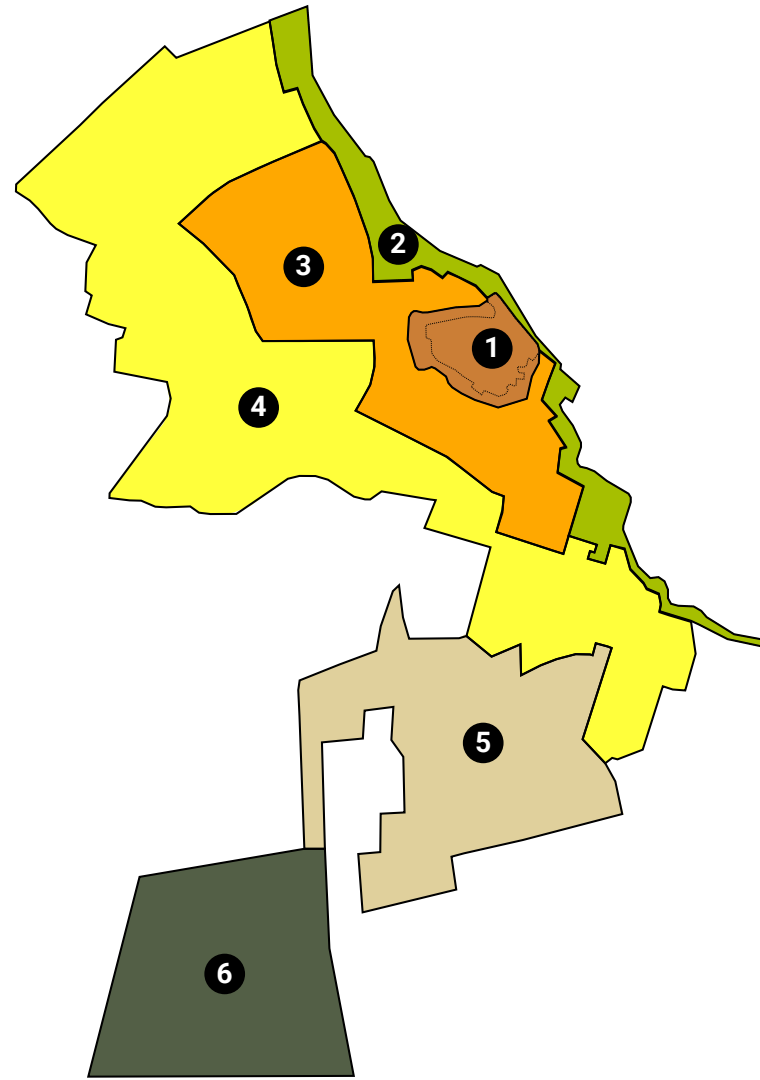
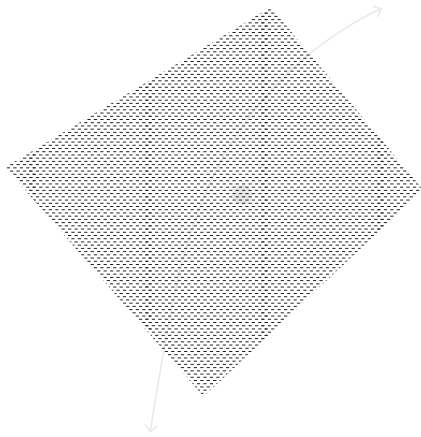

An aerial photograph of a residential neighborhood. The houses are scattered throughout a dense forest of green trees. The roofs of the houses are visible in various colors, including brown, grey, and blue. The overall scene is a mix of natural greenery and human-made structures.

vlakken.

lijnen.

punten.

Vlakken

De wijken en landschappen binnen de gemeente Hattem worden aangegeven met vlakken. Deze vlakken hebben elk een andere groene karakteristiek en spelen een eigen rol in het groene landschap binnen de gemeente. De onderstaande vlakken zijn te herkennen in het Groenstructuurplan.

In de Gebiedspaspoorten wordt nader ingegaan op maatregelen om deze ambities te verwezenlijken.

1. De oude binnenstad & singels

De oude binnenstad kenmerkt zich door smalle straatjes en steegjes. Door deze historische ruimtelijke opbouw is er weinig ruimte voor groen in de openbare ruimte. Het Tinneplein en de bredere straten hebben wel de ruimte om zich te ontwikkelen binnen de groenstructuur.

De singels rondom de binnenstad zijn oude verdedigingsgrachten die door het enorm groene karakter getransformeerd zijn tot recreatieve singels. In de structuurvisie wordt er naar gestreefd om middels de juiste beplanting de oude stadswallen (nu een dijk) beter te accentueren.

2. Dijkzone

Ten noorden van de binnenstad ligt een dijkzone. Deze dijk heeft naast een verbindende functie ook een recreatieve en maatschappelijke functie. Er zijn meerdere speeltuinen te vinden. Ook ligt hier een groen ingerichte gemeentelijke begraafplaats. De dijkzone vormt ecologische verbinding tussen de bebouwde kom en de uiterwaarden. Het open uiterwaarden landschap van de IJssel vormt een mooi contrast tegen de dijk en het achterliggende dorp. Doel is om dit contrast te vergroten en de openheid van het landschap te benadrukken.

3. Bebouwde schil

Om de binnenstad heen ligt een schil van woonwijken met een grove groenstructuur. Kenmerkend hierin zijn de singels bij de Mate en het Wilhelminapark. De parken, gazonnen, perken en groene bermen in deze schil zullen door intensief groenbeheer het dorpse karakter benadrukken. De gebruiksfunctie van het groen is in dit gebied extra belangrijk.

4. Landschappelijke schil

In deze buitenste schil liggen verschillende woonwijken.

De groenstructuur binnen deze schil is momenteel zeer versnipperd, er wordt geen link gelegd naar het aangrenzende landschap. Her en der liggen kleine grasveldjes en strak gesnoeide bomen dienen als snelheidsremmers. Door in deze wijken het gemeentelijk groen extensief te beheren, zal de connectie met het omliggende landschap vergroot worden. Eentonige struikborders kunnen plaatsmaken voor diverse inheemse planten en kruiden. Strak bijgehouden oevers kunnen uitgroeien tot natuurlijke oevers die de biodiversiteit vergroten.

5. Puzzelstuk in Kampenlandschap

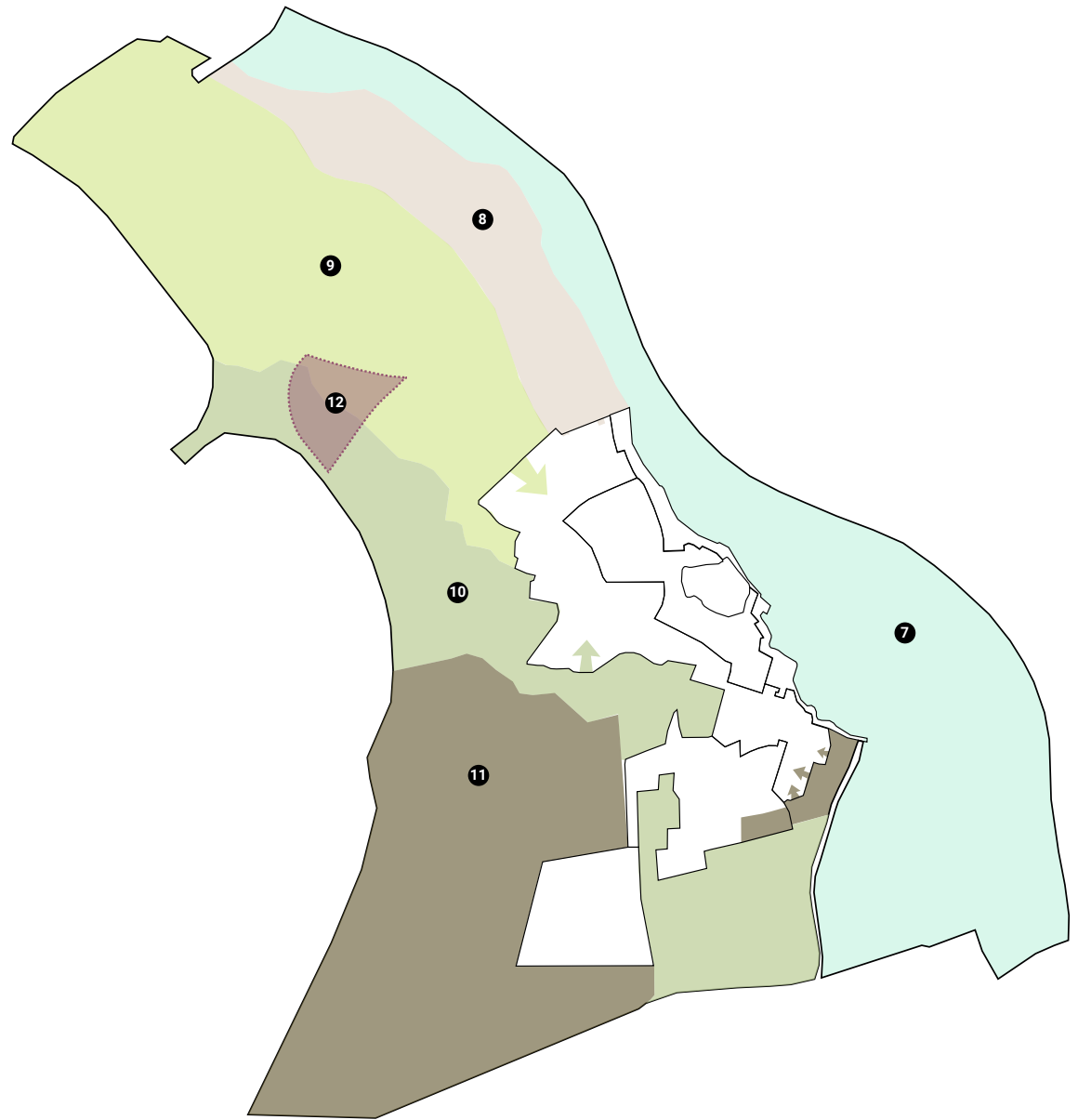
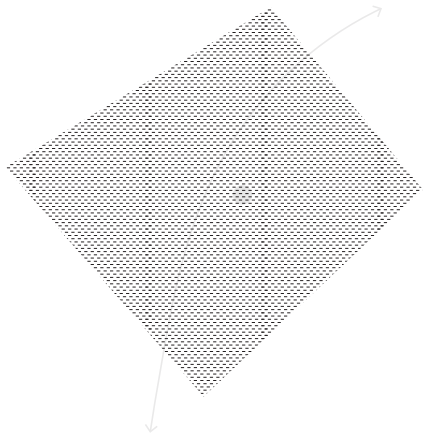
Dit woongebied ligt midden in het Hattemse kampenlandschap.

De straten in dit deelgebied hebben over het algemeen een erg groene uitstraling. Door bermen en gazonnen extensief te beheren, zullen de wijken nog beter opgaan in het omliggende landschap en hier een ecologische brug kunnen vormen. Doel is om de aan de randen van de wijk de open velden van het kampenlandschap te benadrukken.

6. Puzzelstuk in Veluwelandschap

Op de grens van het kampenlandschap en de bosrijke veluwe ligt een groene villawijk. De bewoners beheren grote tuinen waar veel bomen in staan, de wijk heeft hierdoor de uitstraling van een bos. Ook langs de wegen staan een hoop bomen die deze uitstraling versterken. De wijk gaat hierdoor een nauwe verbinding aan met het bosrijke veluwelandschap. Doel is om deze verbinding te versterken door bermen langs wegen extensief te beheren en mossen en wilde struiken hun gang te laten gaan. Waar zicht is op het open kampenlandschap, dient deze openheid door de juiste beplanting versterkt te worden.

Zo worden de contrasterende kenmerken van de landschappen mooi benadrukt.

Vlakken

7. Het uiterwaardenlandschap

Dit is een gebied dat regelmatig door de rivier wordt overstroomd. Het heeft een microreliëf bestaande uit oude geulen, stroomruggen, tichelgaten en ophogingen. In de uiterwaarden zijn in de loop van de tijd aan de Hoenwaardse weg, die op een rivierrug ligt, meerdere huizen gebouwd. Dit zijn boerderijen die uit het centrum van Hattem naar deze plek zijn overgebracht. Er wordt naar gestreefd om het open karakter te behouden en te versterken voor o.a. weidevogels, ganzen, zwanen en ruimte voor de rivier. De in de uiterwaarden gelegen Hoenwaard wordt behouden als karakteristiek cultuurlandschap.

8. Het oeverwallenlandschap

Dit is de strook tussen het poldergebied en de uiterwaarden van de IJssel. Het is ontstaan doordat vlak langs de IJssel door het water zwaardere en grovere sedimentdeeltjes zijn afgezet, welke hebben gezorgd voor het ontstaan van een verhoging in het landschap, de oeverwal. Door zijn hogere ligging was de oeverwal een geschikte plek om te wonen.

9. Het polderlandschap

Dit ligt ten westen van de oeverwal. In dit gebied bezonken de lichtere kleideeltjes, welke de basis vormen van de polder. In de 12e eeuw werd de IJssel bedijkt. Hierdoor werd de polder een bruikbaar weidegebied. Voor akkerbouw was het in eerste instantie nog te nat. Later werden sloten en drainage in het gebied aangelegd, waardoor akkerbouw wel mogelijk werd. Kenmerkend voor dit gebied is de openheid. Deze is echter gedeeltelijk verdwenen door de aanleg van een snelweg, die het gebied doorkruist. Met het aanleggen van de dijken langs de IJssel ontstonden in het buitendijkse gebied de uiterwaarden.

10. Het kampenlandschap

Ligt op het overgangsgebied tussen het Veluwe massief en de IJssel uiterwaarden. Het gebied kenmerkt zich door enken en landbouwgronden. Een grote kwaliteit van dit landschap is het open zicht vanuit het noorden richting de hoger gelegen bosrand van de veluwe. Er wordt naar gestreefd om oude structuren als houtwallen en bomenlanen te herstellen.

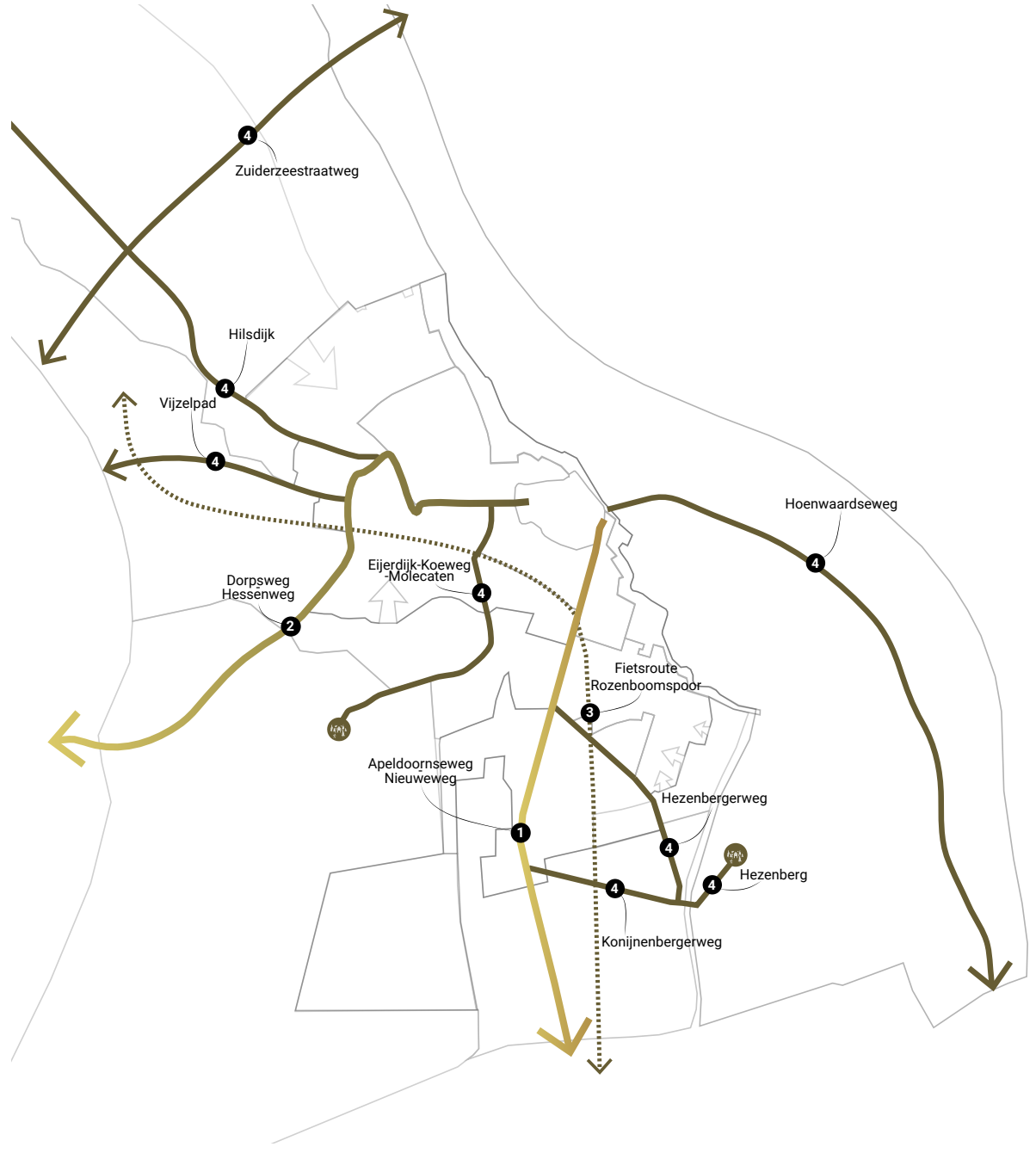
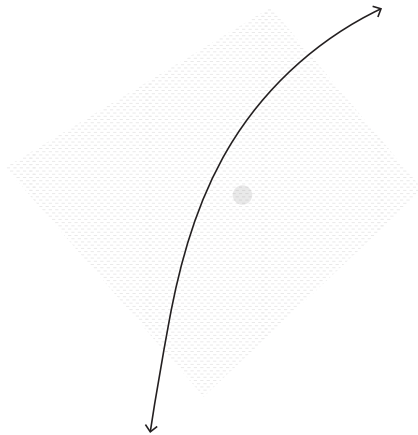
11. Het veluwelandschap

Dit landschapstype is te vinden op het Veluwemassief: een stuwwal, die tijdens de Saliënistijd is opgestuwd door een ijslob in het IJsseldal. Dit gebied was vroeger een open gebied met voornamelijk woeste gronden. Door het planten van bossen en de in gebruik name door de mens, ontstond een bosrijker gebied waar voornamelijk landhuizen en kastelen werden gebouwd. Verder was hier weinig bebouwing te vinden. Tegenwoordig is het voornamelijk bosgebied met sporadisch een stukje heide. Voor de vergroting van de biodiversiteit op de veluwe, is het van belang dat er meer variatie in boomsoorten wordt aangebracht. Daarnaast kunnen kleine heidevelden met elkaar verbonden worden om dit (in Hattem) zeldzame leefklimaat te vergroten.

12. Bedrijvenpark H2O

De locatie van bedrijventerrein H2O ligt zowel binnen de gemeente Hattem als Hattemerbroek en wordt ontwikkeld door de gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek (H2O). Binnen de gemeente Hattem ligt het bedrijventerrein op de overgang van twee landschapstypen, het kampenlandschap en het polderlandschap. Het deel dat binnen de gemeente Hattem ligt is eigenlijk maar beperkt van omvang door de aanleg van de N50 en de Hanzelijn die een sterke ruimtelijke begrenzing van de polder zijn geworden. Daarnaast hebben de A28, de Zuiderzeestraatweg en de spoorlijn Zwolle- Amersfoort het zuidelijk deel van de polder nog eens sterk versnipperd. De ruimtelijke samenhang en het open karakter van dit deel van de polder staan hiermee sterk onder druk. Er ligt momenteel een visie om van H2O een aantrekkelijk en goed functionerend bedrijvenpark te maken. Hierin speelt het behoud en de beleving van de omliggende landschappen een belangrijke rol.

Uit: Structuurvisie Hattem 2025, ontwerp structuurvisie, maart 2012 & Bedrijventerrein H2O Landschappelijke inpassing langs de Zuiderzeestraatweg, januari 2018

Lijnen

Door de aangegeven deelgebieden lopen verschillende groene verbindingen. Dit zijn verbindingen tussen de verschillende wijken maar ook tussen de bebouwde kom en het landschap. In het Groenstructuurplan worden verschillende groene verbindingen uitgelicht. Dit zijn wegen uit de hoofdgroenstructuur, belangrijke cultuurhistorische wegen en recreatieve wegen en paden. Hieronder worden de belangrijkste lijnen beschreven. In de Gebiedspaspoorten wordt nader ingegaan op maatregelen om deze ambities te verwezenlijken.

1. Apeldoornseweg - Nieuweweg

Deze oude Napoleontische weg vormt van oudsher een belangrijke verbinding met , zoals de naam al verraadt, Apeldoorn en tussengelegen dorpen. Een Napoleontische weg is een brede weg die kaarsrecht door het landschap getrokken is. Deze zijn aangelegd onder het gezag van Napoleon Bonaparte. Zo kon de Franse leider tijdens zijn verovertochten gemakkelijk zijn militaire troepen en materialen vervoeren.

Momenteel is de Apeldoornseweg een statige laan met aan weerszijden grote bomen. Deze uitstraling dient behouden en waar nodig versterkt te worden. Richting de binnenstad loopt de Apeldoornseweg over in de Nieuweweg, hier ontbreekt de sfeer van een statige laan. Er wordt naar gestreefd om deze sfeer tot aan de binnenstad door te trekken om het cultuurhistorische karakter van de weg te versterken.

2. Dorpsweg - Hessenweg

Een Hessenweg is een brede weg die in de geschiedenis bestemd was voor brede paardenwagens, de hessenkarren. Dit type wegen werd aangelegd in de 17e en 18e eeuw. Ze vormden een verbinding tussen steden met een belangrijke bestuurlijke of militaire functie, zoals Zwolle, Deventer, Nijmegen, Amersfoort en Utrecht. Daarnaast waren het handelswegen naar Duitsland. In Hattem loopt de Hessenweg grotendeels door het veluwe- en essenlandschap. Hier wordt de weg geaccentueerd met bomenlanen en hagen. Binnen de bebouwde kom ontbreekt het groene karakter. Momenteel vormt de Hessenweg, via de Dorpsweg, een belangrijke verbinding met de binnenstad. Een streven is om op zowel de Hessenweg en Dorpsweg het belang van de verbinding te benadrukken middels groen.

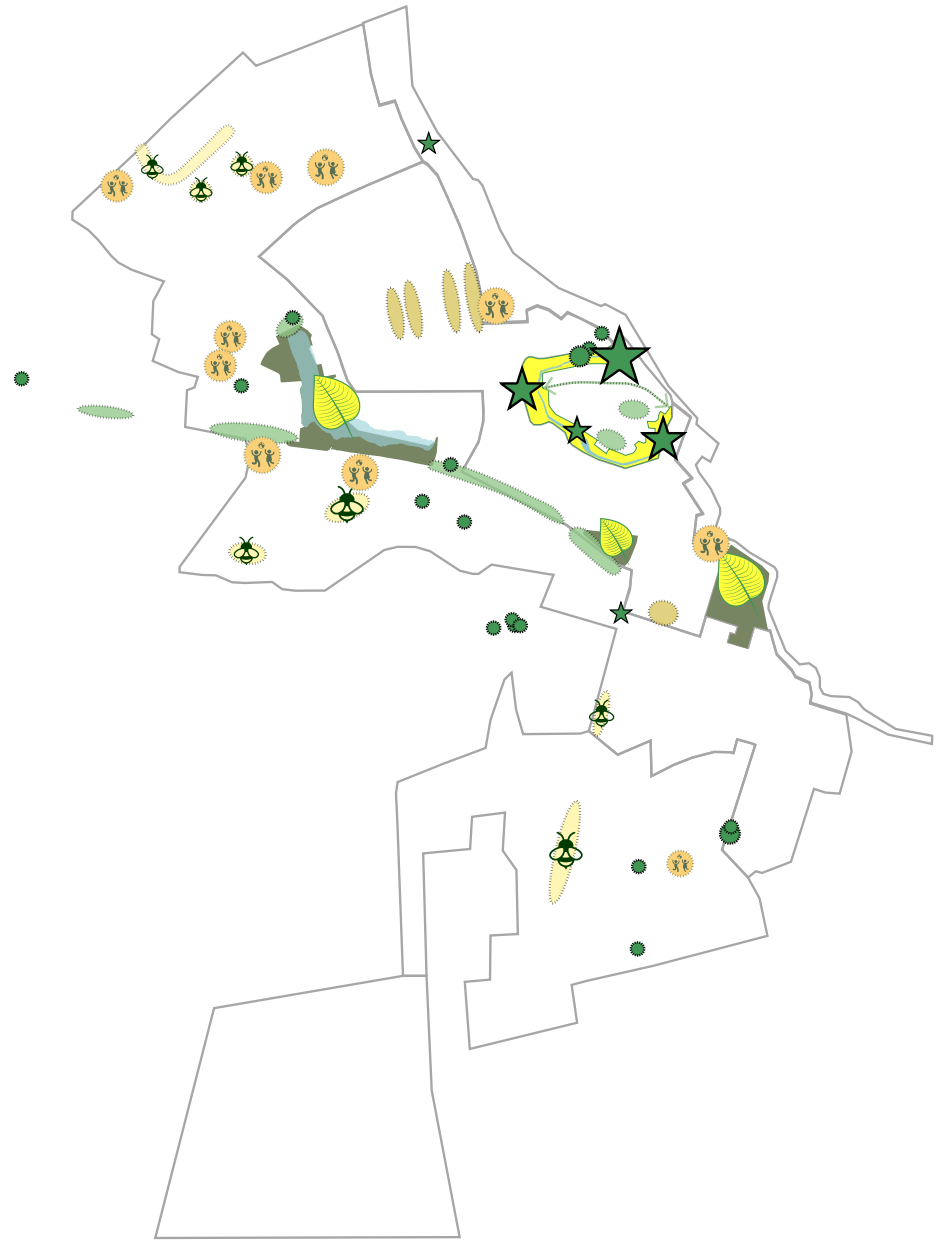
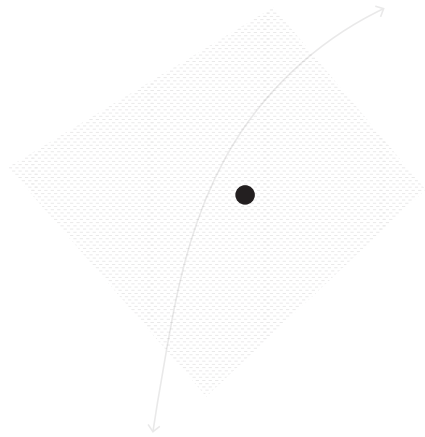
3. Fietsroute Roseboomspoor

De spoorlijn die tussen 1889 en 1972 voornamelijk fungeerde als goederenspoor, vormt momenteel een belangrijk onderdeel van het fietsnetwerk in en om de gemeente. De fietsroute ligt grotendeels in een groene omgeving en wordt op veel plekken geaccentueerd met bomenlanen en bossages. Op een aantal plekken binnen de bebouwde kom van Hattem, ontbreekt dit accent. Doel is om de groenstructuur langs de route te versterken waar nodig, zodat de route ook binnen de bebouwde kom haar recreatieve waarde behoudt.

4. Overige cultuurhistorische groene lijnen

Naast de hoofdwegen kent Hattem nog een aantal cultuurhistorische lijnen. Dit zijn van oorsprong bijvoorbeeld toegangswegen vanuit omliggende dorpen, steden of landgoederen. Deze wegen kruisen vaak zowel de bebouwde kom als het buitengebied. Binnen deze visie wordt er naar gestreefd om het landschap over de gehele weg erfahrbaar te maken. Het groen krijgt een meer natuurlijke uitstraling in het buitengebied en een meer verzorgde uitstraling binnen de bebouwde kom.

De kenmerken van de bijbehorende groenstructuur zijn afhankelijk van het landschap waar de weg doorheen loopt.

Punten

In het Groenstructuurplan worden verschillende plekken aangewezen die kenmerkend zijn voor de groenstructuur of kans hebben zich verder te ontwikkelen binnen de groenstructuur. De kansen van een plek zijn verbonden met de schil (deelgebied) waarin deze ligt. Bijvoorbeeld: dichterbij het omliggende landschap > kans op ecologische ontwikkelingen.

Kenmerkende groene plekken

De vier grootste groene zones binnen de bebouwde kom van Hattem zijn de singels, de begraafplaats, de Waa en het Wilhelminapark. Deze plekken hebben zowel cultuurhistorische, recreatieve als ecologische waarden binnen de groenstructuur. Doel is om voor elke plek de belangrijkste waarde(n) te versterken/ zichtbaar te maken.

● Waardevolle bomen

Het groene landschap wordt niet enkel gevormd door het groen dat de gemeente in handen heeft. Op verschillende plekken in Hattem groeien bij bewoners grote waardevolle bomen in de tuin. Deze hebben veel invloed op de beleving van straten en wijken. Om deze kwaliteit te behouden is het belangrijk dat de waardevolle bomen een plek krijgen in de groenstructuurvisie. De gemeente heeft op haar grondgebied ook waardevolle bomen staan. Deze zijn echter nog niet in kaart gebracht. Door ook deze bomen te inventariseren en vast te leggen, kan de kwaliteit hiervan beter gewaarborgd worden (kapvergunning, APV).

Stadsentrees & Rotondes

De binnenstad van Hattem is via verschillende wegen te bereiken. Achter elk van deze wegen en entrees schuilt een eigen verhaal.

De entree bij de Geldersedijk heeft door de aanwezigheid van de oude Dijkpoort een grote cultuurhistorische waarde. De 'entree' bij de Nieuweweg is geen cultuurhistorische entree. Maar wanneer je hier langs rijdt heb je schitterend uitzicht op de oude verdedigingsmuur van de binnenstad en de omliggende singel. De vier entrees kunnen door een groene uitstraling nadruk leggen op het historische karakter van de binnenstad.

Kansrijke locatie: versterken groenbeleving

Langs de fietsroute op het Roseboomsloop en in de binnenstad zijn een aantal plekken te vinden waar de groenstructuur aan herkenbaarheid ontbreekt. Hier hebben de bebouwing of autowegen de overhand in het straatbeeld of doet een eentonige berm juist af aan het naastliggende landschap. Op deze plekken kan groen beter ingezet worden om de identiteit van de betreffende lijnen en vlakken te versterken.

Kansrijke locatie: creëren diversiteit

In de landschappelijke schil van de gemeente kan extensief onderhoud er voor zorgen dat de bebouwde kom en het landschap mooi in elkaar overvloeien. Ook het aanwijzen van nieuwe ecologische ontwikkelingen kan hier een rol in spelen. Er zijn in deze schil verschillende grasvelden, oevers of bossages aan te wijzen waar de diversiteit in beplanting ontbreekt. Deze plekken vormen een mooie kans om de grens tussen dorp en landschap te verzachten.

Kansrijke locatie: gebruiksfunctie versterken

In de bebouwde schil ligt de focus op groen als informeel gebruiksgroen. Hier biedt het groen de ruimte voor buitenspelen, ontmoeten, evenementen en andere sociale activiteiten.

Een open, overzichtelijke structuur is gewenst om deze activiteiten te stimuleren. Het onderhoud zal door de gebruiksfunctie op deze plekken meer intensief plaatvinden. Zo blijft de nette uitstraling behouden.

Spelen

Groen speelt een belangrijke rol in de leefomgeving van een kind. Groene plekken nodigen uit om te spelen, op avontuur te gaan en zijn educatief. In de groenstructuurvisie zijn alle speeltuinen binnen de gemeente opgenomen. Niet op al deze speelplekken is groen te vinden of speelt het groen geen rol bij het spelen. Doel is deze plekken in de toekomst te ontwikkelen tot meer natuurlijke speelplaatsen. Zo zullen ze beter onderdeel vormen van de groenstructuur en ecologische structuur in de gemeente. Ook speelplaatsen kunnen helpen de biodiversiteit van een plek te vergroten door niet alleen een grasveld aan te leggen. (Bossages en bloemrijke struiken zijn leuke verstopplekken)

Groen Visie

Een vrucht van het landschap
Maart 2021

DEEL B

Inleiding

Als u over tien jaar door en om Hattem loopt is het mogelijk een stevige wandeling door de gemeente te maken via de groene routes met onderweg veel bezienswaardigheden. Het groen wordt als belangrijke waarde erkend en herkend in de leefomgeving, dit geldt zeker ook voor het rijke cultuurhistorisch erfgoed en aanwezige typerende Hollandsche landschappen rondom Hattem. Openbaar groen is een belangrijke drager van de identiteit van de stad en het ommeland.

Bewoners en bezoekers van Hattem ervaren de groene structuren. Zij waarderen deze groene omgeving; ze wandelen, sporten, laten hun hond uit of genieten simpelweg van de natuur. Ieder heeft zijn eigen ruimte, ze zitten elkaar niet in de weg. Op diverse plaatsen in de gemeente hebben inwoners de ruimte gekregen om invulling te geven aan hun eigen initiatieven. Of het nu gaat om een buurteigen plek(ken), stadslandbouw, een bloementuin of bijenlint, hondenspeelplekken, of mee te werken aan natuurontwikkeling of om hier voorlichting over te geven. Ondertussen is het groen ook waardevoller geworden door het vergroten van de gebruiksmogelijkheden, de biodiversiteit en praktische invulling te geven aan klimaatbestendigheid en duurzame inzet van middelen. Daarnaast ook door de beleving te vergroten met fraaie kleuren in bloemen, struiken en karakteristieke bomen. Verder weet iedere geïnteresseerde inwoner waar en wanneer onderhoud in het groen zal plaatsvinden, en vooral waarom. Goed en professioneel beheer en onderhoud is een basisvoorwaarde om doelen te kunnen bereiken, alsmede het werken in de keten van stedenbouw tot onderhoud en projectrealisatie.

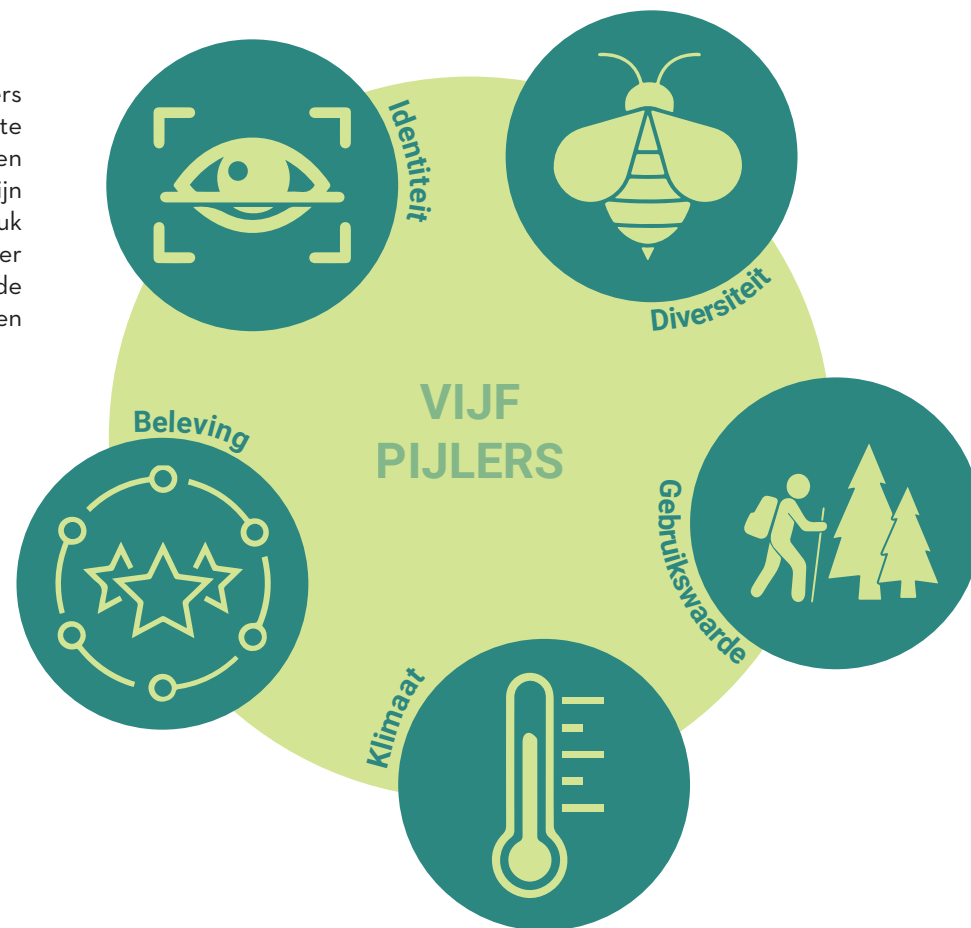
Dit is de stip op de horizon van de Groenvisie van de gemeente Hattem. In het afgelopen jaar heeft de gemeente Hattem samen met professionals en bijdrage door de inwoners deze Groenvisie opgesteld. In de Groenvisie maakt de stad voor de komende tien jaar keuzes voor het beheer, inrichting en gebruik van het groen.

Pijlers

In overleg en samenspraak met gemeentelijke professionals, stakeholders en bewoners zijn een aantal waarden gedefinieerd voor de groene ruimte van Hattem. Deze waarden zijn vertaald naar vijf pijlers. Deze pijlers dragen de Groenvisie. Ze vormen een stevig en herkenbaar fundament en zijn voortgekomen alle informatie en bundeling van meningen. In dit hoofdstuk worden de pijlers onder de toekomstvisie op het groen toegelicht. Per pijler wordt aangegeven wat hieronder verstaan wordt, wat er uit de stad is opgehaald. Dit is vertaald naar een visie met concrete ambitie en richtinggevende beleidsuitgangspunten.

Vijf pijlers

Diversiteit

Diversiteit in het groen gaat om verschillen in soorten, kleuren bloemen en bladeren maar ook de verschijningsvorm. Deze diversiteit, wat het groen kan bieden, draagt daardoor ook bij aan de biodiversiteit. Bio betekent leven en diversiteit betekent afwisseling of verschil. Biodiversiteit is de verscheidenheid van levensvormen en gaat over het behouden en vergroten van de grote verscheidenheid aan soorten die er zijn. Hoe minder oorspronkelijke soorten, hoe onstabiel ons ecosysteem. Het is dus zaak om de biodiversiteit te beschermen en zo de bijbehorende ecosystemen in stand te houden. Het is belangrijk dat we bijvoorbeeld niet alleen maar eenden hebben, maar ook mussen, niet alleen maar gras, maar ook bomen en kruiden. Niet alleen water of land maar juist een flauwe overgang van water naar land. Dankzij verschillende soorten blijft de natuur in evenwicht en is het groen meer dan alleen een grasveld. Op gemeentelijk niveau brengt het gebruik van verschillende soorten vaak een interessanter beeld en gevoel, dan wanneer er veel dezelfde soorten terugkomen. In combinatie met een diversiteit aan groengebruiksvormen en belevingen, kan dit positief bijdragen aan het beeld dat bewoners en bezoekers hebben van Hattem.

Opgehaald uit de gemeente

Vanuit de gemeente en groenorganisaties in Hattem is er een sterke affiniteit met (bio)diversiteit. Het vergroten van (bio)diversiteit geldt voor de gemeente en een aantal van de groenorganisaties zelfs als één van de hoofddoelen die ze nastreven. Deze doelstelling wordt grof gezien op twee verschillende manieren benaderd, namelijk door praktische kant te ondersteunen (bv. door het planten van inheemse soorten) of door kennis te delen en bewustwording te creëren.

Vanuit de praktische kant is het bijvoorbeeld van belang om te kijken naar de bestrijding van invasieve soorten, zoals de Japanse Duizendknoop. Ook kan het vergroten van diversiteit in het bomenbestand zorgen voor vermindering van ziekten en plagen, zoals de Eikenprocessierups. Om meer kleur en fleur te creëren, zijn er in praktische zin mogelijkheden meer (bio)diversiteit te ontwikkelen bij groen in -en om water, op de stadsmuren, in straten en langs lanen en vooral ook in de bermen langs wegen in het buitengebied.

Er is binnen de gemeente geen eenduidigheid over of er genoeg buurtgroen te vinden is in de wijken en of dit divers genoeg is. Het vergroten van de diversiteit verhoogd de aantrekkelijkheid, hierbij wel rekening houdend met het gewenste gebruik en de lokale omgevingsfactoren.

Minstens zo belangrijk als de praktische mogelijkheden om (bio)diversiteit te vergroten is de kennisdeling en het creëren van bewustwording over (bio)diversiteit. Er zijn in Hattem al veel organisaties en bewoners die met kennis en passie bezig zijn met (bio)diversiteit. De groenorganisaties uit Hattem met kennis van de lokale of regionale flora en fauna geven aan graag hun kennis te willen delen en te willen adviseren op het gebied van (bio)diversiteit. Tevens is er een wens om de kennis en bewustzijn omtrent (bio)diversiteit ook breder in de samenleving terug te zien komen. De doelgroep die zich bezighoudt met (bio)diversiteit, breidt zich al vaker uit naar gezinnen met kinderen. Wel zou de educatie onder kinderen nog vergroot kunnen worden, door er op scholen meer aandacht aan te geven.

Visie

Over tien jaar is er voor bestuivers (o.a. bijen), vogels, vlinders maar ook voor amfibieën en andere dieren meer voedsel en leefruimte te vinden. Inrichting en beheer hebben een grote invloed op de openbare ruimte en daarmee ook op het bereiken van onze doelen. Die invloed moet de biodiversiteit versterken, kleur en fleur toevoegen en de klimaatbestendigheid vergroten.

Dit betekent dat we de omstandigheden creëren waarin bio diversiteit zich beter kan ontwikkelen maar ook zichtbaarder wordt. Dat de natuur, waar dat kan, meer met rust gelaten wordt, waardoor meer schuil- en broedplaatsen gecreëerd worden. Natuurvriendelijke oevers leveren een grote bijdrage aan de biodiversiteit, dit geldt ook voor kruidenzomen langs landschappelijke beplanting.

Wij zetten in op het realiseren van de natuurlijke omstandigheden waar mogelijk en dragen zo bij aan verbetering van het klimaat en duurzaamheid van de leefomgeving. Er zijn in het landschap rondom Hattem veel brede bermen, door een ander maaibeheer en door bloemrijke mengsels in te zaaien dragen ze bij aan de biodiversiteit.

Bomen zijn, in een volwassen toestand, een ecosysteem op zichzelf en dragen op die manier bij aan de (bio)diversiteit. Ze hebben veel invloed op het beeld. Een grote boom doet heel veel voor het "groene gevoel" in een buurt maar vormt ook een baken en levert schaduw in warme periodes. Wij koesteren en beschermen deze bomen.

Over tien jaar heeft Hattem binnen de wijken meer variatie in het groen en zijn de bijzondere plekken fijn om te verblijven. Dit door meer variatie aan te brengen in soorten beplanting en kleur en fleur, wat kan variëren van grassen en struiken tot verschillende bomen of toevoegen van eenjarigen in het centrum (b.v. hanging baskets).

Hierdoor krijgt het groen meer belevingswaarde. Er staan planten die op verschillende momenten van het jaar bloeien in verschillende kleuren en planten van verschillende hoogtes en breedtes. We zoeken naar mooie plekken voor bomen, solitairen en/of kleine groepen heesters om velden en pleinen te verfraaien. Op de plekken die er toe doen in de gemeente of in de buurten en wijken. Keuzes hangen af van mogelijkheden en behoeften in de buurt.

Beleidsuitgangspunten Diversiteit:

- (Bio)diversiteit leeft al erg in Hattem en de interesse onder organisaties en bewoners lijkt alleen maar te groeien. De gemeente zal hierin meegaan, door initiatieven uit de samenleving meer en beter te faciliteren. We ontwikkelen een kanskaart voor het versterken van de biodiversiteit.
- Bestaand groen wordt behouden en versterkt met kleurrijke soorten in verschillende verschijningsvormen (textuur). Aanpassingen in het groen houden gelijke tred met renovatie van rioleringen en woongebieden.
- We geven ruimte aan initiatieven voor de vergroening van de wijk, zoals het aanbrengen van gevelgroen of geveltuinten.
- Grotere plekken met groen zo inrichten dat er een gelaagdheid ontstaat. Dit betekent een kruiden, heester en bomenlaag met voldoende groeiruimte en lichtinval. Waar mogelijk aanbrengen van kruidenzomen langs landschappelijke beplantingen.
- Een nadere inventarisatie van de bestaande bomen is nodig. Naast het behoud van de monumentale bomen is het doel bomen te planten op plekken waar ze groot kunnen worden. Bomen die al op zo een plek staan worden de "toekomstbomen". Het beheer is erop gericht om deze bomen oud en volgroeid te laten worden.
- Inheemse soorten beschermen of herintroduceren en aan de andere kant invasieve soorten mijden of te verwijderen. Uit te werken in een soorten en maatregelen plan als handvat voor groenbeheerders.
- Stimuleren van divers gebruik van buurtgroen door meer diverse soortengebruik op de groene plekken in de wijken. Maar ook actief op zoek gaan naar buurtgerichte participatie in het groen op waardevolle plekken.
- Wij gaan waar mogelijk zo veel mogelijk ecologisch beheer toepassen in bermen met een minimale breedte van 3 m, waar mogelijk ingezaaid met een bloemrijk mengsel. bij natuurvriendelijke oevers en langs beplantingszomen waar voldoende ruimte is en past in het beeld van het gebied..
- Waar mogelijk het creëren van natuurvriendelijke oevers door geen beschoeiingen toe te passen en flauwe overgangen te maken. Deze inplanten en/of zaaien met soorten die van nature voorkomen in deze omstandigheden en het beheer hierop aan te passen.
- In het buitengebied van Hattem, waar relatief weinig gemeentelijk groen is, stimuleren wij eigenaren en gebruikers de beleidsuitgangspunten voor Diversiteit over te nemen. Dit doen wij door (provinciale en regionale) subsidiering te faciliteren

Identiteit

Groen draagt in belangrijke mate bij aan de identiteit van de openbare ruimte. Bomen hebben hierin bijvoorbeeld een belangrijke plaats. Ze ondersteunen en accentueren de hoofdstructuur en vaak bijzondere plekken van de stad. Zo dragen ze bij aan de beleving en de groene identiteit van Hattem. Naast dat een boom of heester op de juiste plek moet staan om zich fysiek goed te kunnen ontwikkelen, kan een boom of heester op de juiste plek bijdragen aan de identiteit van die plek.

Wanneer men het heeft over de (cultuur)historie van een plaats, dan kunnen er verschillende ruimtelijke aspecten of een combinatie van aspecten bedoeld worden zoals archeologie, historische geografie en bouwgeschiedenis. Vanuit een “groen” oogpunt zou hier bijvoorbeeld “historische ecologie” aan toegevoegd kunnen worden, oftewel hoe is de ontstaansgeschiedenis van het aanwezige groen.

In Hattem zijn veel waardevolle historische plekken te vinden zoals de binnenstad met oude stadsmuren en wallen, historische landgoederen en oude landschappelijke structuren.

Hattem kent diverse klassieke landschapstypen vanuit de ijstijd (Veluwebos) tot en met de “gemaakte” polderlandschappen zoals het Jong Kampenlandschap met coulissen.

De confrontatie binnen het grondgebied van Hattem van deze landschapstypen is bijzonder en daarmee zeer kenmerkend voor de historie van de gemeente. Door groen gericht toe te passen kunnen deze historische waarde behouden blijven of waar nodig versterkt worden.

Opgehaald uit de gemeente

Er is veel waardering voor de historie van Hattem en de behoefte is breed aanwezig om hier zuinig op te zijn. Mooie lanen en landschappen, de historische binnenstad, de ligging aan de rivier met de stuwwal in de achtertuin. Van de Veluwe tot het Jong Kampenlandschap, het stadscentrum en de IJssel. Volgens de gemeente en groene organisaties heeft Hattem een unieke combinatie van landschapstypen, wat een bepalende factor is voor de identiteit van Hattem.

Onze
landschappen
zijn uniek, maar
toch allemaal
Hattem's

Ondanks dat de gemeente dit unieke kenmerk bezit, wordt dit niet altijd en overal benut. Zo zou de landschapsdifferentiatie beter benadrukt kunnen worden door groen in te zetten. Ook zouden de landschapstypen meer sturend kunnen zijn bij de het nemen van beslissingen omtrent het groen in Hattem.

Er zijn veel initiatieven om het historisch erfgoed, wat betreft de gebouwen, in stand te houden dan wel te restaureren. Als het gaat om de historische landschappelijke structuren is daar geen goed beeld van en leeft de indruk dat dit teveel ad hoc op de agenda staat. De hoop bestaat dat de groenvisie voor de verbinding en het juiste kader kan zorgen. Het zichtbaar en goed bereikbaar maken van de historische elementen zorgt voor verbinding en herkenning maar ook voor erkenning. Het groen wordt met name in de binnenstad gemist als aankleding en verfraaiing. Hier is meer mee te doen.

Een andere factor die invloed heeft op de groene identiteit van Hattem is de urbanisatie en de daarbij behorende “verstening” van het landschap. Ondanks dat dit een algemene trend is, zie je op dit gebied veel verschillen tussen wijken in Hattem. In sommige wijken is er veel ruimte voor groen en hebben bewoners groene tuinen die passen bij dat ruimtelijke karakter, terwijl dat in andere wijken precies het tegenovergestelde is. Zelfs in wijken waar op het eerste gezicht weinig ruimte is voor groen, kan de identiteit versterkt worden door slimme aanpassingen te doen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de vergroening van oppervlakten zoals pleinen, parkeerplaatsen en tuinen. Ook zijn er mogelijkheden om groen verticaal te ontwikkelen, zodat het minder beslag legt op de beschikbare ruimte. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de vergroening van muren en daken.

Ten behoeve van het behouden of versterken van de identiteit van Hattem kunnen ook de bestaande en historische structuren van invloed zijn, door het groen bij bepaalde vlakken, lijnen en/of punten te versterken.

Visie

Over tien jaar is de ruimtelijke identiteit van Hattem duidelijk herkenbaar door het samenspel van de stedenbouwkundige elementen en de groene structuren van de gemeente. De kenmerkende landschapselementen die Hattem bezit zijn beter zichtbaar gemaakt, waardoor ze prominenter aanwezig zijn. De bomen, beplanting en grasstroken geven de laanstructuren een passende groene begeleiding en zijn een verbindende factor voor de lijnen van vroeger en nu. De identiteit die hieruit wordt afgeleid komt dus voort uit een combinatie van wat er ooit was en wat er nu is.

Hattem beschikt over belangrijke historische structuren en daarmee ook vaak groenstructuren (dijken, lanen, grote verbindingswegen, Roseboomspoor) maar ook belangrijke groenelementen (bv. Stadswallen en kolken langs de rivier). Door groen op de juiste manier in te zetten, willen wij deze structuren ondersteunen en beter zichtbaar maken.

De binnenstad en zijn muren en wallen zijn historisch zeer waardevol en laten het ontstaan en de vroegere functie van Hattem zien.

Er is behoefte aan meer kleur en fleur maar ook aan klimaatbestendige oplossingen. Dit betekent dat onderzocht moet worden hoe de binnenstad kan vergroenen versus het waarborgen van de historische waarden en de beleving daarvan. Hetzelfde geldt voor diverse fraaie punten (parels) en monumentale bomen die in Hattem te vinden zijn. Daarnaast zijn er bomen, die zich in geschikte omstandigheden bevinden en groeipotentie hebben, aangewezen als 'toekomstboom' en hard op weg om in de toekomst zelf een monumentale status te krijgen.

De landgoederen zijn historische erfgoederen, maar ook historische elementen zoals de Wiesenbergsche kolk hebben elk hun eigen karakter en dragen bij aan de identiteit van Hattem. Door in overleg te gaan met de landgoedeigenaren komen we tot gedeelde waarden en trekken we gelijk op bij beheer, renovatie e.d.

Beleidsuitgangspunten Identiteit:

- Het is belangrijk de waarden van de belangrijke groenelementen en structuren nader te beschrijven en te beoordelen waar groen gewenst is om dit te versterken maar ook waar groen gewenst is voor de verbetering van de beleving en het klimaat (bv. bomen of geveltuinen).
- Voor het centrum vindt een uitwerking plaats om te bepalen waar en hoe groen de ruimtelijke kwaliteit en beleving kan verbeteren en bij kan dragen aan klimaatdoelstellingen.
- De gemeente gaat het “landschapsontwikkelingsplan” herijken om de unieke combinatie van landschapstypes beter te benutten. In de ontwikkeling en de uitvoering zal samengewerkt worden met bijvoorbeeld de Knotgroep en Stichting Landschapsbeheer Gelderland.
- Om de negatieve effecten van urbanisatie tegen te gaan, gaat er meer gefaciliteerd worden t.b.v. de vergroening van privétuinen, muren en daken.
- Het huidige bomenbestand van Hattem wordt kwalitatief in kaart gebracht met als doel om beter inzicht te krijgen in de ontwikkelmogelijkheden. We benoemen zogenaamde “toekomstbomen” en het beheer wordt hierop toegespitst. Op basis van een groene waardenkaart voor bomen dient het huidige kapvergunningstelsel (als onderdeel van de APV) worden herijkt.

Beleving

De beleving van de openbare ruimte wordt bepaald door de inrichting, bebouwing, het gebruik en het onderhoud ervan. In de inrichting is groen de 'stofferend' die voor een groot deel bepaalt hoe de ruimte wordt beleefd. Die beleving hangt af van de hoeveelheid, diversiteit, herkenbaarheid en de kwaliteit van het groen. Groen draagt op een positieve manier bij aan de waardering voor de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in de gemeente Hattem.

Opgehaald uit de gemeente

Inwoners geven aan dat in de beleving het groen in de afgelopen jaren minder is geworden en verarmd. Het is sober ingericht en inwoners zien graag dat er weer meer kleur en fleur komt in het groen om de positieve beleving ervan te versterken. Groene verbindingen zijn hiervoor van belang. In de wijken is er draagvlak voor verandering, vooral voor diversiteit in groen.

In het landschap zijn er diverse initiatieven om de beleving van alles wat daar is mogelijk te maken. Combineren van landbouw, natuur, ecologie, klimaat en recreatie zorgt voor maximale beleving. Hiervoor zijn reeds klompenpaden aangelegd, koeien meer vrij laten lopen (met wildroosters als grens) en aanleg botanische stroken opgepakt. Er liggen kansen om een meer recreatieve route langs de IJssel te realiseren, maar ook om bijenlinten aan te leggen bijvoorbeeld langs de Baronnenlijn. In het landschappelijke gebied Hattem-Noord zijn goede verbeteringen mogelijk en zijn er met het project "Levend landschap Hattem-Noord" al diverse initiatieven genomen.

Hattem bezit fraaie lanen, monumentale bomen en bijzondere plekken die vaak omschreven worden als "parels". Naast dat deze plekken vaak bijdragen aan de identiteit van Hattem, zijn ze ook erg bepalend voor de beleving van bewoners en bezoekers. De aantrekkingskracht van deze "parels" blijft vaak in positieve zin hangen bij mensen en zouden om die reden gekoesterd moeten worden.

Aan de andere kant zijn er ook plekken die sneller gekenmerkt zouden worden als "niet interessant" of "saaï". Ook deze plekken kunnen bepalend zijn voor de beleving van bewoners en bezoekers, alleen dan vaak in negatieve zin.

Op deze plekken zou getracht moeten worden om de beleving positief te beïnvloeden door groen in te zetten. In de binnenstad wordt bijvoorbeeld het Tinneplein gezien als een plek die arm is aan beleving, voornamelijk omdat de ruimte en de straten als stenig worden ervaren.

Visie

Groen heeft een grote maatschappelijke waarden; een goede en grote beleving van groen draagt bij aan een gezondere samenleving, dit is in wetenschappelijke studies reeds aangetoond. Het verhoogt het welzijn door mogelijkheden te bieden voor ontmoeten en verbinden maar biedt ook ruimte voor recreatie, sport en natuurbeleving. Dus groen doet er toe in de openbare ruimte en daarmee aan de individuele beleving. Verbeteren van de kwaliteit en de kwantiteit hebben positieve effecten op de leefbaarheid. In Hattem zetten wij hier sterk op in.

Groen geeft veelal een positieve beleving aan plekken en gebieden. Elke omgeving heeft een meer of mindere esthetische waarden (zie beeldvorming) wat kan je doen om deze kwaliteit te verbeteren, m.a.w. welke groenelementen kan je toevoegen om de belevingskwaliteit te verhogen (b.v. bomen, bloemen, hagen, oevers, e.d.). Met behulp van de gebiedspaspoorten wordt een uitwerking gegeven wat waar mogelijk is en welke kansen en aandachtspunten er zijn om hierin te verbeteren. Per wijk zullen planten en kleuren sterk bijdragen aan een positieve uitstraling. Ook geeft groen een accent aan mooie plekken in de gemeente.

Het beheer en onderhoud zorgt voor een bepaalde beeldkwaliteit en daarmee beleving van de openbare ruimte. Veel vuil zorgt voor verpaupering, maar ook sterk overhangend groen. Beeldkwaliteit voor schoon, heel en veilig is van belang voor de waardering die mensen hebben voor het groen en de openbare ruimte in zijn geheel!! Een goede beheer -en onderhoudskwaliteit is de basis voor een goede beleving.

Naast dat de gemeente verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de openbare ruimte zijn particulieren dat voor hun eigen tuin. Echter veel tuinen grenzen direct aan het openbaar gebied en hebben daarmee invloed op de kwaliteit zoals die ervaren wordt. In de uitwerking van de groenvisie dient aandacht te zijn voor communicatie over de groenvisie. Hiermee worden inwoners gestimuleerd een groene en verzorgde tuin te hebben (zonder veel verharding tbv hittestress). De overgang tussen openbare ruimte en particuliere tuinen zorgen voor een groene beleving.

Beleidsuitgangspunten Beleving:

- De gemeente Hattem zoekt een actieve samenwerking met inwoners en groenorganisaties, om samen te bepalen hoe we de diversiteit en beleving kunnen verbeteren. De samenwerking met de inwoners en groen-organisaties is belangrijk om juist ook op kleinere schaal resultaten te behalen.
- Wij streven naar een goede beeldkwaliteit voor beheer en onderhoud minimaal B, conform de CROW-richtlijnen, in de woonwijken en de buitengebieden voor schoon en veilig en A in het centrum gebied en op bijzondere plekken in de gemeente.
- Er is over 10 jaar meer diversiteit in het groen mede met als doel het versterken van de uitstraling:
 - Bestaand groen wordt behouden en versterkt met kleurrijke soorten. Aanpassingen in het groen houden gelijke tred met renovatie van rioleringen en woongebieden.
- In nieuwbouwwijken borgen we de kwaliteit en kwantiteit van het toekomstige groen.
- Iedere wijk wordt in basis getypeerd door zijn stedenbouwkundige achtergrond en vastgelegd in de gebiedspaspoorten, deze zijn uitgewerkt in de kansen en maatregelen
- Bewoners verkennen samen met de gemeente hoe de identiteit van de wijk kan worden versterkt. De expertise van de gemeente is bij de soortkeuze van groot belang.
- We geven ruimte aan initiatieven voor de vergroening van de wijk, zoals het aanbrengen van gevelgroen of geveltuinen.

Klimaat

Klimaatbestendigheid en duurzaamheid zijn onderwerpen die wereldwijd veel aandacht krijgen. Door klimaatverandering stijgt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen. Stortbuien en langdurige neerslag veroorzaken wateroverlast. Er zullen veel meer schaduwrijke- en verkoelingsplekken nodig zijn om mens en dier prettiger te laten leven. Dit noemt men een klimaatbestendige inrichting.

Menselijke activiteiten brengen allerlei natuurlijke processen op aarde steeds vaker uit balans. Voorbeelden zijn ontbossing, verwoestijning, het broeikas-effect, maar ook gewoon schone lucht en schoon water in onze eigen omgeving. Het is zaak om er op lange termijn voor te zorgen dat het leefbaar blijft op aarde. Het is een wereldwijde opgave, maar echte actie komt doorgaans lokaal tot stand.

Bomen verminderen hittestress en geven lanen een fraai beeld. Groen is per definitie duurzaam en heeft een positieve invloed op het klimaat in de stad. Grote volwassen bomen dragen veel bij, maar ook kleiner groen heeft een positief effect. Verder zien we een toenemende verstening in particuliere tuinen wat averechts werkt om de opname van water in de directe woonomgeving mogelijk te maken. Het stimuleren van het ontsteden van particuliere tuinen speelt een belangrijke rol bij het vergroenen van de gemeente.

Duurzaamheid is belangrijk en behandelt ook de schaarste van hulpbronnen om zowel nu als in de toekomst de welvaart te stimuleren. Bij duurzaamheid is er sprake van een evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen.

Opgehaald uit de gemeente

Voor de gemeente en maatschappelijke organisaties in Hattem is klimaatverandering niet alleen een internationaal probleem. Het is van belang om ook op lokaal niveau bij te dragen aan het minimaliseren van het probleem, als ook het minimaliseren van de impact dat het probleem kan hebben op de gemeente.

Met behulp van groen wordt verwacht veel te kunnen bijdragen om klimaatbestendiger te worden en tegelijkertijd meer biodiversiteit, kleur en fleur te creëren. Klimaatbestendigheid is vaak goed te combineren met andere functies van groen, al worden deze mogelijkheden niet altijd benut. Zo zouden er vaker “op natuur gerichte” oplossingen ingezet kunnen worden, zodat er meerwaarde ontstaat voor de groene leefomgeving voor mens, plant en dier. Hierbij biedt het wegnemen van aanwezige barrières ook kansen om de aanwezige fauna mee te laten ontwikkelen.

De principes vanuit het ecologische boerenbedrijf zijn bruikbaar in het groenbeheer. Wellicht biedt de lokaal aanwezige Bokashi-methode mogelijkheden in het circulair maken de groene afvalstromen binnen het eigen grondgebied en het verbeteren van de waterhuishouding en de bodemkwaliteit.

In het kader van klimaat en duurzaamheid meer groen realiseren voor het afvangen van fijnstof, het verminderen van hittestress, de opname van water, opnemen van CO₂ en het leveren van zuurstof. Het toevoegen en in stand houden van groen helpt om de effecten van klimaatverandering op te vangen.

Het realiseren van zonneparken draagt enerzijds bij aan energie en klimaat doelstellingen maar het biedt ook kansen om op de ondergrond natuurlijke biotopen te realiseren.

Ook zou er bijvoorbeeld bij (circulaire) nieuwbouw eisen voor vergroening gesteld kunnen worden die gericht zijn op klimaatadaptatie, die ter gelijker tijd de aantrekkelijkheid van de omgeving vergoten.

Het benutten van multifunctionaliteit van groen is een goede manier om een relatief nieuw en onzeker thema als ‘klimaat’ aan de man te brengen.

Visie

Over tien jaar is Hattem, ondanks de onzekere ontwikkeling van klimaatverandering, bezig om zich verder aan te passen aan een toekomst met meer extremere weersomstandigheden. Bij het aanpassen aan wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen speelt groen een belangrijke rol. De gemeente Hattem wil samen met haar inwoners burgers en bedrijven een bijdrage leveren aan een klimaatbestendige en duurzame leefwijze. Hierbij denken wij aan het opwekken van zonne-energie, afvalscheiding en hergebruik. Bij hevige regenval raakt het rioolstelsel niet direct overbelast en staan de straten minder snel blank, doordat er nieuwe afvoermogelijkheden zijn voor het water. Zo kan het water bijvoorbeeld afstromen in groenstroken, sloten langs de weg of direct infiltreren in de bodem.

Bomen en groene daken bieden goede mogelijkheden voor oplossingen tegen hittestress. Bomen zorgen namelijk voor schaduw en groene daken en muren zorgen dat gebouwen minder hitte afgeven, waardoor er een prettiger klimaat gecreëerd wordt.

Zowel binnen de bebouwde kom als daarbuiten kan groen bijdragen aan duurzaamheid en klimaatbestendigheid. Niet op iedere plek in de gemeente zijn dezelfde effecten van klimaatverandering relevant en daarom zijn de maatregelen zo veel mogelijk zijn aangepast aan de lokale omstandigheden. In het stadscentrum zal door de hogere bebouwingsdichtheid, de wateroverlast en hittestress zich bijvoorbeeld op een andere manier manifesteren dan in het buitengebied.

Om de effecten van klimaatverandering tegen te gaan, werkt de gemeente veel samen met bewoners en organisaties. Naast maatregelen in de openbare ruimte, stimuleert en faciliteert de gemeente particuliere partijen om klimaatbestendige maatregelen te nemen. Bijvoorbeeld; het nemen van een regenton of een infiltratieput maken. Dit levert een kleine doch zichtbare bijdrage zijn om geen onnodig drinkwater te gebruiken voor de tuin en wateropvang te creëren. Ze helpen stuk voor stuk mee om Hattem een stukje duurzamer en klimaatbestendiger te maken. De gemeente Hattem is reeds aangesloten bij een provinciaal stimuleringsprogramma om verstening in particuliere tuinen tegen te gaan.

Beleidsuitgangspunten Klimaat:

- Wij werken volgens de principes van de circulaire economie, zoals hergebruik materialen, duurzaam composteren, CO2 reductie bij inzet machines en voertuigen of bestrijden van exoten of ongedierte.
 - De gemeente zet duurzame werkmethoden in om het beheer en onderhoud te realiseren. Dit vertaalt zich ook direct in het werk van de buitendienst en de wijze waarop wij met de groene afvalstromen om gaan.
 - Bij aanpassingen in de openbare ruimte neemt de gemeente duurzaamheid en klimaatbestendigheid mee in het afwegingskader.
 - In de directe woonomgeving en op particuliere gronden wordt het waterbergend vermogen vergroot.
 - De gemeente gaat op zoek naar kansen om regenwaterafvoermogelijkheden met behulp van groen te vergroten. Er wordt naar gestreefd om het regenwater middels groen direct in de ondergrond te kunnen bergen en afvoeren.
 - Via gerichte communicatie en voorlichtingscampagne stimuleren wij inwoners dit ook te doen. Voor particulieren werken wij een stimuleringsprogramma uit.
- Indien er velden met zonnepanelen gerealiseerd worden benutten we de kansen om hier gericht natuurlijke biotopen te realiseren. Bij zonnepanelen op huizen worden in principe geen volwassen bomen geroid, met nieuwbouw en inrichting kan hier wel rekening gehouden worden.
 - Bomen worden ingezet als een van de belangrijkste groene middelen tegen hittestress. Dit betekent zorgvuldig plaatsen en planten van bomen en koesteren en goed beheren van de bomen die nu al of in de toekomst een goede bijdrage kunnen leveren.

Gebruikswaarde

In het recreatieve gebruik van de openbare ruimte vormt groen een belangrijk onderdeel. Je kunt ervan genieten, spelen, sporten, wandelen, de hond uitlaten, de natuur ontdekken of lekker luieren in het groen. Grote groene omgevingen lenen zich goed voor evenementen of wijkactiviteiten. Dit zijn verschillende gebruikswaarden die aan groen toegekend kunnen worden.

Opgehaald uit de gemeente

Parken en groene gebieden zijn zeer belangrijk voor de bewoners van de gemeente Hattem. Iedere bewoner gebruikt het groen op zijn of haar eigen manier en heeft daarin eigen behoeftes. Er is behoefte aan ruimte om te spelen, te wandelen, te ontspannen, tot rust te komen, van de natuur te genieten, te bewegen, elkaar te ontmoeten en de hond uit te laten. Deze verschillende manieren om het groen te gebruiken gaan niet altijd even goed samen.

Hattem kent een aantal groengebieden waarin het gebruik of de aanwezige gebruikswaarden beperkt is en meestal veel kansen biedt (bv. Wilhelminapark en De Waa en stukken buurtgroen). Er is behoefte om meer te kunnen wandelen en actief te recreëren in het groen, hiervoor ontbreekt het aan aanwezige of herkenbare verbindingen. Veel bewoners richten de blik hierom vaak richting de groengebieden aan de rand van de gemeente zoals De IJssel met haar Uiterwaarden of de bosrijke gebieden in de overgang naar de Veluwe met bijvoorbeeld landgoed Molecaten.

Er zijn grote verschillen tussen de wijken en haar inwoners en de wijze waarop men het groen wil of zou willen gebruiken. Dit varieert tussen natuurbeleving, buurtontmoetingsplekken en behoefte aan stadslandbouw. In gebieden met veel sociale woningbouw in gestapelde woonblokken liggen de behoeftes anders dan in gebieden met koopwoningen en een eigen tuin. In Hattem vindt regelmatig verkoop van openbaar groen aan particulieren plaats, de vraag doet zich voor of dit altijd wenselijk is. Heldere richtlijnen hiervoor ontbreken. Maatwerk is noodzakelijk om hierop in te spelen.

Visie

Groengebieden van de gemeente worden duidelijker gekarakteriseerd. Of je nou graag wilt sporten, de hond wilt uit laten, wandelen of juist genieten van de natuur en de stilte, het kan allemaal in Hattem. Omdat de groengebieden een duidelijkere functie en daarmee beleving en identiteit hebben gekregen, kiezen bezoekers vaker voor een bezoek aan een groengebied dat past bij wat ze op dat moment graag willen. De ene plek is nou eenmaal meer geschikt voor een bepaald type gebruik, dan een andere.

De juiste inrichting en het juiste beheer dragen bij aan de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik. Dit betekent dat we per groengebied het huidige gebruik, maar ook de mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik, in kaart moeten brengen en zorgvuldig moeten overwegen. Een belangrijk principe hierin is “kies om gekozen te worden”. Dit betekent dat je specifieke gebruikswaarden toekent aan belangrijke en grotere groengebieden of structuren zodat er ook een specifieke doelgroep daar gebruik van maakt of gaat maken. We gaan volgens dit principe specifieke functies toekennen aan de grote groengebieden om daarmee de kwaliteit van het gekozen gebruik te vergroten en tot een betere spreiding van het gebruik te komen. Dit doen we door aan grote groengebieden een dragende functie toe te kennen zoals sport en beweging, beleving en recreatie, evenementen, hondenloopgebied, educatie of natuur. Voor fietsroutes zal veel meer vanuit de groene verbindingen gewerkt moeten worden met aansluitingen op regionale fietsroutes.

Naast de basiskwaliteiten van het groen in inrichting en beheer zorgt dit ervoor dat we de gebruiksdruk spreiden maar ook tegenstrijdig gebruik niet laten conflicteren.

Wij streven ernaar om het groen in de belangrijke hoofdstructuren van de gemeente maar ook de belangrijke en beeldbepalende substructuren in de woonwijken te behouden als openbaar groen en dit groen niet te verkopen.

Beleidsuitgangspunten Gebruikswaarde:

- Wij verhogen de identiteit van parken en groengebieden in Hattem door naast de specifieke groene kwaliteiten een gebruikstype (sporten, wandelen, natuur) toe te kennen. Een eerste stap richting een betere gebruikswaarde van het groen in Hattem is om een nadere inventarisatie en analyse uit te voeren naar zowel de huidige kwaliteiten, inrichting en beheer van verschillende groenlocaties als de wensen van bewoners/bezoekers voor het gebruik van die locaties:
 - De gemeente zal hierbij aandacht geven aan de lokale behoeften van verschillende groepen mensen in de verschillende type wijken, om zo maatwerk te leveren.
 - Uitgaande van het principe “kies om gekozen te worden” richt de gemeente erop om het ene groengebied een bepaalde set van dragende functies mee te geven terwijl een ander groengebied meer bedoeld is voor andere functies.
- De vastgestelde gebruikswaarden en functies zullen daarna als leidraad dienen voor aanpassing in de kwaliteit, inrichting en beheer van verschillende groengebieden in Hattem.
- In kaart brengen van recreatieve wandel en fietsroutes en analyseren of en hoe groen (beheer & inrichting) de beleving en aankleding kan verbeteren.
- De groenstructuurvisie geeft de belangrijke hoofd en substructuren aan. Binnen deze structuren vindt in principe geen verkoop van openbaar groen plaats. In de gebiedspaspoort wordt indien nodig de beeldbepalende groene onderdelen aangegeven waarvoor hetzelfde geldt.

Succesfactoren

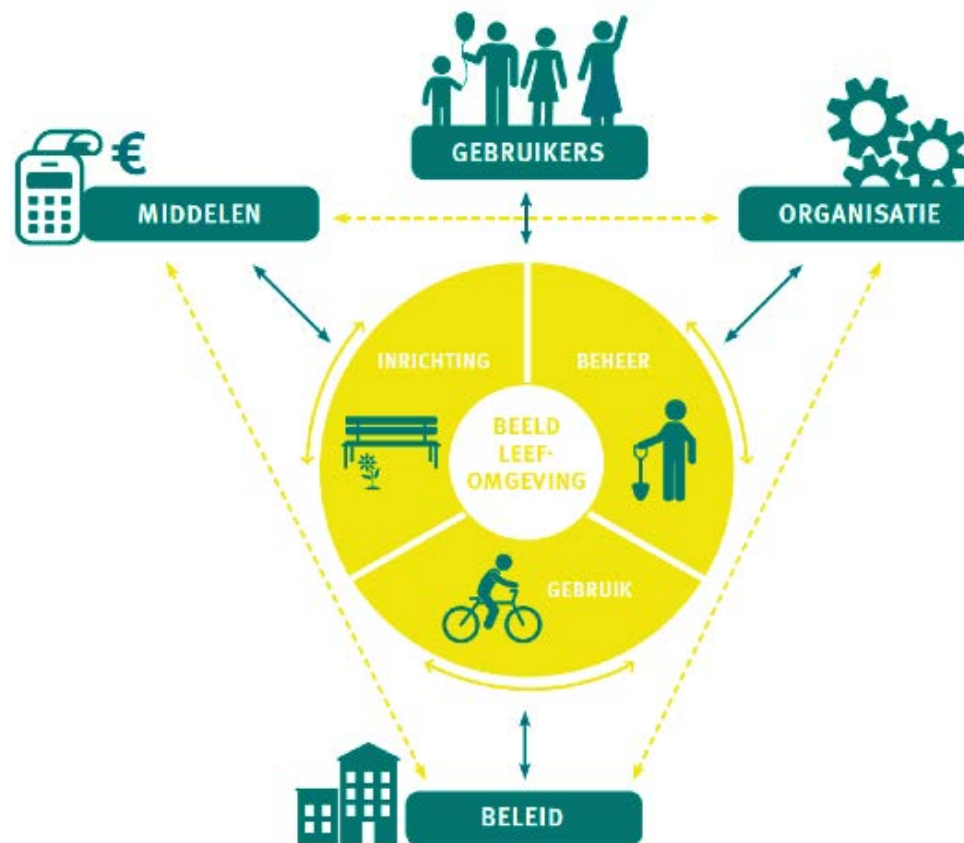
In het vorige hoofdstuk zijn een vijftal pijlers aan bod gekomen die de basis vormen voor de richting van het groenbeleid van de gemeente Hattem. Een richting geven is vaak niet genoeg om de uitwerking van plan tot een succes te maken, vaak is er ook nog een katalysator nodig om de boel op gang te brengen en moet er hier en daar bijgestuurd worden. Er zijn vaak meerdere factoren die hierbij zowel in positieve als negatieve zin een rol kunnen spelen. In sommige gevallen hebben deze factoren een algemeen karakter, maar toch zijn ze zeer relevant voor het succes van de Groenvisie Hattem. In dit hoofdstuk worden deze ‘kritische succesfactoren’ uitgelicht.

Beheer, Inrichting en Gebruik (BIG)

Het beeld dat men heeft van de leefomgeving, waar groen een belangrijk onderdeel van is, is grofweg bepaald door het beheer, de inrichting en het gebruik (BIG) van de omgeving. Als we de huidige situatie beoordelen dan bepalen deze factoren de (ervaren) kwaliteit. Als alles in evenwicht is dan voldoet het beeld aan de verwachtingen.

Beleid, Organisatie en Middelen (BOM)

Het beheer, de inrichting en het gebruik van de leefomgeving zijn geen onafhankelijke of gelijkblijvende gegevens, maar zijn onderhevig aan verandering. Het gebruik kan de oorzaak zijn dat de inrichting niet meer voldoet en/of aangepast moet worden. Het beleid, de organisatie of de inzet van middelen zijn van grote invloed op het resultaat dan wel de beleving daarvan. Deze onderdelen zijn ook de instrumenten om bijstellingen te plegen. Het figuur hiernaast geeft dit proces en de relatie tussen “BIG” en “BOM” weer. Een zeer belangrijke en dus kritische succesfactor is het borgen van de samenhang tussen beheer, inrichting en gebruik. De interne maar zeker ook de samenwerking met de maatschappij, of het ontbreken daarvan, zorgen ervoor dat het beeld positief dan wel negatief beïnvloed wordt.

BIG-BOM relatie en voorbeelden waarop dit toegepast kan worden

Organisatorische effecten

Het implementeren van een groenvisie vraagt draagvlak binnen de gemeentelijke (groene) organisatie, en samenwerking tussen de verschillende afdelingen. Het is belangrijk om de groenvisie intern uit te dragen en in te gaan op samenwerking. Het integraal oppakken van programma's, plannings, maatregelen en het inzetten van capaciteit is een belangrijke succesfactor. Veel onderzoek en voorbereiding kan belegd worden binnen de huidige organisatie. Om de groenvisie een succes te maken wordt prioriteit gegeven aan acties gericht op inventarisatie, analyse en uitwerking van de beleidsrichtlijnen. Hiervoor moet capaciteit vrijgemaakt worden bij de direct betrokken medewerkers.

Een aantal acties hebben consequenties voor de organisatie, dit zijn:

- Beschikbaarheid kennis en vaardigheden: Er behoefte om de aanwezige kennis over biodiversiteit en soortgebruik in te zetten in het kunnen overdragen van motivatie over de te nemen beheermaatregelen (o.a. snoei en uitdunnen van beplantingen). Bepaalde mensen krijgen een specifieke taak om hier invulling aan te geven.
- Integrale afstemming van projecten en uitvoeringprogramma's zowel intern bij de gemeente als met de groenorganisaties is van groot belang. Hierdoor kan groen als integraal onderdeel van de ontwikkeling van wijken geborgd worden. Ook wordt het bewustzijn over het belang van groen binnen de eigen organisatie versterkt. Dit leidt tot meer maatwerk en het kunnen realiseren van ambities. Het invoeren van accountmanagement met de groenorganisaties en bewoners is een noodzakelijke actie.
- Om de groenvisie te kunnen realiseren vraagt dat in het begin veel nader onderzoek en concrete uitwerking van kansen en mogelijkheden in plannen en richtlijnen voor uitvoering. Hiervoor is capaciteit nodig, die wordt vrijgemaakt. Dit is mede afhankelijk van prioriteitstelling en de relatie met reeds geplande werkzaamheden.

- Een belangrijke succesfactor zit ook hier in de verbinding. De verbinding van de partijen die gezamenlijk een optimale bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van deze groenvisie. Het streven is een structurele afstemming te organiseren tussen beheer, stedelijke ontwikkeling, wijkzaken, gebiedsontwikkeling, ingenieursbureau en communicatie.

Samenwerking & Participatie

Samenwerking en participatie zijn cruciale onderdelen om het maximale uit het groen in Hattem te halen. In de beleidsuitgangspunten van alle behandelde pijlers (diversiteit, identiteit, beleving, klimaat en gebruikswaarde) komen deze elementen sterk terug. De samenwerking tussen en de participatie van de gemeente, bewoners, organisaties en andere geïnteresseerden en belanghebbenden zorgt ervoor dat men in Hattem een gezamenlijke verantwoordelijkheid heeft voor het groen en voor de openbare ruimte in het algemeen. Er zijn zowel lokaal als regionaal veel potentiële partners met kennis en kunde om bij te kunnen dragen aan het groen van Hattem. Als het nou gaat om Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Knotgroep Hattem, een buurtvereniging of een individuele burger, er liggen nog te benutten kansen voor samenwerking. Om voor de lange termijn een goede uitwerking van de Groenvisie te bewerkstelligen is het van belang om samenwerkingen aan te gaan en de participatie te blijven faciliteren. De gemeente zet in op een actieve samenwerking het succes daarvan is mede afhankelijk van de energie die vanuit de maatschappij komt.

In het verlengde van het groenstructuurplan en de gebiedspaspoorten zal een kaart van Hattem gemaakt worden met daarop de waardevolle groene plekken die een meerwaarde hebben of moeten krijgen en dus niet verkocht kunnen worden.

Communicatie en promotie informatie

Deels voortkomend uit het belang van samenwerking en participatie is het belang van (goede) communicatie. Zeggen dat samenwerking en participatie van belang zijn voor de Groenvisie is nog niet genoeg om dit in de praktijk waar te maken. Het communiceren met bewoners, organisaties en andere betrokken is essentieel om de juiste stakeholders ook daadwerkelijk te activeren. Door voor, tijdens en na de ontwikkeling van de Groenvisie goed na te denken over de communicatie, kan dit niet alleen positief zijn voor de uitwerking van de Groenvisie maar wellicht ook van participatieprocessen die er na komen. Belangrijke principes zijn:

- Uitleg van vakinhoudelijke maatregelen in begrijpelijke taal via media, informatiebrieven, voorlichtingsavonden of tijdens participatiebijeenkomsten.
- Inwoners zijn op de hoogte van de planning van belangrijke en zichtbepalende maatregelen in het groenbeheer, zoals grootschalige snoei- en dunning van beplantingen en bomen, aanleg, verplanten.
- Kennis van de groenvisie en - het beleid bij de personen die vaak in gesprek zijn met inwoners, in de wijk zoals voormannen, opzichters, beheerders.

Beheer:

Gericht op doelen en eindbeelden, duurzame werkmethoden

In de groenvisie worden veel doelen aangegeven op ontwikkelen van natuurwaarden, maar ook diversiteit, beleving en duurzame ontwikkeling. Voor de toekomst is het van belang om vakkennis te borgen zowel bij de eigen medewerkers als in contracten en de sturing hierop. Mechanisatie in het groenbeheer zorgt ervoor dat randbeheer niet (meer) gericht is op de uiterlijke verschijningsvorm van de beplanting maar op netheid.

Door opleiding en kennisoverdracht zetten wij in op de borging hiervan.

Vergunningen

Vertaling beleidsdoelstellingen

Een aantal beleidsdoelstellingen in deze visie vragen een uitwerking in de voorwaarden voor vergunningverlening. In de implementatie zullen voorstellen gedaan worden om, waar nodig, de voorwaarden aan te scherpen of aan te vullen.

- Richtlijnen voor verkoop groen, richtinggevende principes;
 - Beschermen van groene hoofd- en substructuren en beeldbepalend groen in de gebieden.
 - Verkoop van groen dat niet tot de genoemde structuren behoort en al jaren particulier in gebruik is.
 - Verkoop groen alleen als blok grenzend aan tuinen, niet individueel en niet behorend tot de genoemde structuren.
- Richtlijnen en vergunning voorwaarden voor nieuwbouw gericht op het vergroenen van muren en daken maar ook het opvangen en infiltreren van regenwater.
- Beschermen monumentale en toekomstbomen en behouden belangrijke boomstructuren langs historische routes en hoofdwegen en wijkontsluitingswegen. Schaduw is geen argument om bomen te verwijderen of zwaar te snoeien.
- Participatie inzake klimaat en inrichting.
 - Geven van vrijheid in de inrichting van buurtgerichte inrichting en kleinschalig participatie van op groene plekken in de gemeente.
- Eisen aan velden met zonnepanelen inzake het ontwikkelen van natuurlijke biotopen.
 - Stimuleren van klimaatgerichte maatregelen zoals geveltuinten en directe infiltratie regenwater.

Relatie welzijn en fysiek

Inzet mensen met afstand tot arbeidsmarkt, gezondheid

Groen leent zich bij uitstek om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in te zetten. Bij uitbesteden of detachering is hier invulling aan te geven. Contractuele voorwaarden zoals SROI (Social Return Of Investment), het leveren van kwaliteit en een marktconforme prijs binnen de beschikbare middelen blijven uitgangspunt. Dit betekent dat contracten maar ook toezicht professioneel en zakelijk ingericht en uitgevoerd moeten worden met garanties voor de inzet van mensen met die indicatie..

Relatie tussen groenvisie en ander beleid

Het is belangrijk dat de groenvisie een goede samenhang vertoont met andere visies, zoals de woonvisie, mobiliteitsvisie en de visie op klimaat en duurzaamheid. Deze visies vallen onder de omgevingsvisie waarin het overkoepelend beleid wordt vastgelegd. De groenvisie is tot stand gekomen met inbreng vanuit de omgevingsvisie. Meerjaren onderhoudsprogramma en investeringen

De beheerorganisatie heeft een belangrijke rol zowel in het uitwerken van de groenbeheerplannen als de wijze waarop uitvoering gegeven wordt aan de maatregelen in de uitvoering. In de implementatie wordt hier veel aandacht aan gegeven.

De meerjaren onderhoudsprogramma's (MJOP) en de meerjaren investeringsprogramma's (MIP) zijn bij uitstek geschikt en dus noodzakelijk om uitvoering te geven aan de groenvisie. Integrale programmering vanuit de beheerafdeling biedt kansen om werk met werk te maken en de doelstellingen vanuit de diverse vakgebieden te borgen. Dit vraagt echter wel integrale samenwerking en bereidheid om met elkaar de visies te delen en een plaats te geven in de programmering en de eisen die gesteld worden aan de uitvoering.

Ditzelfde geldt voor de investeringsprojecten zowel bij vervanging en reconstructies als bij nieuwbouw en aanleg. Het is belangrijk om vanuit de beheerafdeling gesprekspartner te zijn en mee te denken met de hogere doelen van de gemeente of de betreffende ontwikkeling en van daaruit het belang van de groenvisie en de noodzakelijke maatregelen

Financiële effecten

De realisatie van de groenvisie vindt grotendeels plaats vanuit de huidige groenbudgetten. Het huidige groenbeleid en de beschikbare onderhoudsbudgetten sluiten goed aan op de visie met uitzondering van het maaibeheer. Voor een deel moet de werkwijze geïmplementeerd worden in de huidige organisatie en vraagt het mogelijk om bijscholing en taakverschuiving.

De extra kosten zitten in o.a. de planvoorbereiding, kleine aanpassingen in inrichting, aanplanten van extra beplanting, wegwerken achterstallig onderhoud in bosplantsoen, faciliteren van wijkgerichte acties (o.a. actie Steenbreek/groenadoptie) en het opzetten en faciliteren van communicatie en samenwerking met de wijk- en groenorganisaties.

In aanvang vraagt de realisatie dus een degelijke planvoorbereiding, dit betreft het inventariseren van de mogelijkheden per beleidsdoelstelling per gebied en de uitwerking daarvan in een deelplannen per gebied in samenwerking met de bewoners.

De ambities van de groenvisie vragen om een zo concreet mogelijke uitwerking binnen afzienbare tijd. Na vaststelling van de groenvisie is er een periode van ca. 6 maanden nodig om een goed plan te maken. Om dit mogelijk te maken is eenmalig extra budget nodig voor de benodigde capaciteit.

Voor de financiering van de acties zoals benoemd zijn wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande budgetten zowel in de exploitatiebegroting als de meerjaren onderhoud en investeringsprogramma's. Het motto van de inzet van middelen moet ook zijn dat het combineren van budgetten en integrale afstemming van planning en mogelijke oplossingen en van daaruit keuzes maken in de te nemen maatregelen moet leiden tot een meerwaarde. Deze meerwaarde moet zijn dat de beleidsdoelen in de groenvisie gerealiseerd worden maar ook die van de andere discipline. Daarom wordt verbinding gezocht met bestaande en mogelijk toekomstige wijkprogramma en andere programma's (b.v. duurzaamheid).

Voorbeelden:

- Praktisch afstemmen bij het realiseren van natuurlijke oevers en het vervangen van beschoeiingen een kans om gepand budget te combineren en keuzes te maken.
- Inweven doelen groenvisie bij realisatie van reconstructies, renovaties, groot onderhoud en/of nieuwbouwprojecten.
- Deelbudgetten van lopende programma's benutten om doelen te bereiken; o.a. bij het programma duurzaamheid, wijkprogramma's.

Momenteel wordt alle verwachte financiële effecten en mogelijke dekkingen in kaart gebracht. Er wordt tevens inzicht gegeven in eenmalige investeringen noodzakelijk zijn om de ambities in de groenvisie te realiseren.

Gebieds Paspoorten

Een vrucht van het landschap

Maart 2021

gemeente

Hattem

c y b e r

Samen werken aan een prettige leefomgeving

**STARLING
STRUCTURES**

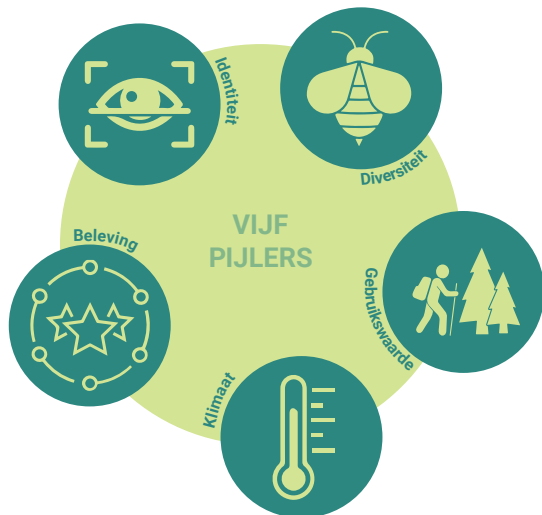

DEEL C

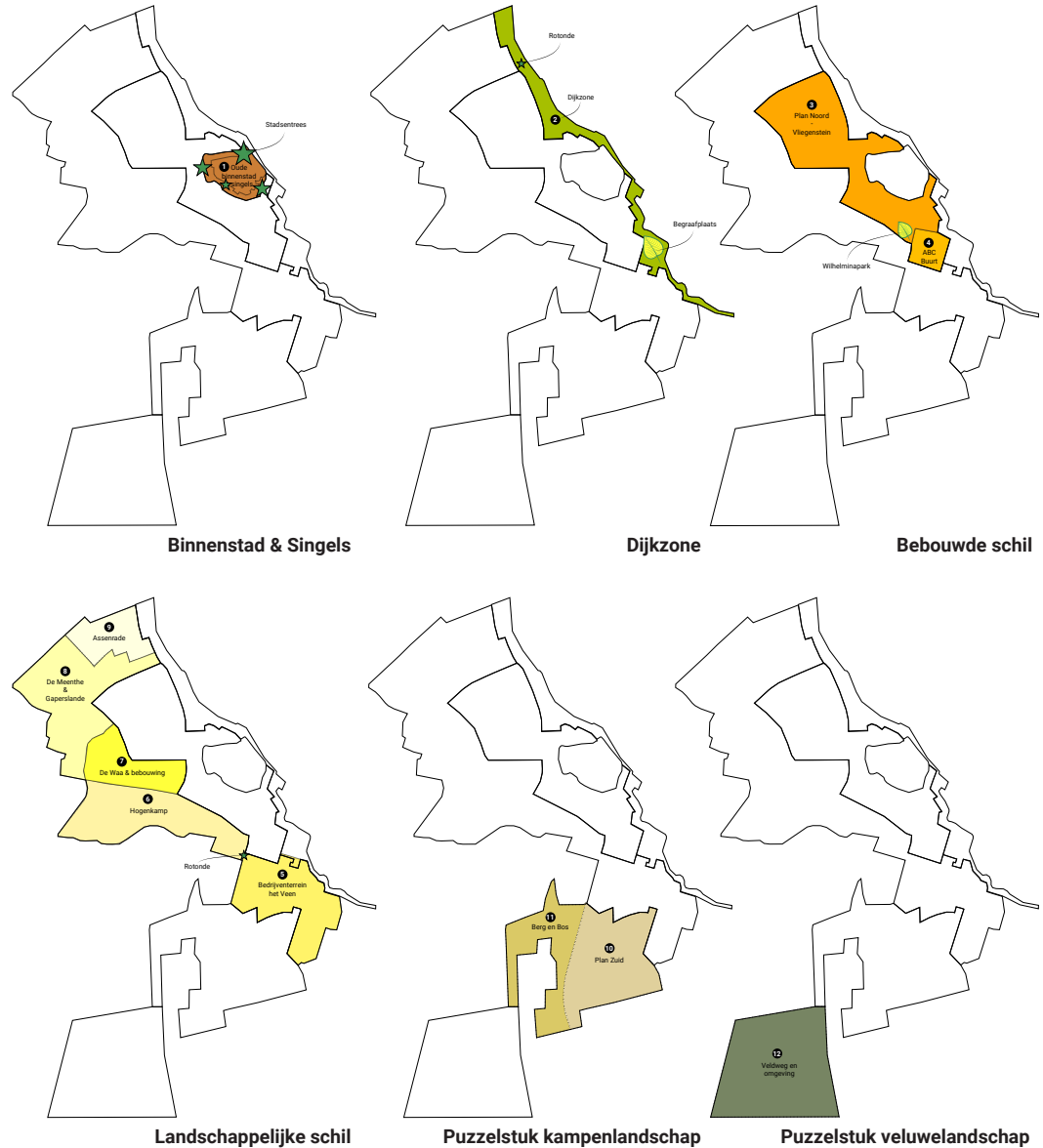
Inleiding

De Gebiedspaspoorten vertalen het Groenstructuurplan en de pijlers uit de Groenvisie naar gebiedsgerichte inrichtings- en beheeruitgangspunten. Als basis is de gebiedsindeling uit het Groenstructuurplan genomen. Vervolgens zijn deze gebieden nader opgedeeld in buurten met een verschillende stedenbouwkundige opbouw en te onderscheiden landschappen. Er zijn gebiedspaspoorten voor vlakken en lijnen. Vanwege de hanteerbaarheid van het document zijn de inrichtings- en beheeruitgangspunten voor de punten opgenomen in het vlak waarin deze zich bevinden. In totaal zijn er 21 gebiedspaspoorten gemaakt. Hiernaast is aangegeven wat hiervoor de indeling is.

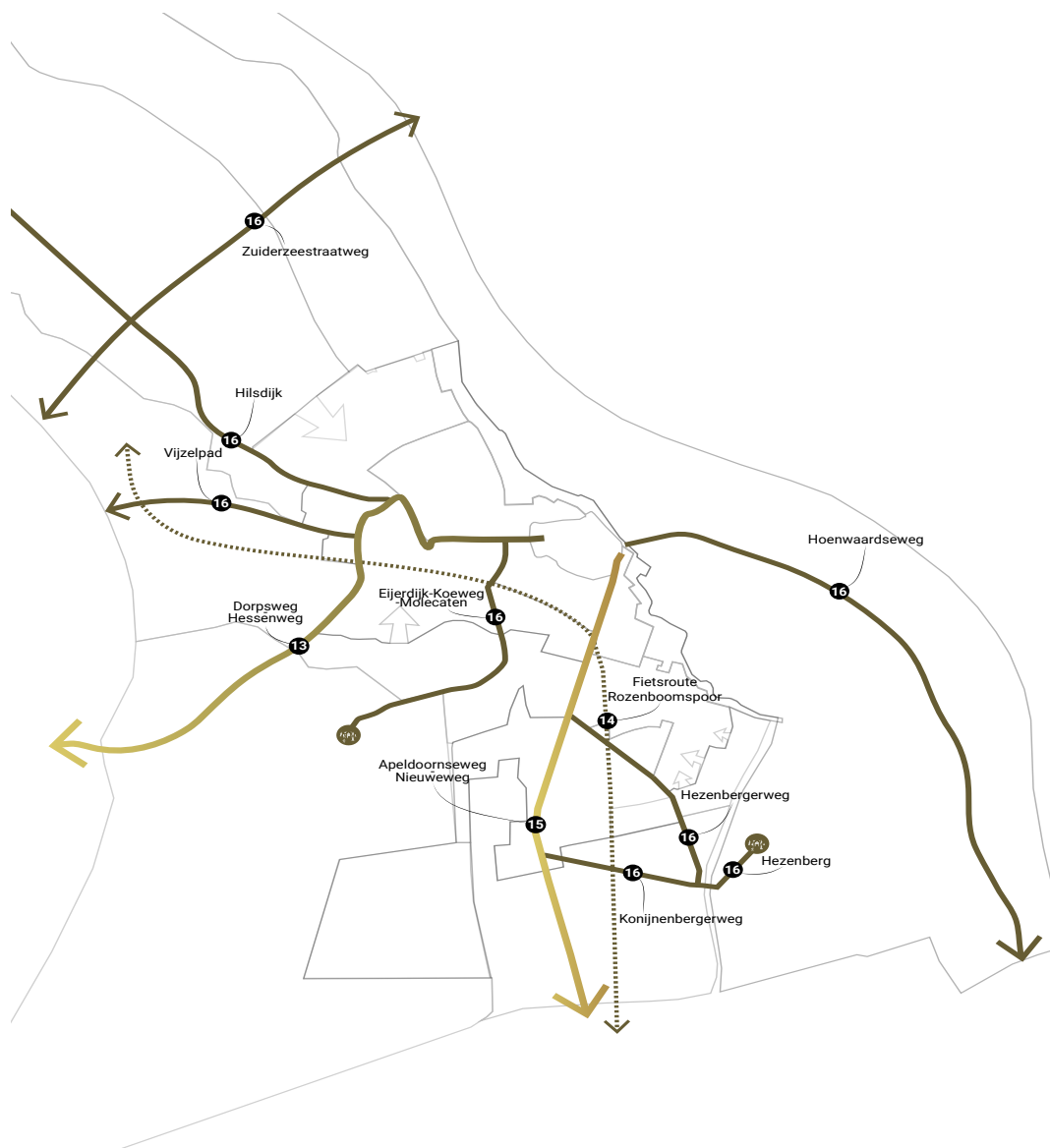
Elk gebiedspaspoort start met de huidige karakteristiek van het gebied, gevolgd door het gewenste beeld, met daarbij de belangrijkste pijlers die voor dat gebied gelden. Het tweede deel van het paspoort beschrijft de inrichtings- en beheeruitgangspunten puntsgewijs. Per gebied worden de belangrijkste pijlers uit de Groenvisie aangegeven. Deze pijlers hebben potentie in het gebied, vormen nu juist een knelpunt, of zijn al ingebed in het gebied.

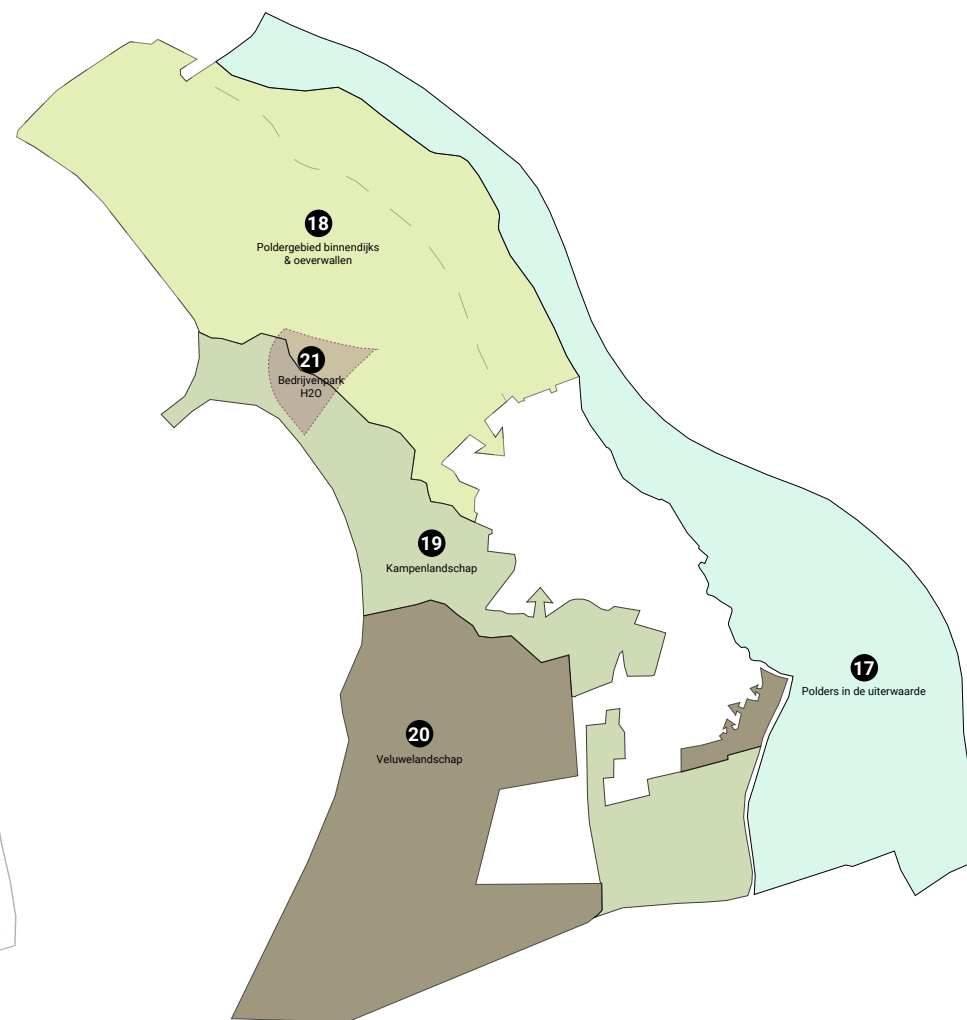
Deelgebieden bebouwde omgeving (vlakken) met bijbehorende punten

Belangrijke verbindingen (lijnen)

Buitengebied

Algemene inrichtings- en beheersuitgangspunten

Naast de inrichtings- en beheersuitgangspunten voor de verschillende paspoorten, zijn er ook uitgangspunten die gelden voor alle gebieden. Deze behandelen een breed aantal thema's die van belang zijn bij het creëren en onderhouden van een duurzame groenstructuur binnen de gemeente. De thema's die aan bod komen zijn:

- participatie
- onderhoudskwaliteit
- duurzaamheid
- bestrijding exoten
- bomen en zonnepanelen
- monumentale bomen
- aanplant bomen
- kruidenrijk/bloemrijk gras langs verharding

Participatie

Verzorgde borders

Bokashi

Natuurlijk vriendelijk bestreiden

Monumentale bomen

Bloemrijk gras

Participatie

- Natuurvriendelijke overs in overleg met het waterschap ontwikkelen.
- Mensen die op vrijwillige basis openbaar gras maaien betrekken bij plannen gazons om te vormen tot bloemrijk gras.
- Afstemmen groeninrichting met de woningbouwvereniging bij reconstructies.

Onderhoudskwaliteit

- Zorg voor schoon, heel en veilig groen gekoppeld aan beeldkwaliteit. Bijvoorbeeld A-kwaliteit in Centrum en langs singels. B kwaliteit in de overige gebieden. Afhankelijk wat er al aan afspraken is gemaakt in de gemeente.
- Stem onderhoud af op type groen volgens het beheerplan groen, waarin kwaliteitsniveaus zijn vastgesteld. Fijne sierheesters hebben intensiever onderhoud nodig dan grove heesters. (Recreatie)gras mag er minder fraai uitzien, zolang het functioneel is, terwijl het onderhoud van een gazon gericht is op een zo egaal mogelijk beeld.

Duurzaamheid

- Verwerk groenafval in eigen omgeving ->duurzaam composteren
- Zorg bij de inzet van machines en voertuigen voor een zo beperkt mogelijke CO2 uitstoot. Als gunningscriterium opnemen in aanbestedingen.

Bestrijding exoten

- Pas adequate bestrijding van exoten toe.
- Zorg voor de juiste afvoer van berm/grasmaaisel bij aanwezigheid van de Japanse Duizendknoop.

Bomen en zonnepanelen

- Bij zonnepanelen op huizen worden geen volwassen bomen gerooid.
- Met nieuwbouw en inrichting rekening houden met de plaats van de bomen ten opzichte van (mogelijke) zonnepanelen.

Monumentale bomen

- Koester monumentale bomen.
- Kies toekomstbomen uit die in potentie waardevol en/of monumentaal kunnen worden.

Aanplant bomen

- Zorg voor voldoende ruimte in bovengrondse en ondergrondse groeiplaats passend bij de grootte van het eindbeeld van de boom.
- Zorg voor optimale ondergrondse groeiplaats (grondverbetering)
- Voer snoei uit met duurzaam toekomstperspectief
- Plant bij uitval boom altijd een nieuwe

Kruidenrijk/bloemrijk gras langs verharding

- Zorg ervoor dat het gras niet over de verharding hangt. Op een aantal plekken is het daarom nodig de eerste strook langs de verharding vaker te maaien.
- Zorg er altijd voor dat het kruidenrijk gras na het maaien wordt afgevoerd. Bij voorkeur afvoeren nadat het gras enkele dagen is blijven liggen.
- Bij bloemrijk gras is bijzaaien nodig.

Vlakken & punten

Oude binnenstad & singels + stadsentrees

Karakteristiek

De oude binnenstad is stenig, er is weinig ruimte voor groen. De singels daarentegen zijn oases van groen rondom het stadscentrum. In de singels is het groen divers, van open en strak tot weliger en natuurlijker. Er is zowel kleurrijke sierbeplanting aanwezig, als de 'standaard' bodembekkers. De singels bestaan afwisselend uit openbaar en particulier groen. Het particulier groen bepaalt voor een deel de sfeer van de singels.

Stadsentrees: De binnenstad van Hattem is via verschillende wegen te bereiken, dit zijn de stadsentrees. Het groen ondersteunt in de ene stadsentree het historische karakter meer dan in de andere. De hoofdentree's van de bebouwde kom liggen aan de Hessenweg, Geldersedijk en Apeldoornseweg.

Gewenst beeld

Binnenstad: Stimuleren gevelgroen om tegemoet te komen aan het verminderen van hittestress en om de binnenstad (nog) aantrekkelijker te maken voor bezoekers. Soortkeuze gevelgroen bestand tegen hitte en droogte. Zo mogelijk passend bij de historie en zorgen voor een afgestemd beeld in het gevelgroen per straat(deel) zonder dat er een eenheidsworst ontstaat. Meer kleur en fleur gebruiken waar dat mogelijk is.

Singels: Sober en strak, de groenstructuur is dienend aan de historische beleving van de plek, waar gewandeld en gepicknickt kan worden. Bomen zijn waardevolle elementen voor koelte-eilanden.

Stadsentrees: De stadsentree's hebben een groene uitstraling dat accent legt op het historische karakter van de binnenstad.

Achterstraat

Singel

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting Beplanting

- Gevelbeplanting en ingeplante boomspiegels binnenstad:
 - Gebruik kleurig groen of groen met specifieke textuur, bladvorm;
 - Gebruik groen dat hittebestendig is;
 - Gebruik groen dat bij de historie past, de keuze bij voorkeur voorleggen aan 'stichting stadskern'.
 - Zorg voor gevelgroen passend bij het straatbeeld. Dit kan door de gemeente gefaciliteerd worden in de vorm van een catalogus waaruit men plantsoorten kan kiezen.
- Hanging baskets binnenstad:
 - Gebruik kleurig groen.
- Overige beplanting binnenstad:
 - Kies beplanting met hoge sier- en of bloeiwaarde en bestand tegen hitte en droogte
 - Gebruik van eenjarige beplanting is mogelijk;
 - Gebruik groen dat bij de historie past, de keuze bij voorkeur voorleggen aan 'stichting stadskern'.
- **Singels:**
 - Kies sobere beplanting dat redelijk laag blijft voor zichtlijnen.
- **Stadsentrees:**
 - Stem keuze beplanting af op de wijze waarop het karakter van de stadsentree's het beste ondersteund kan worden.

Gras

- **Singels:**
 - Zorg voor openheid en zichtlijnen door gebruik van (bloemrijk)gras en lage (oever) beplanting.

Bomen

- Gebruik alleen vormbomen bij gebrek aan bovengrondse groeiplaats.
- **Singels:**
 - Bomen passen in de singels, mits ze voor voldoende openheid zorgen.
- **Stadsentrees:**
 - Kies, waar mogelijk, voor bomen van de 1e grootte die kunnen uitgroeien tot monumentale bomen.

Oevers

- **Singels:**
 - Natuurvriendelijke oever aan de kant van de binnenstad, behoud aan de andere zijde voornamelijk beschoeiing.

Beheer Beplanting

- Pleeg extra beheerinspanning op intensief gebruikte locaties.
- Gevelbeplanting en ingeplante boomspiegels binnenstad:
 - Via groenadoptie is een tegemoetkoming voor de particulier te regelen. In de voorwaarden de inrichtingsaspecten benoemen.
- Hanging baskets binnenstad:
 - Houd rekening met intensief onderhoud en water geven;
 - Beheer gericht op behoud van sierwaarde en/of bloeiwaarde.
- Overige beplanting binnenstad:
 - Houd rekening met intensief onderhoud en water geven;
 - Beheer gericht op behoud van sierwaarde en/of bloeiwaarde
- **Singels:**
 - Zorg voor behoud van gesloten plantvakken
- **Stadsentrees:**
 - Hanteer een hoog onderhoudsniveau.

Gras

- **Singels:**
 - Maaibeheer is afgestemd op natuurlijke ontwikkeling.

Bomen

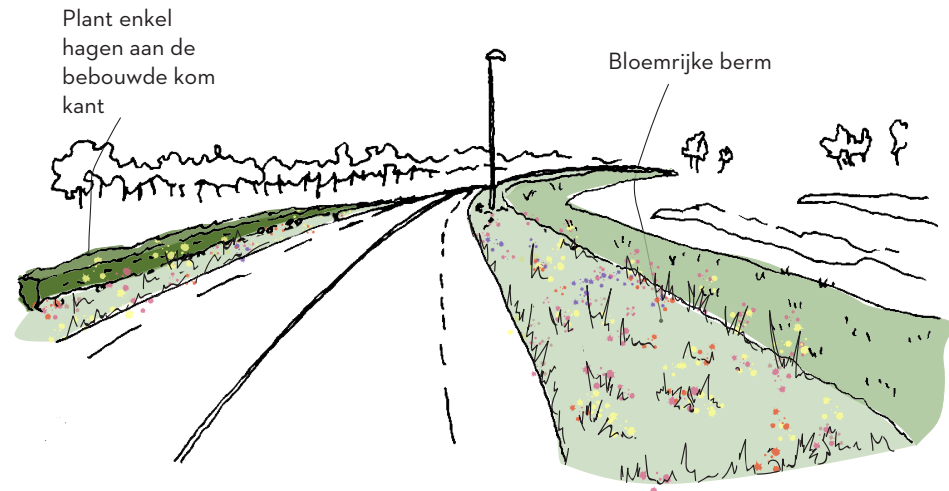
- Zorg voor voldoende ruimte in bovengrondse en ondergrondse groeiplaats passend bij de grootte van het eindbeeld van de boom;
- Zorg voor optimale ondergrondse groeiplaats (grondverbetering) ;
- Voer snoei uit met duurzaam toekomstperspectief;
- Plant bij uitval boom altijd een nieuwe. De lindes op de stadswal zijn een uitzondering, enkel bij de aangegeven stadsentrees worden bomen terug geplant.

Oevers

- **Singels:**
 - Onderhoud natuurvriendelijke oevers extensief en de beschoeiing intensief.

Vlakken & punten

Dijkzone + begraafplaats & rotonde

Geldersedijk

Karakteristiek

De dijkzone bestaat uit de winterdijk van de IJssel en een groenzone langs de dijk aan de kant van de bebouwing. De dijk heeft een open karakter, met ruw gras zonder bomen. Achter de dijk staat oeverwalbegroeiing, zoals bosschages en wilgen en zijn enkele speeltuinen aanwezig.

Begraafplaats: De begraafplaats is netjes, verzorgd, met beplanting met een hoge sierwaarde, een open karakter met diverse solitaire bomen en bomenlanen met fraaie volwassen bomen.

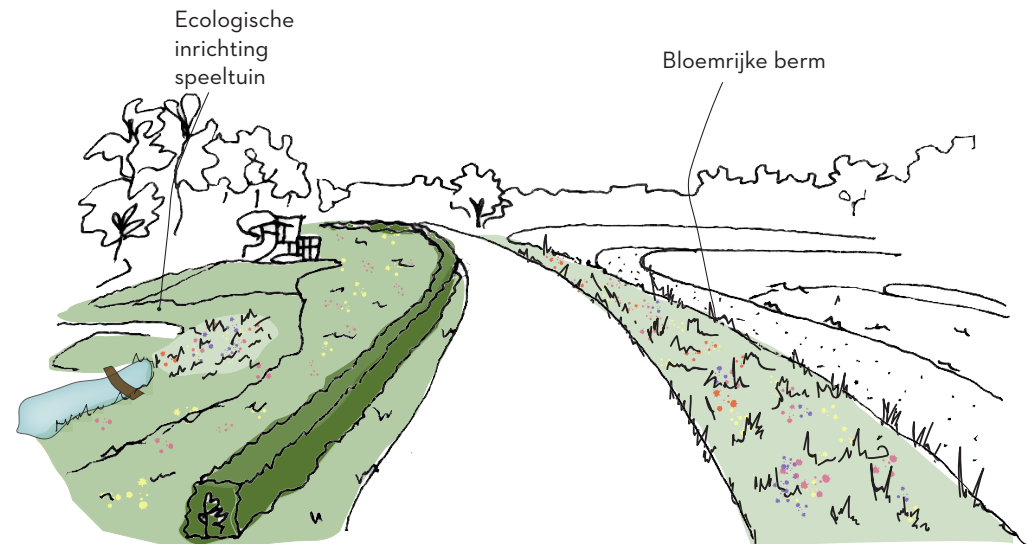
Rotonde: De rotonde aan de Gelderse dijk vormt een duidelijke 'entree'.

Gewenst beeld

Een bloemrijke dijk met open karakter en beplanting die als ecologische verbinding fungeert tussen de uiterwaarden en de bebouwde kom.

Begraafplaats: Het groen op de begraafplaats kan (meer) ingezet worden voor kleuraccenten in een cultureel setting.

Rotonde: Het groen rondom de entree van de bebouwde kom versterkt de relatie met de omgeving, is verzorgd en opvallend. Plaatselijke hoveniers hebben de rotonde geadopteerd en verzorgen aanleg en beheer van het groen op de rotonde.

Kerkhofdijk

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Bepanting

- Pas inheemse ecologische beplanting toe die past bij het rivierenlandschap.
- Gebruik eenvoudige beplanting bij de speeltuinen die past bij de ecologische beplanting en die extensief beheerd kunnen worden
- Plant enkel hagen en heesters aan de kant van de bebouwde kom zodat het open karakter van de uiterwaarden benadrukt wordt.
- **Begraafplaats:**
 - Maak gebruik van gecultiveerd kleurrijk groen.
 - Gebruik heesters met een hoge sier en/of bloeiwaarde.
 - Strakke hagen van beplantingstypen die bij uitstraling strakke begraafplaats horen.
- **Rotonde:**
 - Het groen op de rotondes versterkt de relatie met de omgeving, mag opvallen en is het visitekaartje van de hovenier.
 - Gelderse dijk/Burg, Bijleveldsingel: versterken van rivierenlandschap
 - Apeldoornseweg/Hoopjesweg: versterken van bosmilieu/tuindorp milieu

Gras

- Ontwikkel bloemrijke bermen. Stem dit af met het waterschap.
- **Begraafplaats:**
 - Strakke gazons

Bomen

- Kies inheemse boomsoorten die bij het rivierenlandschap horen.
- **Begraafplaats:**
 - Behoud variatie aan bomen. Uitheemse bomen zijn ook welkom.

Oevers

- Pas natuurvriendelijke oevers toe.

Beheer

Bepanting

- Extensief beheer
- **Begraafplaats:**
 - Intensief beheer
 - Beheer gericht op behoud van sierwaarde en/of bloeiwaarde.
- **Rotonde:**
 - Hanteer een hoog onderhoudsniveau.

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd en pas bij voldoende brede bermen sinusbeheer toe.

Begraafplaats:

- Intensief beheer

Bomen

- Knot bomen gefaseerd ten gunste van de fauna.
- **Begraafplaats:**
 - Plant bij uitval boom een boom terug op ongeveer dezelfde plaats.

Vlakken & punten

Plan Noord - Vliegenstein + Wilhelminapark

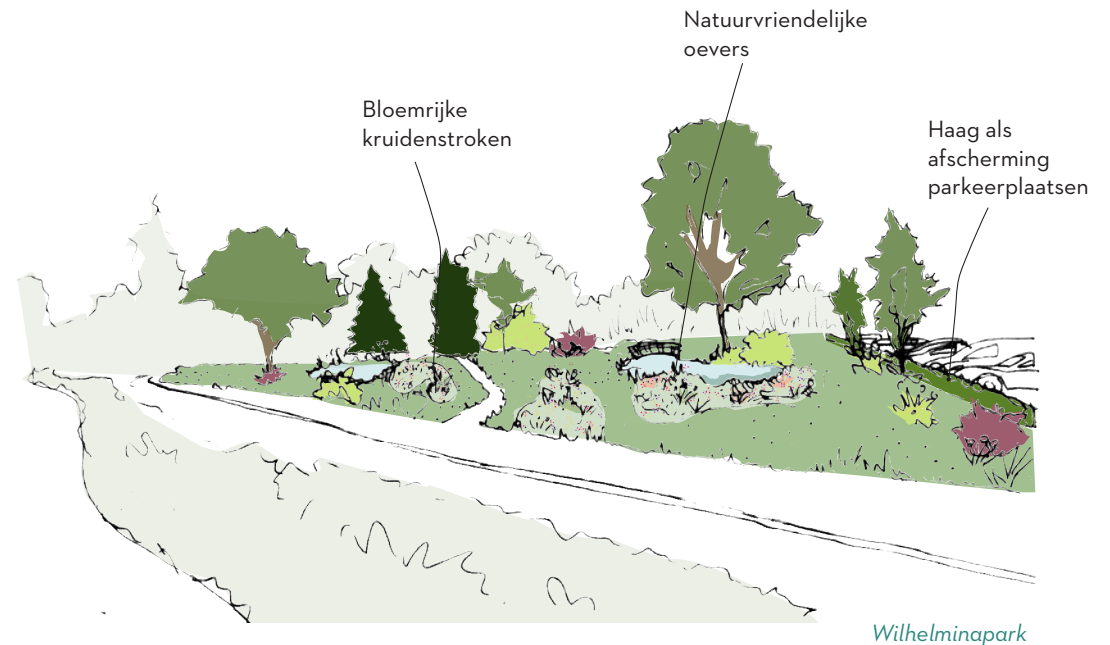

Karakteristiek

Een wijk met deels weinig en kleinschalig groen, waardoor dit deel van de wijk stenig en kaal overkomt. Bomen staan in de verharding en gedijen matig. Deels zijn er ruimere groenvakken en waterpartijen waarvan de oevers soms natuurlijk zijn ingericht. Ook is op een enkele plek ruw gras aanwezig. In de wijk ligt een groot stuk braakliggend terrein.

Gewenst beeld

Een groenere sfeer in het stenige deel door het groenvolume te verhogen. Dat kan bijvoorbeeld met enkele grotere bomen in het straatbeeld en (meer) bomen in grotere grasvakken. Het groenere deel heeft een meer natuurlijke uitstraling door natuurvriendelijke oevers verder te ontwikkelen en bloemrijk gras te introduceren op grotere grasvakken die niet als speelgroen worden gebruikt. De beplanting is van hoogwaardige kwaliteit, heeft sierwaarde en geeft volume om het stenige karakter op te fleuren.

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Bij reconstructies voorkeur voor geclusterd groen op enkele plekken boven kleinschalig 'snippergroen' op veel plekken.
- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW-richtlijnen.
- Geef ruimte aan 'eetbaar groen' in de vorm van bijvoorbeeld een notenboom of besse struiken.
- **Wilhelminapark:**
 - Zorg voor doorkijkjes en organische lijnen.

Beplanting

- Geef heesters voldoende ruimte om zich te ontwikkelen. Pas alleen blokbeplanting toe als de ruimte beperkt is en er in de directe buurt geen andere mogelijkheden zijn.
- Plant een strook beplanting voor schuttingen en minder fraaie 'achterkantsituaties' bij voldoende ruimte.
- Plant één solitair of een klein groepjes heesters met hoge sierwaarde en/of biodiverse waarde in een grasveld als dit grasveld niet als speelveld wordt gebruikt. 'stenige straten':
- Kies beplanting van hoge kwaliteit en met sierwaarde. Het inplanten van boomspiegels behoort tot de opties.
- Kies voor beplanting dat droogte en hitte bestendig is.
- Stimuleer gevelbeplanting, gebruik kleurig groen of groen met specifieke textuur, blad vorm, gebruik groen dat hittebestendig is
- **Wilhelminapark:**
 - Kies gevarieerde beplanting met hoge sier- en of bloeiwaarde die ook interessant is voor de biodiversiteit.
 - Gebruik van eenjarige beplanting is mogelijk
 - Gebruik groen dat bij de historie past
 - Eventueel gebruik maken van hagen die passen bij de engelse landschapstijl ter afscherming van geparkeerde auto's.

Gras

- Behoud het aanwezige gras.
- Ontwikkel bloemrijk gras langs water en op grotere grasvakken zonder speel functie. Langs paden een strook van 1-2 meter voldoende kort gras behouden, bij voorkeur afwisseling bloemrijk-gazon in organische vorm.
- Zaai braakliggende terreinen in met een bloemrijk mengsel.
- **Wilhelminapark:**
 - Ontwikkelen bloemrijke kruidenstrook, bij voorkeur in de directe buurt van het water, in combinatie met strakker gazon. Behouden van verzorgd karakter met een 'vleug' ecologie.

Bomen

In straat:

- Plant bomen in straten. Gebruik bij voorkeur een boom van formaat in de straat voor een groener karakter en minder hitte.
- Kies 'klimaatbomen'; bomen die droogte en hittebestendig zijn een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van hittestress.

In gras:

- Plant bomen (bij) in het gras met behoud van open karakter
- **Wilhelminapark:**
 - Kies voor een gevarieerd bomenbestand met bomen die interessant zijn door vorm, vrucht, kleur, blad.

Oevers

- Pas natuurvriendelijke oevers toe in combinatie met bloemrijk gras.
- **Wilhelminapark:**
 - Behouden/verder ontwikkelen natuurvriendelijke oevers in combinatie met bloemrijk gras.

Beheer

Beplanting

- Vermijd bloksnoei en randensnoei indien mogelijk.
- Via groenadoptie is een tegemoetkoming voor de particulier te regelen. In de voorwaarden de inrichtingsaspecten benoemen.
- **Wilhelminapark:**
 - Houd rekening met intensief onderhoud
 - Beheer gericht op behoud van sierwaarde en/of bloeiwaarde

Gras

- Maai braakliggende terreinen op tijd, om verruiging tegen te gaan en bloemrijk karakter te stimuleren
- Maai grotere bloemrijke grasvakken bij voorkeur gefaseerd. Voor een groot braakliggend terrein is sinusbeheer een optie.
- **Wilhelminapark:**
 - Gazon intensief onderhouden
 - Bloemrijk gras extensief maaien rekening houdend met voorjaars-/zomerbloeiers.

Bomen

- Snoei bomen in hun natuurlijke vorm, vermijdt vormsnoei

Vlakken & punten

ABC- buurt

Karakteristiek

De ABC-buurt wordt gekarakteriseerd door stenige straten, die aan de kopse kanten uitkomen in groenere gebieden. De straten zijn niet erg breed en geven naast verkeersdoorgang en parkeren weinig ruimte voor groenvakken. Dit wordt extra bemoeilijkt doordat er periodiek aan de ene kant en dan weer aan de andere kant van de straat wordt geparkeerd.

Gewenst beeld

Het stenige karakter van de straten in de ABC-buurt zou meer sfeer kunnen krijgen door het verhogen van het groenvolume. Dit kan bijvoorbeeld door het straatbeeld met enkele grotere bomen te verrijken en daarbij te zorgen voor onderbeplanting met een hoge sierwaarde. Dit kan worden gecombineerd met een juiste “30-kilometerzone-inrichting” van de straten.

Langs de kopse kanten kan met een meer natuurlijke inrichting een mooie overgang naar het groen aan de uiteinden van de buurt worden gerealiseerd. Op termijn zou dit een natuurlijke inrichting kunnen betekenen voor de speeltuin langs de dijk. Hier is bijvoorbeeld plaatselijk kruidrijk gras mogelijk, met uitzondering van plekken waar veel gespeeld wordt. Voor het stuk groen langs de dijk zou door middel van bosschages een gevarieerd en afwisselend open en besloten karakter kunnen worden gecreëerd.

Begoniastraat

Inrichting

Huidig beeld

Algemeen

- Bij reconstructies voorkeur voor geclusterd groen op enkele plekken boven kleinschalig 'snippergroen' op veel plekken.
- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW-richtlijnen.
- Richt speelplaats bij IJsseldijk natuurlijker in. Bijvoorbeeld combinatie bestaande speeltoestellen en spelaanleiding met natuurlijker uitstraling. Omgeven door bloemrijk gras en bosschages die bij het rivierenlandschap horen.
- Geef ruimte aan 'eetbaar groen' in de vorm van bijvoorbeeld een notenboom of bessenstruiken.
- Stimuleer vergroening van voortuinen door middel van provinciaal ontstenuingsprogramma.

Beplanting

- Gebruik eenvoudige beplanting bij de speeltuinen die past bij de ecologische beplanting /rivierenlandschap en die extensief beheerd kunnen worden.
- Geef heesters voldoende ruimte om zich te ontwikkelen. Dit kan vooral op de kopse kanten van de straten. Pas alleen blokbeplanting toe als de ruimte beperkt is en er in de directe buurt geen andere mogelijkheden zijn.
- Plant één solitair of een klein groepjes heesters met hoge sierwaarde en/of biodiverse waarde in een grasveld als dit grasveld niet als speelveld wordt gebruikt.
- Stimuleer gebruik van gevelbeplanting.
- Stenige straten: Kies gevarieerde beplanting van hoge kwaliteit en met hoge sierwaarde. Het inplanten van boomspiegels behoort tot de opties.
- Stenige straten: Kies voor beplanting dat droogte en hitte bestendig is.

Bomen

- Bomen in straat: Gebruik bij voorkeur een boom van formaat in de straat voor een groener karakter en minder hitte.
- Kies 'klimaatbomen'; bomen die droogte en hittebestendig zijn een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van hittestress.
- Varieer in boomsoorten.

Gras

- Pas kruidenrijk of bloemrijk gras toe waar geen beplanting aanwezig is (uitzondering bosplantsoen of een solitair).
- Pas gazons toe waar sierbeplanting of hagen aanwezig zijn.

Beheer

streefbeeld

Beplanting

- Extensief beheer
- Vermijd bloksnoei en randensnoei indien mogelijk.
- Via groenadoptie is een tegemoetkoming voor de particulier te regelen voor gevelbeplanting. In de voorwaarden de inrichtingsaspecten benoemen.

Gras

- Extensief beheer van gras zonder beplanting.
- Intensief beheer van gras met sierbeplanting of hagen.

Bomen

- Zorg voor voldoende ruimte in bovengrondse en ondergrondse groeiplaats passend bij de grootte van het eindbeeld van de boom;
- Zorg voor optimale ondergrondse groeiplaats (grondverbetering);
- Voer snoei uit met duurzaam toekomstperspectief;
- Plant bij uitval boom altijd een nieuwe.

Vlakken & punten

Bedrijventerrein het Veen & rotonde

Karakteristiek

Het bedrijventerrein het Veen is een gebied dat voor een groot gedeelte verlaten is en braak ligt. De braakliggende terreinen zijn veelal omringd met bosschages waardoor ze van buitenaf minder goed opvallen.

De braakliggende terreinen zelf zijn na verloop van tijd verwilderd geraakt en zijn deels overwoekerd geraakt.

Gewenst beeld

Bedrijventerrein 't Veen wordt de komende jaren getransformeerd in een gemengd woongebied. Het wonen wordt hier ontwikkeld in combinatie met lichte bedrijfsactiviteiten, dienstverlening, educatie en recreatie. Vanuit de plannen voor het gebied komen drie type milieus naar voren. Met elk een eigen ruimtelijke opzet en sfeer die bepalend is voor de vormgeving van de openbare ruimte en dus ook het groen:

Tuindorpmilieu: Hier wordt een hiërarchisch ruimtelijk beeld gecreeërd met straten en stoepen, plantsoenen en pleintjes.

Bosmilieu: Dit milieu heeft een afwisselende landschappelijke setting met besloten en open ruimtes verbonden door een informele routing

Dijkmilieu: Dit milieu wordt gekenmerkt door een samenhangende landschappelijke setting aan de dijk met intieme plekken en strategische zichtlijnen van en naar het open landschap.

Rotonde: Het groen rondom de entree van de bebouwde kom versterkt de relatie met de omgeving, is verzorgd en opvallend. Plaatselijke hoveniers hebben de rotondes geadopteerd en verzorgen aanleg en beheer van het groen op de rotonde.

Tuindorpmilieu

Bosmilieu

Dijkmilieu

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Natuurvriendelijk ingericht
- Uitnodigend
- Met sport- en spelaanleidingen
- Positieve invloed op de gezondheid
- Ruimte voor waterberging
- Groen dat droogte- en hittestress tegengaat

Tuindorp milieu

- Redelijk strakke inrichting met bijvoorbeeld gazons en bomen.
- Pleksgewijs ecologische inrichting met hoge sierwaarde. Eerder bloemrijk gras dan kruidenrijk of ruw gras.

Bosmilieu

- Bomenrijke buurt met boomsoorten die talrijk in het Veluweland voorkomen.
- Lage onderbeplanting die ook veelvuldig voorkomt in het Veluweland.

Dijkmilieu

- Afwisselend open en gesloten groen met ruimte voor ecologische beplanting / bosschages en inheemse bomen uit het rivierenlandschap.

Vlakken & punten

Hogenkamp

Karakteristiek

De Hogenkamp bestaat uit jaren '70-80 bouw gecombineerd met oude lintbebouwing. Er zijn hofjes met voornamelijk gras en lage heesters. Het westelijke deel van Hogenkamp is arm aan groen. Het blokgroen in de straatjes is in slechte conditie. Het oostelijk deel, bij de Spoorstraat heeft ruimer groen. Langs het water staan fraaie oude acacia's bij een natuurvriendelijke oever. Hogenkamp grenst aan het bos, aan de rand is een ruime strook gras met bosplantsoen aanwezig.

Gewenst beeld

Een wijk waarin het bossige karakter is terug te vinden in de straatjes. Er staan bomen in de straat die op de Veluwe voorkomen, voorzien van onderbeplanting die je ook op de Veluwe aantreft. De bomen geven extra 'groenvolume' aan de straten en bieden verkoeling tijdens zomerse perioden. De hofjes vormen een ecologische stapsteen in de vorm van één of enkele bomen gecombineerd met kruidenrijk gras en kleinschalige bosschages. Rondom het water ligt een natuurvriendelijke oever.

De bosrand heeft een gelaagde opbouw met een mantel en zoomvegetatie.

Gaedsberghweg

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Bij reconstructies voorkeur voor geclusterd groen op enkele plekken boven kleinschalig 'snippergroen' op veel plekken.
- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW-richtlijnen.

Beplanting

- Pas inheemse ecologische beplanting toe die past bij het Veluwe boslandschap. Voeg een bosschage van beperkte omvang toe aan de hofjes met behoud van enige openheid.
- Zorg voor gelaagdheid in de bosrand van Hogenkamp: kruiden-, struik- en boomlaag. Dat kan betekenen dat de beplanting tot aan de parkeerplaats loopt.
- Kies voor lage onderbeplanting onder de straatbomen die ook veelvuldig voorkomt in het Veluwelandschap.

Gras

- Hanteer kruidenrijk gras in de hofjes en langs de buitenrand van Hogenkamp. Zorg voor een kort gemaaide strook langs de verharding.

Bomen

- Kies inheemse boomsoorten die bij het Veluwe boslandschap horen.
- Bomen in straat: Gebruik bij voorkeur een boom van formaat in de straat voor een groener karakter en minder hitte.
- Kies 'klimaatbomen'; bomen die droogte en hittebestendig zijn een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van hittestress.

Oevers

- Pas natuurvriendelijke oevers toe op plaatsen waar voldoende ruimte is in combinatie met kruidenrijk of bloemrijk gras.

Beheer

Beplanting

- Extensief beheer
- Vermijd bloksnoei en randensnoei indien mogelijk.
- Maak takkenrillen in bosplantsoen als daar voldoende ruimte voor is.
- Laat dode bomen in bosplantsoen liggen of staan als zij geen gevaar opleveren.

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd of hanteer sinusbeheer bij grasvakken van enig omvang.

Bomen

- Snoei bomen in hun natuurlijke vorm, vermijd vormsnoei

Oevers

- Bagger de bestaande watergang bij de Spoorstraat uit voor een betere doorstroming, zeker in droge periodes.

Vlakken & punten

De Waa & bebouwing rondom

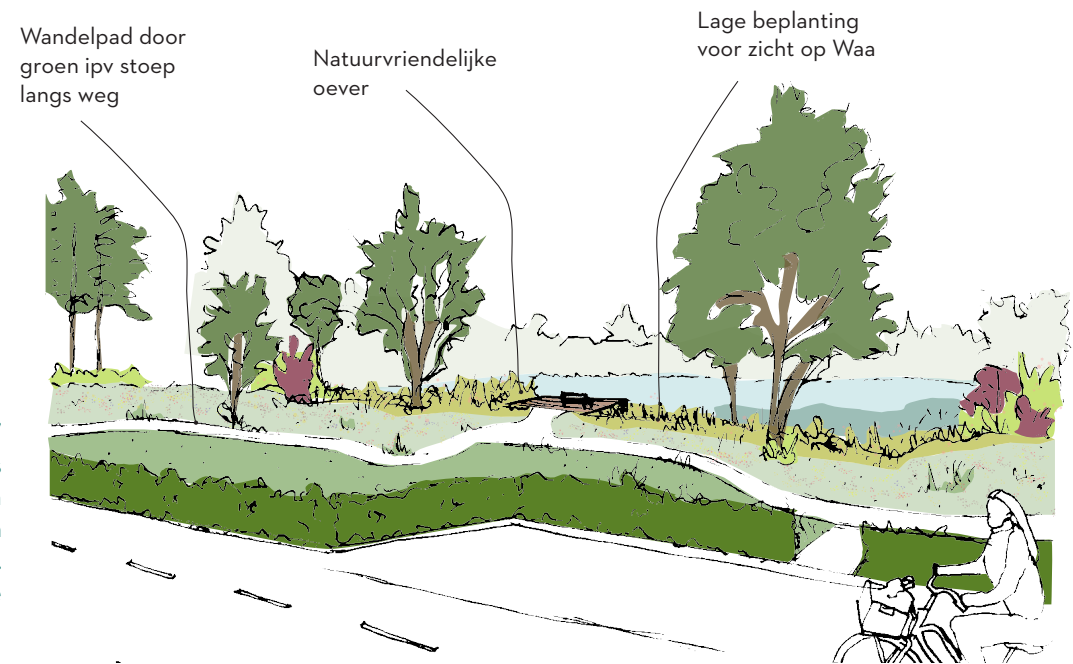

Karakteristiek

De Waa is van oorsprong een oude IJsselarm, een groot water dat 'verstopt' ligt in de stad. De Waa is omringd door bebouwing waardoor op slechts enkele plaatsen vanuit de openbare ruimte zicht is op de Waa. Ter plaatse van de volkstuinten is meer zicht op de Waa en daar is het ook mogelijk om naar en langs de Waa te lopen. Hier is grasvegetatie aanwezig met een enkele boom. Verderop lopen de tuintjes tot aan de Waa, waardoor de looproute langs de oever stopt. De steiger is overwoekerd. Regelmatig is vroeg in de zomer al blauwalg aanwezig.

Gewenst beeld

De Waa is zichtbaar en benaderbaar op diverse plaatsen, waardoor iedereen de Waa kan 'belevén'. Een aantrekkelijke doorgaande looproute en hier een daar een visstek met een bankje te midden van een parkachtige uitstraling. De volkstuintjes liggen tussen de Waa en het Roseboomspoor in en passen bij de uitstraling van een voormalig treinspoor. Voor het realiseren van een doorgaande route is het opheffen van enkele volkstuintjes dicht langs de oever van de Waa nodig.

De Waa vanaf de Hessenweg

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Zorg voor een doorgaand pad door het gras langs de Waa. Dat kan een 'graspad' zijn of een pad uit halfverharding.
- Zorg voor een open karakter, zodat op alle plaatsen waar de Waa grenst aan openbaar gebied, de Waa zichtbaar is en benaderbaar is. Zo is de grens met de Hessenweg aan de westkant een potentie om een meer open karakter te creëren.
- Neem enkele particuliere terreinen terug en vorm deze om tot openbaar parkgebied.

Beplanting

- Gebruik natuurlijke beplanting die ecologisch interessant en divers is.
- Geef heesters voldoende ruimte om zich te ontwikkelen met behoud van open karakter.

Gras

- Zorg voor openheid en zichtlijnen door gebruik van gras
- Hanteer kruidenrijk gras of bloemrijk gras.

Bomen

- Kies inheemse boomsoorten die bij het rivierenlandschap horen.
- Plant bomen met behoud van open karakter
- Varieer in boomsoorten

Oevers

- Pas natuurvriendelijke oevers toe in combinatie met kruidenrijk of bloemrijk gras.
- Creëer enkele visstekken door oeverbeplanting tijdig te verwijderen.

Beheer

Beplanting

- Voer extensief beheer uit
- Snoei met duurzaam toekomstperspectief.
- Maak takkenrillen op plaatsen waar bosschages van enige omvang zijn.

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd.

Bomen

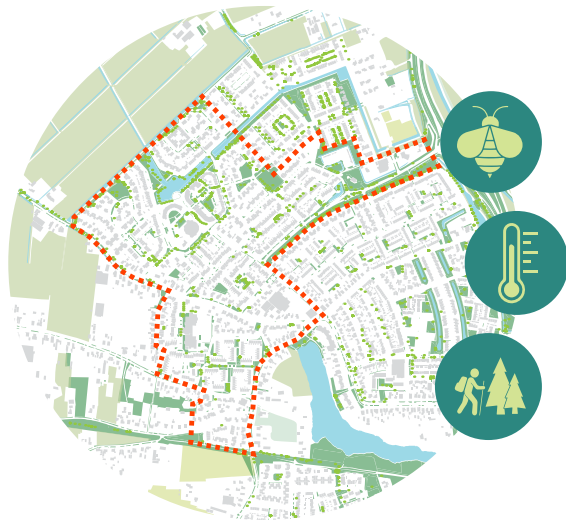
- Bomen die in kruidenrijk gras staan incidenteel vrij-maaien, bijvoorbeeld 1x in de 3-4 jaar. Zo ontstaat ruigte rondom bomen, interessant voor ecologie.

Oevers

- Houd de vegetatie rond de visstek kort.
- Houd de steiger vrij van vegetatie en zorg dat de steiger functioneel en aantrekkelijk blijft.
- Bagger de Waa uit, zodat de kans op blauwalg vermindert.

Vlakken & punten

De Meenthe & Gaperslanden

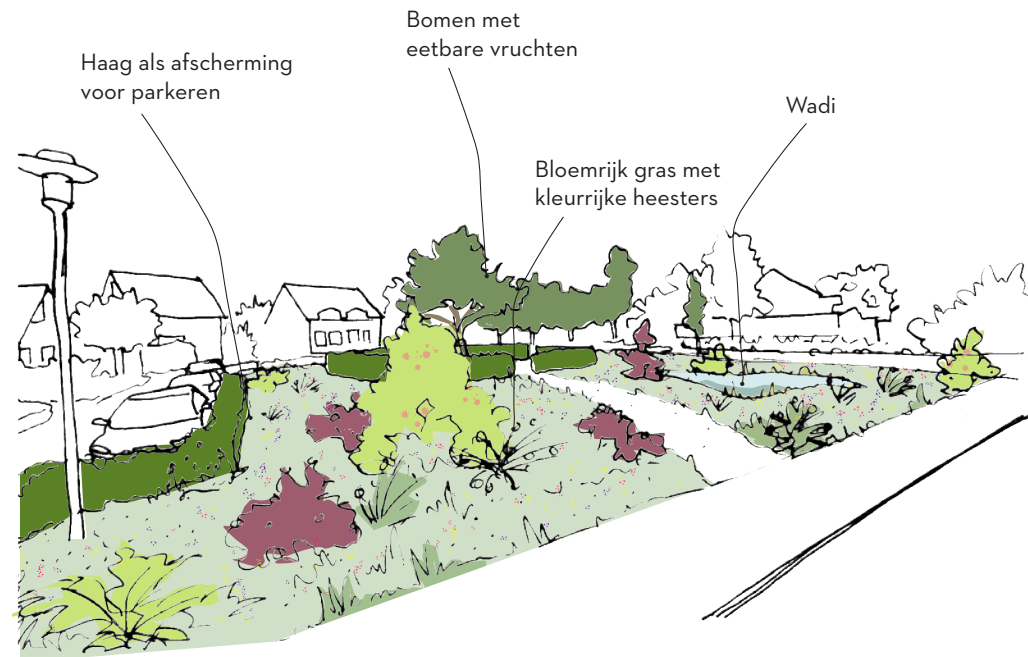

Karakteristiek

De Meenthe en Gaperslanden zijn redelijk groene wijken met overwegend traditioneel groen in de vorm van gazon, veel bodembedekkers en heesters gecombineerd met bomen. Sommige heestervakken ogen oud en niet meer vitaal of minder verzorgd. Aan de buitenrand van de wijk sluit het groen aan op het buitengebied door het gebruik van extensief beheerde bermen en wilgenbomen.

Gewenst beeld

Naast de randen zal ook de rest van de wijk een ecologische brug vormen naar het buitengebied. Een groene wijk met oog voor ecologie met hoge belevingswaarde. Denk aan bloemrijke grasvelden, natuurvriendelijke oevers en ecologische beplanting die divers is en aantrekkelijk door bloem, bes, textuur en kleur.

Frederikshoeve

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Bij reconstructies voorkeur voor geclusterd groen op enkele plekken boven kleinschalig 'snippergroen' op veel plekken.
- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW richtlijnen.
- Geef ruimte aan 'eetbaar groen' in de vorm van bijvoorbeeld een notenboom of bessenstruiken.

Beplanting

- Geef heesters voldoende ruimte om zich te ontwikkelen. Pas alleen blokbeplanting toe als de ruimte beperkt is en er in de directe buurt geen andere mogelijkheden zijn.
- Kies beplanting van hoge kwaliteit en met sierwaarde die voor volume zorgt. Het inplanten van boomspiegels behoort tot de opties.
- Kies voor beplanting dat droogte en hitte bestendig is.
- Kies voor gevarieerde beplanting.

Gras

- Ontwikkel bloemrijk gras langs water en op grotere grasvakken zonder speelfunctie. Langs paden een strook van 1-2 meter voldoende kort gras behouden.

Bomen

- Plant liever enkele markante bomen, dan veel 'standaard'.
- Kies 'klimaatbomen'; bomen die droogte en hittebestendig zijn een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van hittestress.

Oevers

- Pas natuurvriendelijke oevers toe in combinatie met bloemrijk of kruidenrijk gras.

Beheer

Beplanting

- Vermijd bloksnoei en randensnoei indien mogelijk.

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd of hanteer sinusbeheer bij grasvakken van enige omvang.

Bomen

- Zorg voor voldoende ruimte in bovengrondse en ondergrondse groeiplaats passend bij de grootte van het eindbeeld van de boom.
- Zorg voor optimale ondergrondse groeiplaats (grondverbetering)
- Voer snoei uit met duurzaam toekomstperspectief

Vlakken & punten

Assenrade

Karakteristiek

Een ruim opgezette wijk, ecologisch ingericht met een open karakter door de ruime grasvelden met verspreid bomen en water met ecologische oevers. Ook de speeltuin is ecologisch ingericht en ligt verdiept ten opzichte van de rest van de wijk.

Gewenst beeld

Verder ontwikkelen van het ecologische karakter van de wijk, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van meer gelaagdheid in bosplantsoen, het toepassen van ecologische beplanting en het ontwikkelen van kruidenrijk gras.

Verschillende kleur- en bloemrijke soorten bermbeplanting

Lubeck

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW-richtlijnen.
- Richt speelplaatsen natuurlijk in .

Beplanting

- Maak gebruik van natuurlijke beplanting die ecologisch interessant en divers is. Denk aan bijvoorbeeld inheemse besdragende beplanting.
- Zorg voor gelaagdheid in het bosplantsoen: kruiden-, struik- en boomlaag.

Gras

- Hanteer kruidenrijk gras of bloemrijk gras.

Bomen

- Maak gebruik van ecologisch interessante bomen, denk aan inheemse bomen, zoals wilgen.
- Plant bomen in open structuur, zodat de wijk een open en ruimtelijk karakter behoudt

Oevers

- Pas natuurvriendelijke oevers toe in combinatie met kruidenrijk of bloemrijk gras.

Beheer

Beplanting

- Maak takkenrillen in bosplantsoen als daar voldoende ruimte voor is.
- Laat dode bomen in bosplantsoen liggen of staan als zij geen gevaar opleveren.

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd of hanteer sinusbeheer bij grasvakken van enige omvang.

Bomen

- Bomen die in kruidenrijk gras staan incidenteel vrij-maaien, bijvoorbeeld 1x in de 3-4 jaar. Zo ontstaat ruigte rondom bomen, interessant voor ecologie.

Vlakken & punten

Plan Zuid

Karakteristiek

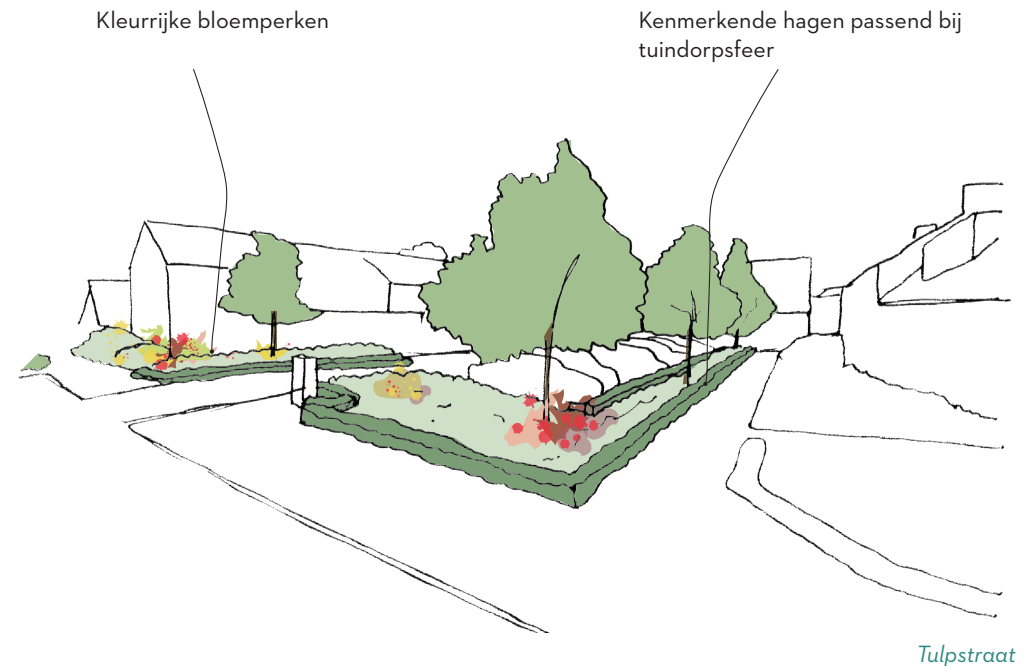
Plan Zuid bestaat voor een deel uit voormalige arbeiders woningen met smalle straatjes en kleinschalig groen en voor een deel uit ruimer opgezette straten met een brede grasberm.

Gewenst beeld

De smalle straatjes inrichten als tuindorpmilieu: redelijk strakke inrichting met bijvoorbeeld gazons, kleinschalige beplanting met hoge sierwaarde en bomen. Pleksgewijs ecologische inrichting waarbij belevingsaspect belangrijk is; eerder bloemrijk gras dan kruidenrijk of ruw gras.

De ruimere straten inrichten als bosmilieu, denk aan de Hezenbergweg: Bomenrijke buurt met boomsoorten die talrijk in het Veluwelandschap voorkomen.

Lage onderbeplanting die ook veelvuldig voorkomt in het Veluwelandschap of kruidenrijk gras om de laanstructuur tot uiting te brengen.

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Bij reconstructies voorkeur voor geclusterd groen op enkele plekken boven kleinschalig 'snippergroen' op veel plekken.
- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW-richtlijnen.

Beplanting

- Geef heesters voldoende ruimte om zich te ontwikkelen. Dit kan vooral op de kops kanten van de straten. Pas alleen blokbeplanting toe als de ruimte beperkt is en er in de directe buurt geen andere mogelijkheden zijn
- Tuindorpmilieu in smalle straatjes:
 - Kies gevarieerde beplanting van hoge kwaliteit en met sierwaarde. Het inplanten van boomspiegels behoort tot de opties.
 - Kies voor beplanting dat droogte en hitte bestendig is.
 - Stimuleer gebruik van gevelbeplanting.
 - Stimuleer het gebruik van hagen als tuinafscheiding.
- Bosmilieu langs doorgaande straten met meer ruimte:
 - Kies lage beplanting die ook veelvuldig voorkomt in het Veluwelandschap als onderbeplanting onder de bomen.
 - Kies bosschages met gevarieerde inheemse beplanting die in bosmilieu thuishoort.

Gras

- Tuindorpmilieu:
 - Kies bij aanwezigheid gazon, voor strak gazon
- Bosmilieu:
 - Bij gras onder bomenlaan, kies kruidenrijk gras.

Oevers

- Richt de waterpartij bij Palmstraat/Burg. Moslaan natuurvriendelijk in in combinatie met kruidenrijk of bloemenrijk gras.

Beheer

Beplanting

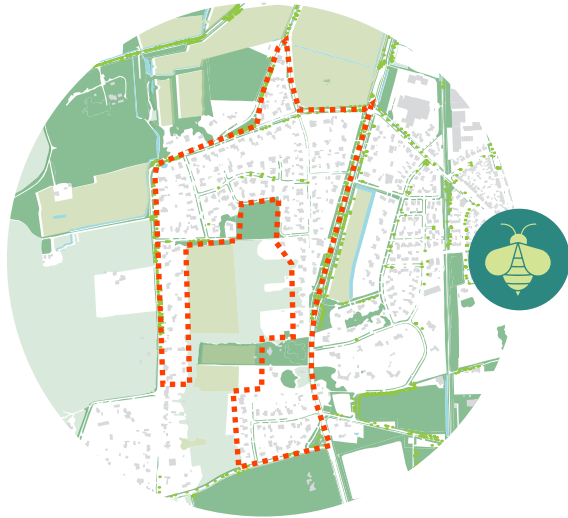
- Vermijd bloksnoei en randensnoei indien mogelijk.
- Via groenadoptie is een tegemoetkoming voor de particulier te regelen voor gevelbeplanting. In de voorwaarden de inrichtingsaspecten benoemen.

Gras

- Hanteer extensief maaibeheer bij kruidenrijk gras
- Hanteer intensief beheer bij gazons.

Vlakken & punten

Berg en Bos

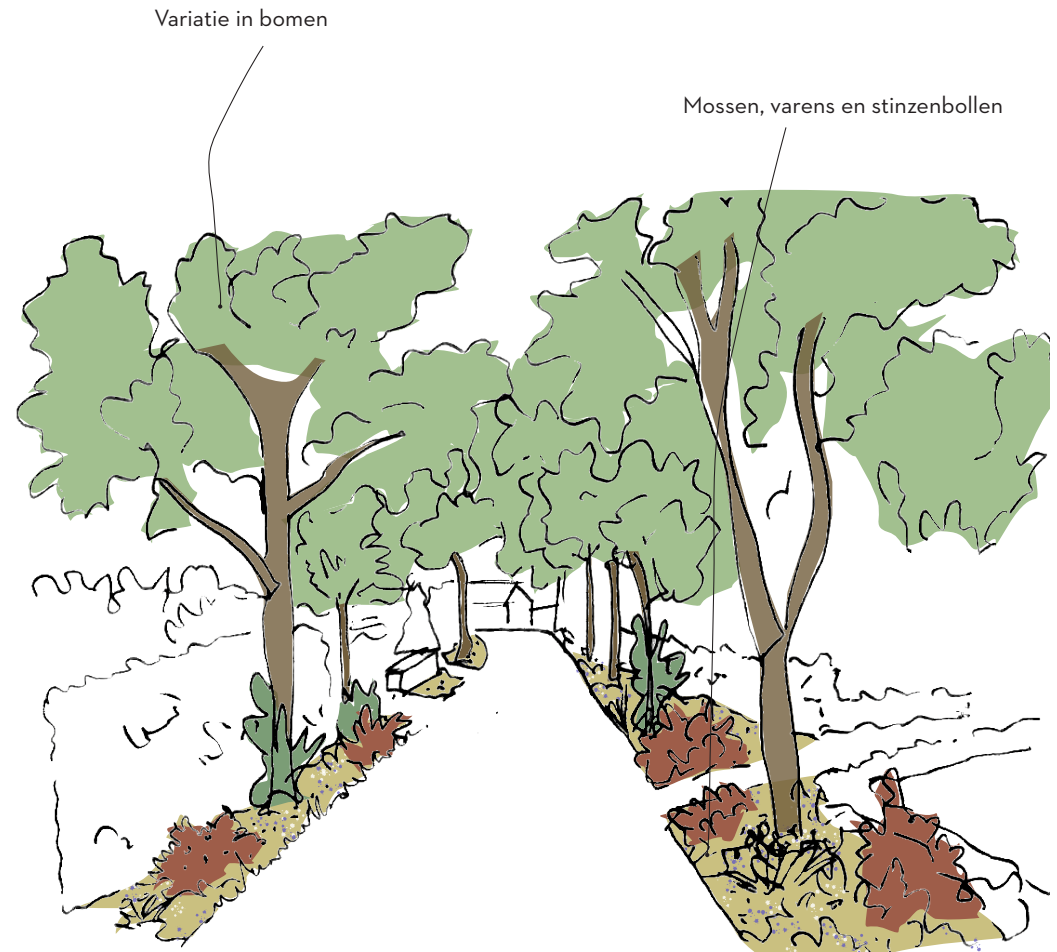

Karakteristiek

De entree van Berg en Bos, de Kastanjelaan, bestaat uit een laan met statige bomen en schraal gras. De buurt zelf heeft een groene uitstraling door de ruime groene tuinen. Het weinige openbare groen bestaat voornamelijk uit smalle grasbermen die matig intensief worden onderhouden met hier en daar een boom.

Gewenst beeld

Behoud en bescherm de statige bomenlaan en nette grasbermen in de wijk. Onderbeplanting en stinzenbollen, natuurlijke grassen.

Berg en Bos

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Gras

- Smalle stukken berm hebben een nette uitstraling
- Bredere stukken berm hebben een natuurlijker uitstraling.
- Kies bij bollen voor (stinzen)bollen die aansluiten op het bosmilieu.

Bomen

- Bomen in de laan koesteren
- Plant bomen op plaatsen waar voldoende ruimte aanwezig is. Kies bomen die in het Veluwe boslandschap thuis horen.
- Indien bomen vervangen dienen te worden; zorg voor variatie in soorten

Beheer

Gras

- Grasbermen in wijk matig intensief maaien
- Bredere grasbermen zoals onder de statige bomen Libanonweg extensief maaien

Bomen

- Geef speciale aandacht aan bomen in de laan.

Vlakken & punten

Veldweg en omgeving

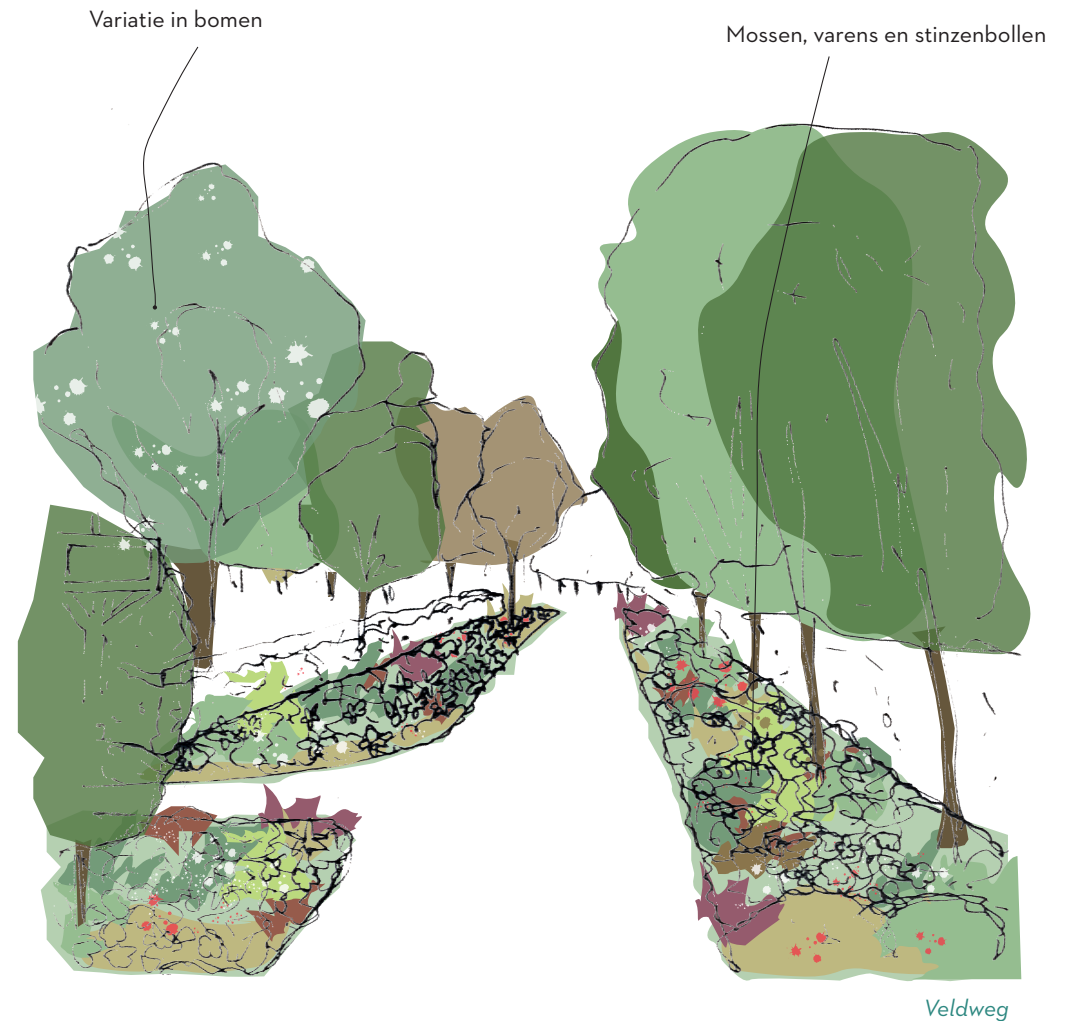

Karakteristiek

In deze wijk staan royale huizen in een bossige omgeving, waarbij het openbaar groen ondergeschikt is aan de tuinen en bossen. Het openbaar groen bestaat uit bomenrijen op een bosgrond die soms is bedekt met gras en sluit goed aan op de omgeving.

Gewenst beeld

Behoud brede groenbermen en groen karakter. Ook parkeerplaatsen worden groen ingericht bijvoorbeeld door grasstenen.

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Gras

- Smalle stukken berm hebben een nette uitstraling
- Bredere stukken berm hebben een natuurlijker uitstraling.
- Kies bij bollen voor (stinzen)bollen die aansluiten op het bosmilieu.

Bomen

- Plant bomen op plaatsen waar voldoende ruimte aanwezig is. Kies bomen die in het Veluwe boslandschap thuis horen.
- Indien bomen vervangen dienen te worden; zorg voor variatie in soorten

Beheer

Gras

- Grasbermen in wijk matig intensief maaien
- Bredere grasbermen extensief maaien

Lijnen

Dorpsweg - Hessenweg

Karakteristiek

Hessenweg: Markante zuilvormige bomen, gecombineerd met gras en soms lage, natuurlijke beplanting. Meer richting de kern van Hattem onderbroken bomenrij en combi van plantvakken en gras.

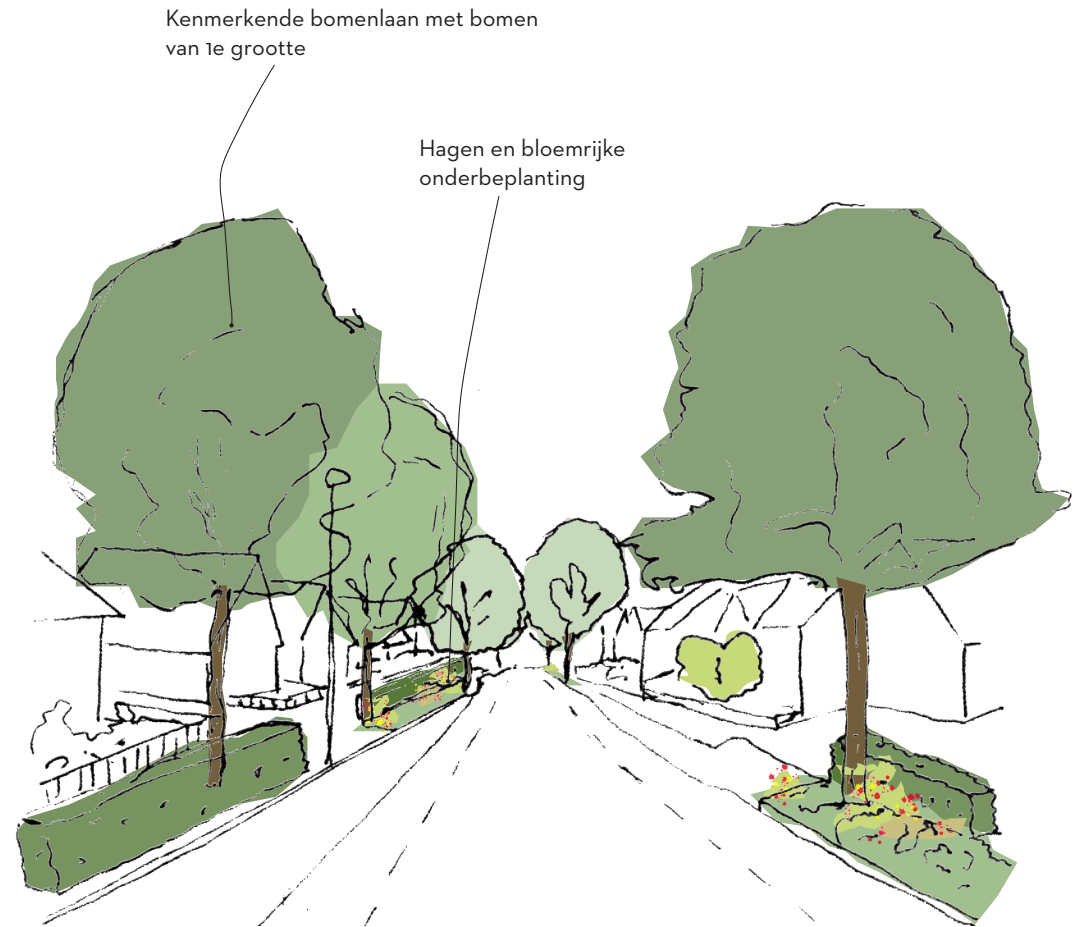
Dorpsweg: Doorgaande bomenlaan met als onderbeplanting afwisselend hagen en bodembedekkers.

Gewenst beeld

Beide wegen hebben een volwaardige groenstructuur met bomen die passen bij een jaren-30 stijl: groen met volume en een redelijk strakke uitstraling. Hagen en de zuilvormige bomen passen hier goed bij.

Het groene karakter van de Dorpsweg en Hessenweg vormt een route naar de binnenstad van Hattem. Beide wegen worden met laanbomen met hieronder diverse kleurrijke heesters en bloemrijk geaccentueerd. Hagen vormen binnen de bebouwde kom een duidelijke afbakening van de weg. Door de variatie in groen zullen de wegen ook een belangrijke ecologische verbinding zijn richting de Veluwe.

Bij de Dorpsweg inzetten op grote laanbomen met voldoende (ondergrondse) groeimogelijkheden. Hiervoor dient nader onderzoek gedaan te worden naar gezondheid en toekomstperspectief van het huidige boombestand. Op basis van dit onderzoek kan een keuze gemaakt worden voor vervanging op termijn.

Dorpsweg

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW-richtlijnen.
- Zorg bij herinrichting voor meer ruimte voor groen. Groen gaat vóór parkeren.

Beplanting

- *Binnen de bebouwde kom:* Gebruik van kleurrijke heesters en bloeiende beplanting, zoals Viburnum, Hydrangea afgewisseld met hagen.
- *Buiten de bebouwde kom:* Kies voor diverse inheemse en gebiedsgebonden heesters en kruiden.

Gras

- *Binnen de bebouwde kom:* Maak gebruik van strakke gazons.
- *Buiten de bebouwde kom:* Vergroot de diversiteit met bloemrijk gras.

Bomen

- Creer op de Dorpsweg voldoende bovengrondse en ondergrondse groeimogelijkheden voor bomen van 1e grootte. Waarbij de kwaliteit preveleert boven de kwantiteit.
- Hessenweg: zuileiken en hagen bij bebouwd, open en natuurlijk bij landschap, onderbeplanting ondergeschikt
- Ontwikkel een laanstructuur met bomen met gelijke groeivorm en groeisnelheid. Gebruik maken van verschillende boomsoorten is mogelijk.
- Maak gebruik van bomen die tegen droogte kunnen, de Dorpsweg-Hessenweg ligt hoger dan het omliggende gebied, waardoor de grond droog is.
- Maak gebruik van bomen met omvang met een half open of eventueel dichte kroon.

Beheer

Beplanting

- *Binnen de bebouwde kom:* Intensief beheer
- *Buiten de bebouwde kom:* Matig intensief beheer

Gras

- *Binnen de bebouwde kom:* Intensief beheer
- *Buiten de bebouwde kom:* Matig intensief beheer

Bomen

- Zorg voor voldoende ruimte in bovengrondse en ondergrondse groeiplaats passend bij de grootte van het eindbeeld van de boom.
- Zorg voor optimale ondergrondse groeiplaats (grondverbetering).
- Voer snoei uit met duurzaam toekomstperspectief.

Lijnen

Fietsroute Roseboomspoor

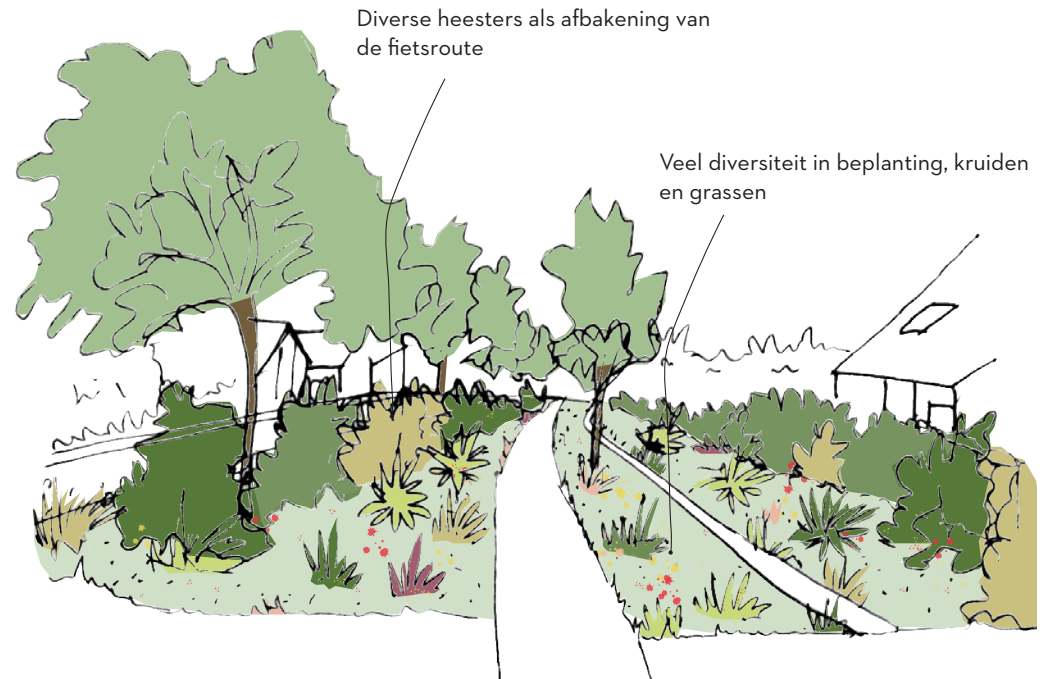

Karakteristiek

De fietsroute op de voormalige spoorlijn ligt grotendeels in een groen lint van bosschages, houtwallen, bomen en volkstuintjes. Op een aantal plekken binnen de bebouwde kom van Hattem ontbreekt dit accent.

Gewenst beeld

Een fraaie recreatieve route in een doorgaande groenstructuur als ecologisch lint door de bebouwde kom met groencombinaties die thuishoren bij een spoorlijn. Denk aan kruidengras/bijenlint gecombineerd met houtwallen en landschappelijke hagen en volkstuintjes. Op plaatsen binnen de kom waar ruimte is, waterberging creëren.

Roseboomspoor langs Verlengde Parklaan

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Beplanting

- Gebruik landschappelijke hagen, bijvoorbeeld de 'gelderse haag', bestaande uit een aantal soorten planten die passen bij de Gelderse streek. Beuk, haagbeuk, aangevuld met soorten als de Gelderse roos, meidoorn, sleedoorn, hondsroos, veldesdoorn, kard naalsmuts en krent behoren tot deze soorten. Deze zorgen voor een grote diversiteit van bladkleur), bloesem en bloei, voedsel en nestmogelijkheden voor de vogels, bessen en vruchten. Geschikte locatie is bijvoorbeeld langs de Verlengde Parklaan.
- Maak van deze soorten beplanting ook gebruik bij de aanleg van bosschages.
- Maak gebruik van beplanting die droogtebestendig is, omdat de voormalige spoorlijn op een (bescheiden) dijkje ligt.
- Houdt houtwallen in stand.

Gras

- Hanteer kruidenrijk gras of bloemrijk gras en zorg voor een 'bijenlint', een doorgaande kruidenrijke/bloemrijke grasstrook.

Bomen

- Plant bomen die thuishoren in houtwallen. Denk aan eik en berk.

Oevers

- Maak van de ruimte gebruik om wadi's aan te leggen.

Beheer

Beplanting

- Leg houtrillen aan in de houtwal.
- Onderhoud de landschappelijke haag als 'losse' haag.
- Ter hoogte van de volkstuintjes mag de haag strakker zijn.

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd of hanteer sinusbeheer bij grasvakken van enige omvang.

Lijnen

Apeldoornseweg - Nieuweweg

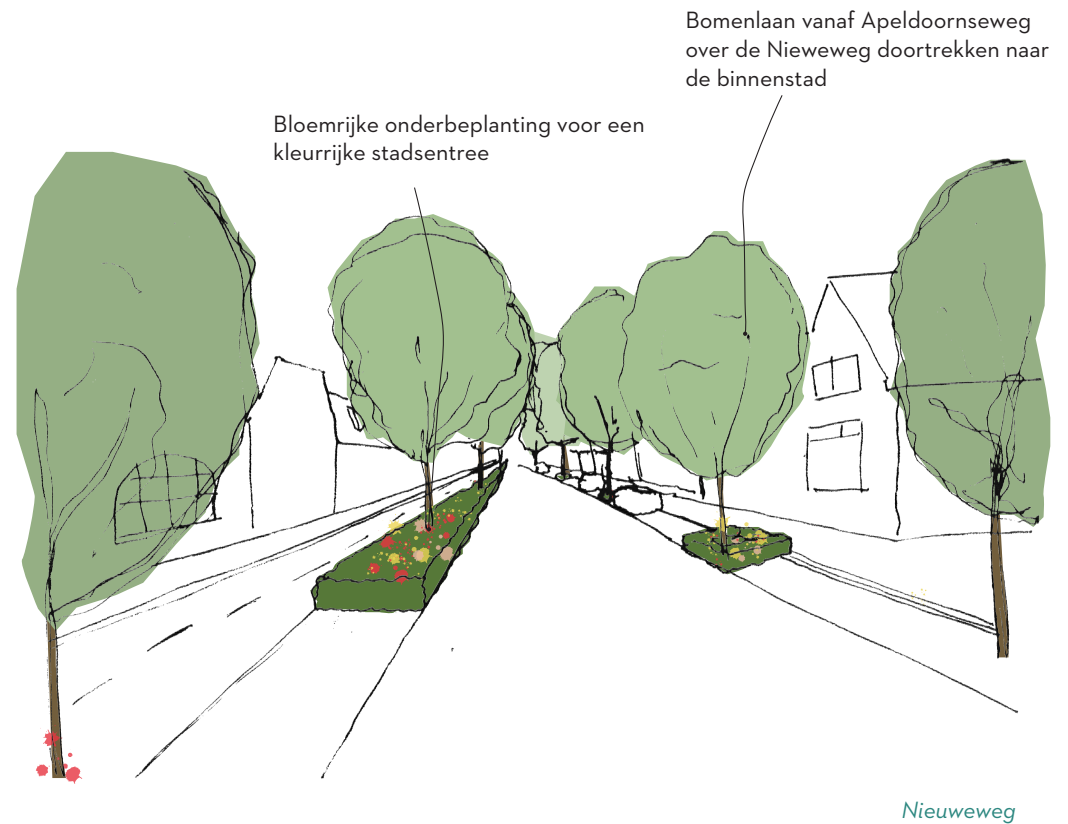

Karakteristiek

De Apeldoornseweg is een historische brede rechte statige laan met aan weerszijden grote bomen. Richting binnenstad ontbreekt de sfeer van een statige laan.

Gewenst beeld

Een samenhangende statige laanstructuur met bomen van ongeveer gelijke omvang en hoogte. De onderbeplanting buiten de kom is ondergeschikt aan de bomenlaan en kan bestaan uit lage, extensief te beheren beplanting of bloemrijk gras. Binnen de kom is de onderbeplanting 'strakker' van aard, bijvoorbeeld in de vorm van hagen.

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Algemeen

- Ontmoedigen verdere verkoop van gronden langs de Apeldoornse weg ten gunste van behoud van eenheid.
- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW richtlijnen.

Bepanting

- *Binnen de bebouwde kom*: Maak gebruik van strakke lage hagen.
- *Buiten de bebouwde kom*: Gebruik landschappelijke hagen/bosplantsoen/grovere heesters.

Gras

- Kruidenrijke of bloemrijke bermen waar geen beplanting aanwezig is.
- Gazons waar sierbeplanting of hagen aanwezig zijn.

Bomen

- Behoud de laanstructuur met bomen met gelijke groeivorm en groeisnelheid.
- Plant bij uitval van huidige bomen altijd een eik terug om het historische karakter van de laan te behouden.
- Trek de huidige laanstructuur door langs de Nieuweweg.

Beheer

Bepanting

- Onderhoud de beplanting binnen de kom intensiever dan buiten de kom.

Gras

- Extensief beheer van bermen zonder beplanting.
- Intensief beheer van bermen met sierbeplanting of hagen.

Bomen

- Zorg voor optimale ondergrondse groeiplaats (grondverbetering)
- Voer snoei uit met duurzaam toekomstperspectief

Lijnen

Overige cultuurhistorische groene lijnen

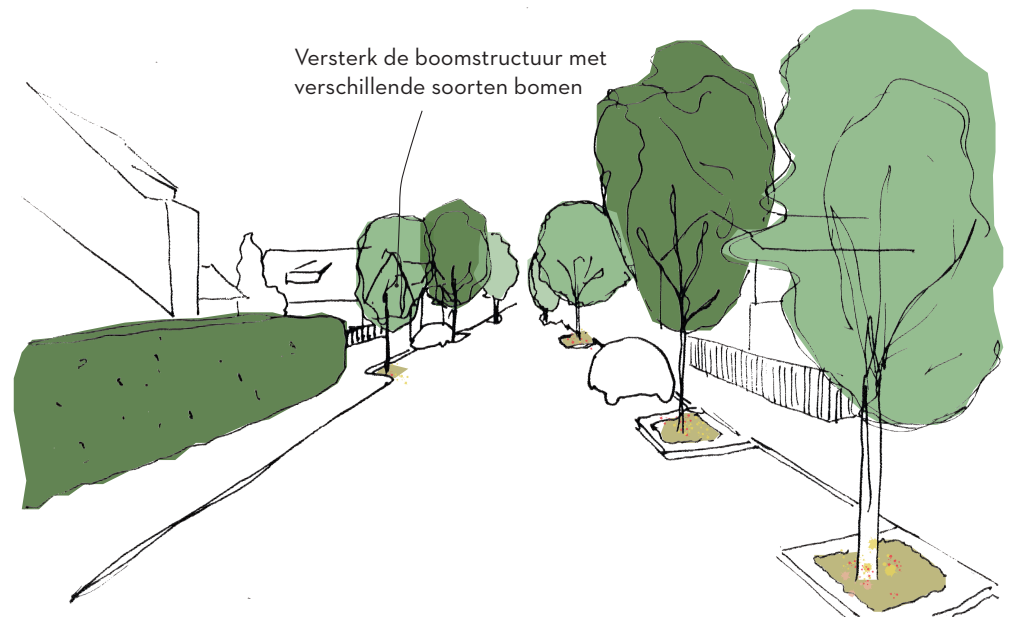
Hilsdijk

Karakteristiek

Verschillende historische lijnen verbinden de bebouwde kom met het omliggende landschap. Elk met een eigen karakter. De Hoenwaardseweg, de Zuiderzeestraatweg en de Hilsdijk liggen (grotendeels) in de polders. Het Vijzelpad, de Konijnenbergweg, Hezenbergerweg en de verbinding Eijerdijk-Koeweg-Molecaten liggen deels in het kampenlandschap. De wegen krijgen een steeds 'dorpser' karakter met grasvakken en eentonige struiken naarmate je meer richting dorpskern komt. De Hilsdijk wordt gekenmerkt door gevormsnoeide bomen die niet passen bij het landelijke karakter.

Gewenst beeld

De wegen (met uitzondering van de Hoenwaardseweg) hebben duidelijke doorgaande bomenlaanstructuren. Afhankelijk van het landschap wordt er in de berm en bloemrijk gras en structuurversterkende onderbeplanting toegepast. De wegen die uitkomen in de bebouwde kom, hebben ook daar een herkenbare groenstructuur met diversiteit in kleuren en soorten. Langs de Hoenwaardseweg is hier en daar een solitaire inheemse boom gewenst ter bevordering van de biodiversiteit.

Vijzelpad

Bomenlaan bebouwde kom

Bomenlaan polders

Bomenlaan kampenlandschap

Inrichting

Algemeen

- Houd rekening met zichthoeken. Zichthoeken overzichtelijk houden conform de CROW-richtlijnen.

Beplanting

- *Binnen de bebouwde kom:*
 - Ontmoedig beplanting onder de bomenstructuur.
 - Bij het ontbreken van een bomenstructuur, versterk de onderbeplanting.
- *Zuiderzeestraatweg:*
 - Pas hagen toe langs stukken lintbebouwing.

Gras

- Hanteer kruidenrijke bermen waar geen beplanting aanwezig is.
- Hanteer gazons waar sierbeplanting of hagen aanwezig zijn.

Bomen

- *Binnen de bebouwde kom, kampenlandschap*
 - Ontwikkelen van doorlopende laanstructuur met bomen met gelijke groeivorm en groeisnelheid. Gebruik maken van verschillende boomsoorten is mogelijk. Gebruik in het kampenlandschap passende bomen bij het landschap, denk aan: walnoot, zomereik, wintereik, tamme kastanje, paardenkastanje, groene beuk, linde.
- *Zuiderzeestraatweg:*
 - Pas langs het open landschap een laanstructuur toe met bomen met gelijke groeivorm en groeisnelheid. Maak gebruik van boomsoorten die passen bij het polderlandschap, denk aan: gewone es, zwarte els, zwarte populier.
- *Hoerwaardseweg:*
 - Plaats hier en daar een solitaire inheemse boom om de biodiversiteit te vergroten. Let hierbij op het behoud van het open landschap. Kies bomen passend bij het rivierenlandschap.

Oevers

- Maak van de ruimte gebruik om wadi's aan te leggen en combineer met kruidenrijk gras.

Beheer

Gras

- Extensief beheer van bermen zonder beplanting.
- Intensief beheer van bermen met sierbeplanting of hagen. (in bebouwde kom)

Bomen

- Zorg voor optimale ondergrondse groeiplaats (grondverbetering)
- Voer snoei uit met duurzaam toekomstperspectief
- Voorkom vormsnoei

Beeld: De Uiterwaarden, door Hazem Darwiesh

Buitengebied

Polders in de uiterwaarden

Bloemrijke weilanden in de Hoenwaard

Karakteristiek

Een open landschap met plassen, houtwallen en graslanden in een microreliëf van oude geulen, stroomruggen, tichelgaten en ophogingen. Bij hoog water staan de uiterwaarden grotendeels onder water. Alleen de Hezenberg en de wal langs de IJssel steken er dan nog bovenuit. In de uiterwaarden zijn in de loop van de tijd aan de Hoenwaardseweg, die op een rivierrug ligt, meerdere huizen gebouwd.

Gewenst beeld

Een open landschap met een ecologische uitstraling, waarin het microreliëf tot uiting komt. Groen bij boerenerven dat past bij uiterwaardenlandschap zoals hagen, windsingels en bomen, bloemrijk gras langs bermen en bij greppels en enkele solitaire bomen langs wegen.

Lage hekwerken als erfafscheiding in de Hoenwaard

Schietwilg

Hoogstam goudreinet

Meidoornhaag

Inrichting

Algemeen

- Langs paden en wegen greppels behouden voor regenwateropvang. Deze extensief beheren voor biodiversiteit.
- Indien mogelijk; solitaire bomen langs wegen.
- Ontmoedig haagstructuren langs de agrarische percelen. Erfafscheidingen door middel van lage hekwerken.
- Bij boerenerven hagen, windsingels en bomen die passen in het landschap (bv met eetbare vruchten).
- In overleg met agrariërs openbare groengebieden (bermen, greppels) toepassen van bloemrijk grasland.

Bepanting

- Gebruik natuurlijke bepanting die ecologisch interessant is en past bij uiterwaardenlandschap.

Gras

- Hanteer kruidenrijk gras

Bomen

- Kies inheemse boomsoorten die bij het rivierenlandschap horen

Beheer

Bepanting

- Voer extensief beheer uit
- Snoei alleen indien noodzakelijk en dan met duurzaam toekomstperspectief

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd extensief.

Buitengebied

Polders binnendijks & oeverwallen

Kruidenrijk grasland om de biodiversiteit te bevorderen

Karakteristiek

De oeverwal bestaat uit zandige afzettingen van de IJssel en liggen hoger dan het omliggende land. van oudsher zijn oeverwallen aantrekkelijke woonplaatsen. Wegen kronkelen enigszins omdat ze de oeverwal volgen, er zijn onregelmatige kavels. Om overstromingen tegen te gaan zijn aan de rivierzijde dijken op de oeverwal aangelegd.

De polders liggen ten westen van de oeverwal en bestaan uit lichtere kleideeltjes. De polders hebben van oorsprong een zeer open karakter met langere smallere kavels, deze openheid is gedeeltelijk verdwenen door de snelweg die de polders doorkruist.

Gewenst beeld

Een kleinschalig landschap met onregelmatige kavels op de oeverwal. Het groen kan deze kleinschaligheid accentueren. Door bijvoorbeeld meidoornhagen als perceelafscheidings, het gebruik van houtsingels, wegen erfbepantelingen, knotwilgen en bosjes. Ook fruitbomen passen in het landschap.

Kenmerk strakkere kavels in de polders met rechtlijnig patroon met hier en daar een elzenbosje (broekbosje), elzensingels, knotbomen, erfhagen.

Oude lijnen accentueren met bomenlanen

Hazelaar

Hondsroos

Walnoot

Inrichting

Algemeen

Polders:

- Laanstructuren uitsluitend op de hoofdwegen (Oostersedijk), op hoekpunten van wegen kunnen accenten ontstaan door middel van een solitaire boom. Bestaande knotwilgen koesteren.
- Ontmoedig haagstructuren langs de agrarische percelen. Erfafscheidingen door middel van lage hekwerken.
- Bij boerenerven hagen, windsingels en bomen die passen in het landschap (bv met eetbare vruchten) toepassen.
- Langs paden en wegen greppels behouden voor regenwateropvang. Deze extensief beheren voor biodiversiteit.
- In overleg met agrariërs openbare groengebieden (bermen, greppels) toepassen van bloemrijk grasland.

Oeverwallen:

- Ontmoedig beplanting onder de bomenstructuur
- Oude lijnen accentueren met bomen met gelijke groeivorm en groeisnelheid
- Langs paden en wegen waar mogelijk greppels/wadi's voor regenwateropvang, icm kruidenrijk gras.
- Erfafscheidingen natuurlijk vormgeven, bijvoorbeeld door beukhagen. of meidoornhagen. Houdt deze erfafscheidingen laag zodat het achterliggende landschap ervaren kan worden.

Beplanting

- Kies streekeigen struiksoorten.
Oeverwal: Denk aan hazelaar, meidoorn, Gelderse roos
Polder: Denk aan meidoorn, sleedoorn, hondsroos

Bomen

- Kies streekeigen boomsoorten.
Oeverwal: Denk aan gewone es, linde, fruitbomen, walnoot.
Polder: denk aan gewone es, zwarte els, schietwilg, zwarte populier, knotbomen

Beheer

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd extensief.

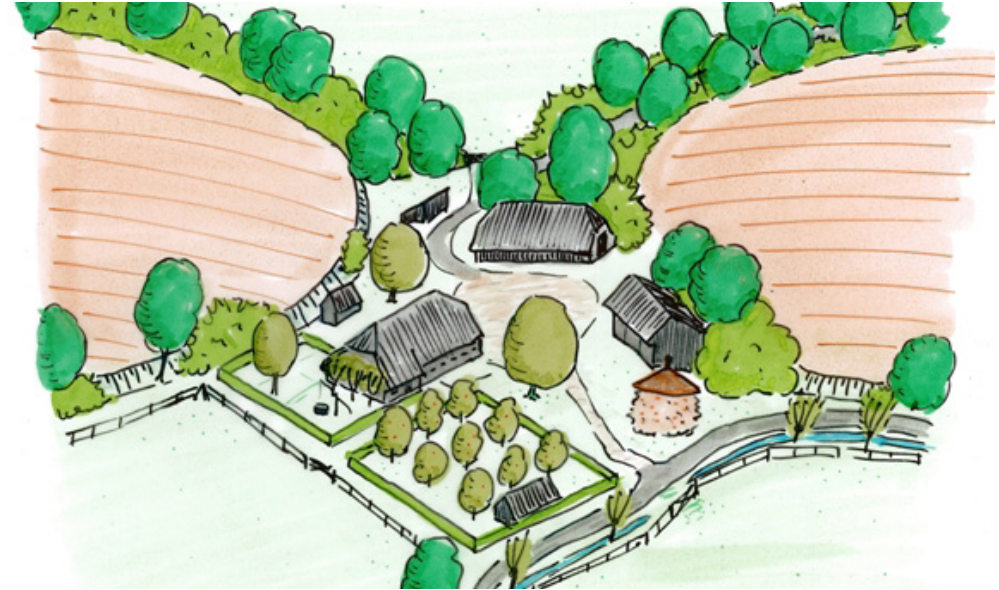
Oevers

Oeverwallen:

- Door de slootkanten extensief te onderhouden, worden de slootpatronen geaccentueerd.

Buitengebied

Kampenlandschap

Principetekening kampenlandschap door Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Karakteristiek

Het kampenlandschap ligt op het overgangsgedebied tussen het Veluwe massief en de IJssel uiterwaarden. Het gebied bestaat vooral uit enken en individuele akkers met open zicht vanuit het noorden richting de hoger gelegen bosrand van de Veluwe. Ieder 'kamp' bestaat uit akkers op de hoger gelegen dekzandrug, en grasland langs beekjes. De akkers liggen veelal hoger, omdat er eeuwenlang plaggen ter verrijking van de grond werden aangebracht. Van oudsher zijn de akkers omgeven met houtwallen en houtsingels om gewassen te beschermen. Wegen hebben vaak een bochtig verloop.

Gewenst beeld

Een landschap met duidelijke kenmerken van de kampenstructuur, bestaande uit houtwallen en bomenlanen.

Houtwallen als perceelscheiding

Lijsterbes

Inheemse vogelkers

Pruimenboom

Inrichting

Algemeen

- Bij boerenerven hagen, windsingels en bomen die passen in het landschap (bv met eetbare vruchten) toepassen.
- Ontmoedig haagstructuren langs de agrarische percelen. Erfafscheidingen door middel van lage hekwerken.
- In overleg met agrariërs en particuliere beheerders openbare groengebieden (bermen, greppels) toepassen van bloemrijk grasland.
- Accentueer het kleinschalig landschap door tussen percelen struweelbeplanting toe te passen, in overleg met beheerders en eigenaars van de percelen.
- In overleg met agrariërs openbare groengebieden (bermen, greppels) toepassen van bloemrijk grasland.

Bepanting

- Kies streekeigen struiksoorten. Denk aan zomereik, elzen, meidoorn, sleedoorn, veldesdoorn, gelderse roos, inheemse vogelkers, vuilboom, hazelaar, lijsterbes in houtwallen.

Bomen

- Kies streekeigen boomsoorten. Denk aan walnoot, zomereik, wintereik, tamme kastanje, paardenkastanje, groene beuk, linde, fruitbomen en knotbomen.

Beheer

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd extensief.

Buitengebied

Veluwelandschap

Halfverharde paden voor optimale waterafvoer

Karakteristiek

Ten zuidwesten van Hattem ligt het Veluwelandschap van Hattem op de stuwwal. De bodem is bijzonder schraal, waardoor de heide nooit is ontgonnen. Het gebied is gebruikt voor leemwinning en delen zijn beplant met bos voor de bosbouw. Later kwamen er luxe villa's. Typisch voor het Veluwelandschap zijn de uitgestrekte bosgebieden, heidevelden en hier en daar een zandverstuiving. De bossen bestaan veelal uit berk, beuk en eik. Daarnaast zijn ook de Grove den en de Vliegden te vinden.

Gewenst beeld

Een biodivers landschap met typische Veluwse kenmerken, zoals de combinatie van gevarieerde bossen en heidevelden.

Stinzebollen op openbare delen

Holwortel (stinzebollen)

Gelderse roos

Tamme kastanje

Inrichting

Algemeen

- Openbare delen van bossen en landgoederen een natuurlijke uitstraling geven.
- Langs paden en wegen waar mogelijk greppels/wadi's voor regenwateropvang.
- Paden waar mogelijk voorzien van halfverharding, voor een natuurlijke uitstraling en minimale verstoring van de ondergrond.

Beplanting

- Kies bij bollen voor (stinzen)bollen die aansluiten op het bosmilieu.
- Kies streekeigen struiksoorten. Denk aan meidoorn, hazelaar, veldesdoorn, hondsroos, vuilboom, Gelderse roos en inheemse hulst langs een perceel.

Bomen

- Geen herplant van nieuwe bomen in de bossen. Bij landgoederen wel herplant van bomen. Kies voor plekken waar voldoende ruimte aanwezig is. Plant bomen die in het Veluwelandchap thuishoren, denk aan zomereik, linde, tamme kastanje, berk.

Beheer

Algemeen

- Bij kruisingen van wegen rekening houden met zichthoeken, deze dienen open te blijven.

Beplanting/bomen

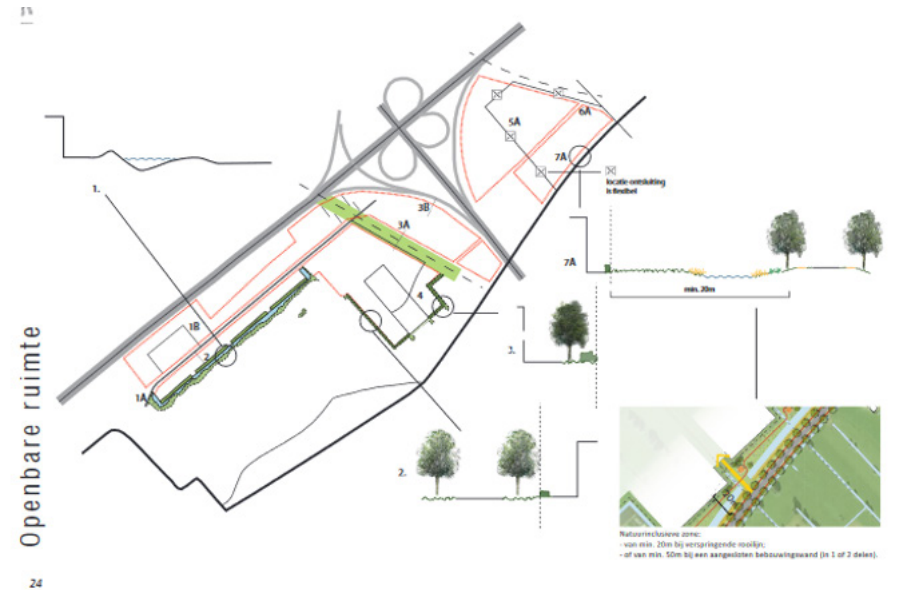
- Voer extensief beheer uit
- Omgevallen en dode bomen en takken behouden ten behoeve van biodiversiteit. Daar waar (verkeers-) veiligheid in het geding komt dienen deze verwijderd te worden.

Gras

- Maai bij voorkeur gefaseerd extensief.
- Greppels en wadi's langs paden en wegen extensief maaien.

Buitengebied

Bedrijvenpark H2O & rotonde

Karakteristiek

Het huidige terrein bestaat nu nog grotendeels uit landbouwgebied met een polderlandschap in het noorden met rechtlijnige verkaveling volgens een geometrische structuur en een kampenlandschap in het zuiden met de meer gebogen lijnen en blokvormige verkavelingen.

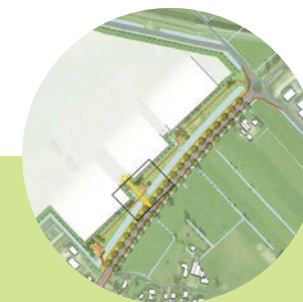
Gewenst beeld

Bedrijvenpark voor kleine en middelgrote bedrijven die lokaal en regionaal opereren. Het bestaande groen vormt het uitgangspunt voor de openbare ruimte. Dat betekent dat op kleine schaal groen en water wordt ingezet ter camouflage van een deel van het bedrijventerrein. Overzicht en sociale veiligheid zijn belangrijk, de keuze van het groen moet daarom transparant zijn. Aan de randen mag het groen natuurlijker en 'ruiger' zijn dan op het bedrijvenpark zelf in verband met het gebruik. De doorgaande route langs de Zuiderzeestraatweg wordt geaccentueerd door de bomenlaan te herstellen. Ook komt er een brede natuurinclusieve groenzone tussen de Zuiderzeestraatweg en het bedrijvenpark.

Huidig beeld

streefbeeld

Inrichting

Bepanting

• Rotonde

- Het groen op de rotondes versterkt de relatie met de omgeving, mag opvallen en is het visitekaartje van de hovenier.
- Zuiderzeestraatweg: Versterken van polderlandschap.

Gras

- Bermen zonder ondergroei, eventueel met bomen.

Bomen

- Bomenlaan herstellen langs Zuiderzeestraatweg.
- Gebruik van bomen die van oudsher voorkomen in het gebied.

Oevers

- Brede natuurinclusieve groenzone met natuurvriendelijke oever en bloemrijk grasland langs de Zuiderzeestraatweg.

Beheer

- Aan de buitenranden extensief beheer
- In het bedrijvenpark intensief beheer

Ontwerpvisie binnenstad & singels

Een vrucht van het landschap

Maart 2021

DEEL D

Binnenstad: Globale uitgangspunten op het groen

Ook in de binnenstad liggen kansen voor vergroening. Vanuit cultuurhistorisch perspectief zijn aanleidingen te vinden waar bomen of groene plekken gecreëerd of geaccentueerd kunnen worden. Hierbij denken wij aan de hoek bij de Kerkhofstraat, of de parkeerplaatsen aan de Burchtstraat. Ook kunnen bewoners gestimuleerd worden de tuinen te vergroenen. Een bijzondere plek voor vergroening en vergroten van kwaliteit van de openbare ruimte is het Tinneplein. Door toevoegen van bomen kan de plek meer duiding krijgen, zonder dat het de huidige functies zal verliezen. Door deze vergroening kan hittestress en klimaatadaptatie worden aangepakt.

De nieuw te ontwikkelen groenstructuren worden gesitueerd in de aanloopstraten naar de Markt. Deze straten hebben een breed genoeg profiel bomen van 3e grootte te plaatsen. De Kerkstraat en Achterstraat zijn hier sprekende voorbeelden van. Om de doelstellingen voor hittestress te behalen in de smallere straten en stegen worden groene gevels voorgesteld. In samenspraak met eigenaren kunnen spelregels ontwikkeld worden voor toepassing van klimplanten, geveltuintjes, zuilvormige struiken. Een voorbeeld voor deze spelregel kan zijn dat maximaal 30cm buiten de gevel verharding mag worden verwijderd ten behoeve van geveltuinen, over een maximale lengte van 50% van de gevelbreedte. Toe te passen soorten en spelregels kunnen in een handreiking voor bewoners en eigenaren worden aangereikt.

Naast de plekken in de binnenstad kunnen ook de singels worden aangepakt. Omdat het al groene plekken zijn, kan hier meer ingezet worden op biodiversiteit en natuurvriendelijke taluds. De singels contrasteren hierdoor sterker met de binnenstad en de bebouwde kom. Ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit en gebruikswaarden worden hierdoor vergroot. Bijzondere accenten worden gevormd bij de entrees van de binnenstad door middel van grote (toekomstig) monumentale bomen. Bruggen worden vormgegeven als 'plekken' en uitzichtpunten over de singels.

Aan de IJsselzijde is reeds de openbare ruimte aangepakt. Door deze openbare ruimte open te houden wordt de relatie met de IJssel en het hart van Hattem vergroot.

zicht op het water

nieuwe groenstructuren

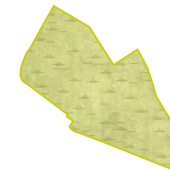
groene gevels

groene stadsentrees

groene (parkeer)
pleintjes

vergroening Tinneplein

ruimte voor de singels

Tinneplein

Korte analyse Tinneplein

Jeux de boule onder de bomen

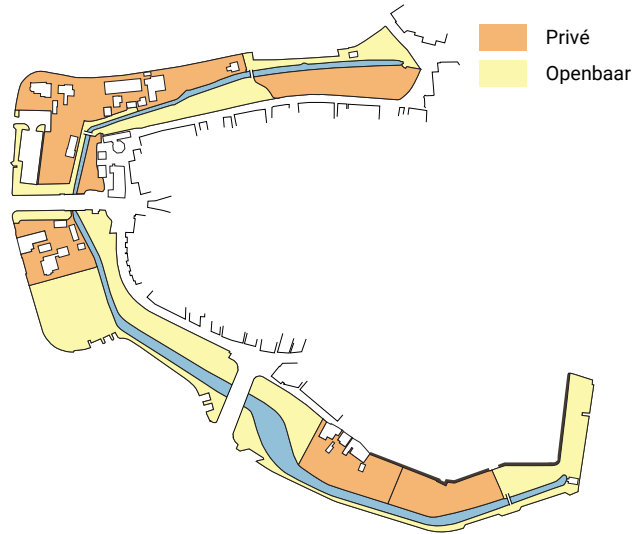

Lange termijn ontwikkeling

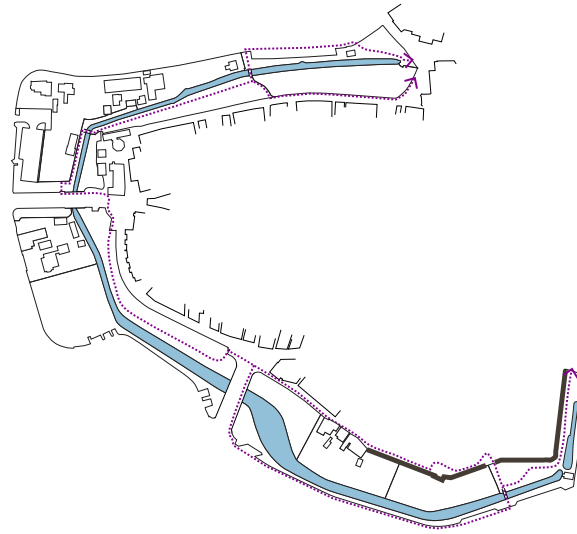
Om de beleving van de historische binnenstad meer te vergroten, kan op de lange termijn gedacht worden aan het ophogen van het pad langs het Tinneplein. Door het pad langs de oude stadsmuur gelijk te trekken met de rest van het plein, zal de oude stadsmuur ook vanaf het Tinneplein goed te beleven zijn.

Singels

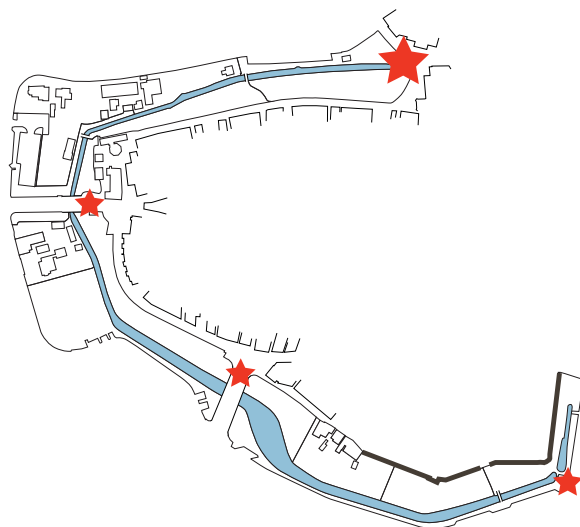
Veel privaat groen langs de singels

Onderbroken wandelroute

Stadsentrees als bijzondere kwaliteiten

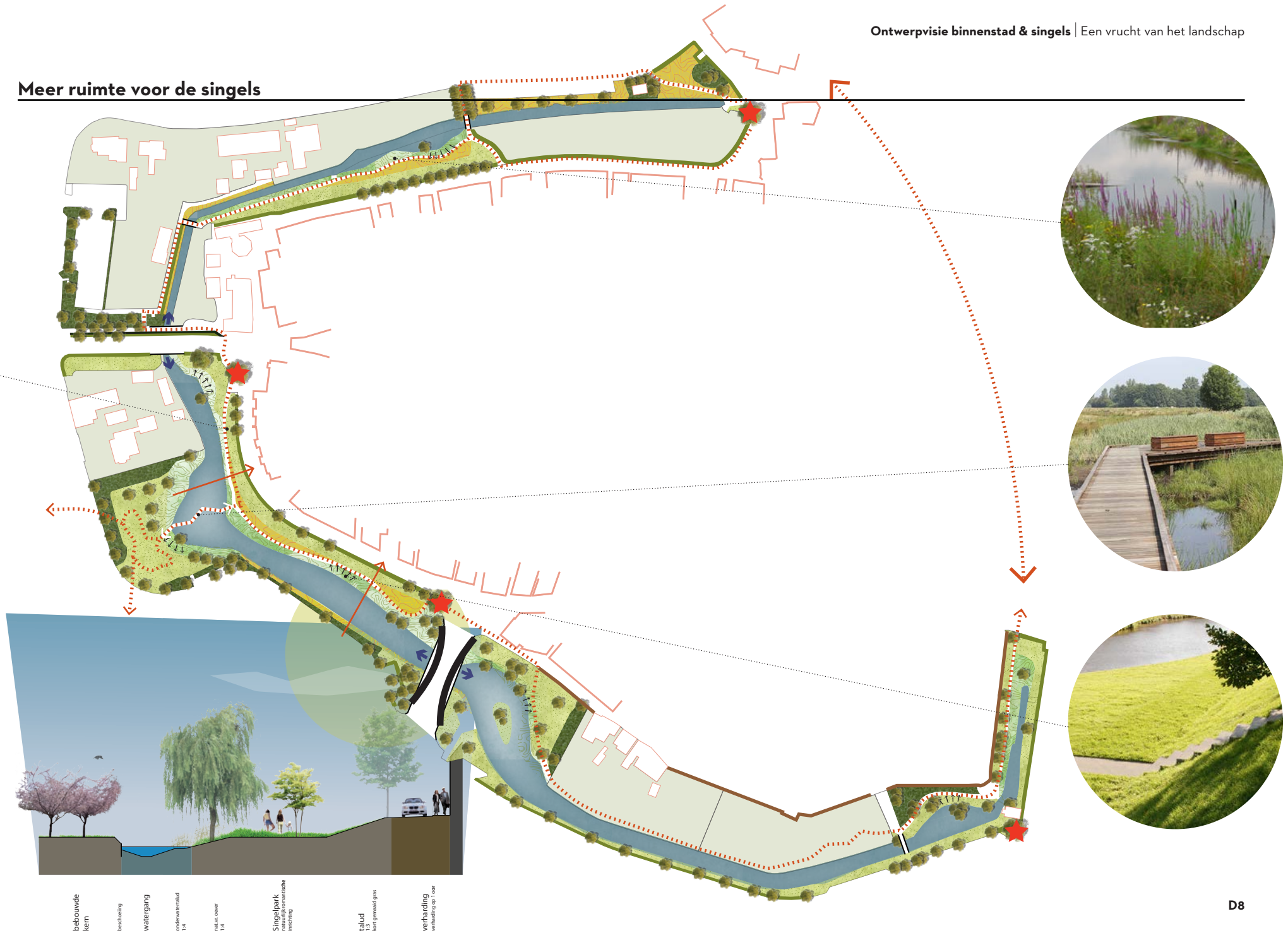
Weinig variatie aan groen

De oude stadswal wordt geaccentueerd door strak gazon met op de voorgrond natuurvriendelijke oevers. De overzijde behoudt de huidige beschoeiing. Er wordt meer diversiteit aangebracht d.m.v. beplanting en bloemrijke grassen.

- Gras
- Heester
- Oeverbeplanting
- Bloemrijk gras
- Bomen
- Accentboom
- Zichtlijn
- Wandelroute
- Ruimte voor de singel
- Brugversmalling

Meer ruimte voor de singels

Colofon

Titel : Groenstructuurvisie Hattem
Subtitel : Een vrucht van het Landschap
Projectnummer : 100082
Documentnummer : 100082.1
Revisie : 1
Datum : 11 maart 2021
Auteur(s) : Fred Lansbergen, Angéla Kortleven, Sjaak van der Vlies, Marjel Das, Donald Meis

Gecontroleerd door :
Paraaf :
Goedgekeurd door :
Paraaf :

